

Jaarstukken 2019

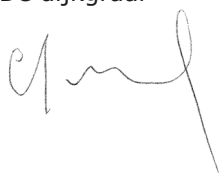
Vastgesteld in de AB-vergadering van 20 mei 2020

JAARSTUKKEN 2019

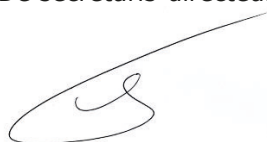
Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur van het waterschap Brabantse Delta in de openbare vergadering van 20 mei 2020.

De dijkgraaf

drs. C.J.G.M. de Vet

De secretaris-directeur

dr. A.F.M. Meuleman

Jaarrekening 2019 in één oogopslag

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor veilige dijken en kades, zuivert rioolwater, verbetert en bewaakt de kwaliteit van het oppervlaktewater en regelt de hoogte van het water in Midden- en West-Brabant. In de jaarrekening blikt het waterschap terug op het voorgaande jaar en leggen we verantwoording af over wat is gerealiseerd tegen welke kosten.

	Begroot	Werkelijk
Netto lasten	138,3	135
Belastingopbrengsten en bijdrage Provincie	130,2	131,9
Wijziging reserves	8,1	3,1

Onze kerntaken

kosten: **€ 135 mln**

DROGE VOETEN

Veilig wonen, werken en genieten dankzij **568 kilometer dijken**, **227 gemalen** en **17 sluizen** en waterbergingsgebieden.

SCHOON WATER

Gezonde natuur dankzij een goede waterkwaliteit. Schoonmaken van rioolwater van huizen en bedrijven in **17 rioolwaterzuiveringen**.

VOLDOENDE WATER

Genieten van water dankzij het maaien en baggeren van **8.115 kilometer sloten, beken en rivieren**. Zorgen dat het niet te droog is dankzij **1.752 stuwen**.

Grote projecten

(werkzaamheden 2019)

begroot: **€ 56,4 mln**

werkelijk: **€ 76,4 mln**

AANLEG WATERBERGING NISPEN

Om wateroverlast in de toekomst te beperken is in Nispen een waterberging aangelegd ter grootte van een olympisch zwembad. Bij flinke regen loopt de berging vol, na de regenbuiën loopt de berging langzaam leeg in de naastgelegen sloot. Om het water langzaam af te voeren is een stuw aangelegd. De oevers van de sloot zijn gemaaid en de sloot hersteld. Binnen dit project was speciale aandacht voor de fauna. Zo is de waterberging ingezaaid met een bloemenmengsel dat aantrekkelijk is voor bijen.

SLOTEN, OEVERS EN DIJKEN OP ORDE

In dit project wordt gekeken naar situaties bij sloten, oevers of dijken die niet voldoen aan de regelgeving van het waterschap. Deze overtredingen van inwoners belemmeren bijvoorbeeld het onderhoud of veroorzaken schade aan een dijk. Samen met inwoners en veel andere partners lossen we in dit meerjarenproject de overtredingen op. In 2019 zijn door ons 1.814 bewoners bezocht, hebben we 17 bewonersavonden georganiseerd, zijn er 600 controles in openbaar gebied gehouden, is er een opruimweekend georganiseerd en zijn duizenden overtredingen opgelost.

RENOVATIE AFVALWATERPERSLEIDING

De afvalwaterpersleiding loopt van industrieterrein Moerdijk tot aan de rioolwaterzuivering in het Zeeuwse dorp Bath en verzamelt afvalwater van huishoudens en bedrijven uit 35 dorpen en steden in West-Brabant. De afvalwaterpersleiding is bijna 50 jaar oud. Het waterschap knapt de komende jaren de persleiding op en vergroot de capaciteit, zodat rioolafvalwater in West-Brabant ook in de toekomst veilig vervoerd en gezuiverd kan worden. In 2019 zijn de werkzaamheden, na 2 jaar voorbereiding, van start gegaan.

Speerpunten 2019

Waterschapsverkiezingen

Duurzaamheid en klimaat

Op 20 maart hebben de inwoners van Midden en West-Brabant hun stem uitgebracht tijdens de waterschapsverkiezingen. Daarmee hebben wij een nieuw algemeen bestuur gekozen. Het opkomstpercentage was met 46,3% historisch hoog. Dat valt te verklaren door meer aandacht in de regionale en landelijke media voor het werk van de waterschappen, mede dankzij de gevolgen van klimaatveranderingen. Het nieuwe algemeen bestuur heeft daarna het bestuursakkoord met de titel 'Samen beter!' vastgesteld. Daarin blijft de ambitie van het waterschap primair gericht op de kerntaken: veilige dijken en kades, voldoende en schoon water. Bovendien komt de aandacht voor omgeving duidelijk naar voren. Er wordt dan ook veel waarde gehecht aan de samenwerking met vele partners.

Begin 2019 heeft het waterschap een bestuurlijk klimaat- en droogtesymposium georganiseerd. Ook is de CO₂-footprint van het waterschap in beeld gebracht en is een start gemaakt met de programmatische aanpak van Duurzaamheid en Klimaat. In de regio's Hart van Brabant en West Brabant is voortvarend (onder regie van het waterschap) aan de slag gegaan met de regionale energie- en klimaatstrategie. In 2019 zijn de stresstesten afgerond en is een gestart gemaakt met de overgang naar klimaatadaptatiedialogen met partners. Op rwzi Bath is een groot zonnepark opgeleverd, waarvoor het waterschap haar grond ter beschikking heeft gesteld. Tijdens de Week van Ons Water hebben 1.100 kinderen meegedaan aan de Kids Klimaat Experience waarbij hun wensen, ideeën en oplossingen voor een beter klimaat centraal stonden.

INHOUDSOPGAVE JAARSTUKKEN 2019

Hoofdstuk Pagina

Rekening 2019 in één oogopslag 3

I. JAARVERSLAG 2019

1.	Verlag ter verantwoording van het Financieel Beheer	7 t/m 28
1.1	Inleiding, ontwikkelingen en speerpunten	7
1.1.1	Inleiding	8
1.1.2	Ontwikkelingen in het begrotingsjaar	8
1.1.3	Speerpunten Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer	10
1.2	Ontwikkelingen bedrijfsvoering	11
1.3	Resultaten exploitatie en investeringen 2019	12
1.3.1	Bedrijfsresultaat exploitatie 2019	12
1.3.2	Toelichting op de resultaatbestemming	13
1.3.3	Belangrijkste afwijkingen t.o.v. Managementletter 2019-4	14
1.3.4	Resultaat investeringen 2019	15
1.4	Incidentele baten en lasten	16
1.5	Begrotingsrechtmatigheid	17
1.5.1	Begrotingsrechtmatigheid exploitatie 2019	18
1.5.2	Begrotingsrechtmatigheid investeringen 2019	18
1.6	Belastingtarieven	19
1.7	Risicoparagraaf	21
1.8	Weerstandvermogen	24
1.9	Financiering	25
1.10	Verbonden partijen	26
1.11	EMU-saldo	28
2.	Jaarverslag programma's Inclusief de exploitatierekening per programma	29 t/m 70
3.	Jaarverslag verbonden partijen	71 t/m 87

II. JAARREKENING 2019

4.	Exploitatierekening 2019 per kostendrager	88 t/m 89
4.1	Inleiding	88
4.2	Exploitatierekening 2019 Watersysteembeheer	88
4.3	Exploitatierekening 2019 Zuiveringsbeheer	89
4.4	Exploitatierekening 2019 Vaarwegenbeheer	89
5.	Exploitatierekening 2019 naar kosten- en opbrengstensoort	90 t/m 97
5.1	Overzicht van de exploitatierekening (lasten en baten)	90
5.2	Verklaring van de verschillen per hoofdkosten en -opbrengstsoort	
5.2.1	Verschillen per kostensoort t.o.v. ML 2019-4	91
5.2.2	Verschillen per opbrengstensoort t.o.v. ML 2019-4	92
5.2.3	Verschillen per kostensoort t.o.v. de Begroting	93
5.2.4	Verschillen per opbrengstensoort t.o.v. de Begroting	94
5.2.5	Verschillen per kostensoort t.o.v. de Rekening 2018	95

5.2.6	Verschillen per opbrengstensoort t.o.v. de Rekening 2018	96
-------	--	----

6.	De balans en de toelichting op de balans	98 t/m 108
----	--	------------

6.1	Grondslagen waardering en resultaatbepaling	93
6.2	Balans	95
6.2.1	Toelichting op de vaste activa	96
6.2.2	Toelichting op de vlottende activa	99
6.2.3	Toelichting op de vaste passiva	101
6.2.4	Toelichting op de vlottende passiva	103
6.2.5	Niet uit de balans blijvende verplichtingen	105
6.2.6	Wet verplicht schatkistbankieren	106
6.2.7	Wet Normering Topinkomens	107
6.2.8	Gebeurtenissen na balansdatum	108

BIJLAGEN

		109 t/m 122
I	Staat van reserves en voorzieningen	109
II	BBP-productenlijst	110
III	Staat van vaste activa (gecomprimeerd)	113
IV	Staat van geldleningen (gecomprimeerd)	115
V	Principes kostentoe rekening aan beheerproducten	116
VI	Overzicht van de door het bestuur toegekende kredieten in 2019	117
VII	Overzicht onderhanden werken einde jaar	118
VIII	Jaarrekening 2019 GR Muskusrattenbestrijding	122

	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	123
--	---	-----

Hoofdstuk 1: Verslag ter verantwoording van het financieel beheer

§ 1.1 Inleiding, ontwikkelingen en speerpunten

§ 1.1.1 Inleiding

Op 20 maart 2019 hebben de waterschapsverkiezingen plaatsgevonden. De Begroting 2019 is nog gebaseerd op het Bestuursakkoord 'Onze Koers' uit 2015, waarbij het accent ligt op (water)veiligheid, waterkwaliteit en watersysteembeheer tegen betaalbare lasten en een verantwoorde schuldpositie. Samen met het Waterbeheerplan 2016-2021 'Grenzeloos verbindend' en de Kadernota 2019-2028 vormde het Bestuursakkoord een belangrijke basis voor de koers van het waterschap in 2019.

De Begroting 2019 is een nadere uitwerking van het eerste jaar uit de meerjarenraming van de Kadernota 2019-2028. In de Jaarstukken 2019 wordt inhoudelijk en financieel gerapporteerd ten opzichte van de Begroting 2019.

In 2019 is het overgrote deel van de producten en diensten conform de Begroting uitgevoerd en wordt het jaar afgesloten met een nadelig exploitatiesaldo van € 3,1 miljoen. In de Begroting 2019 was rekening gehouden met een nadelig saldo van € 8,1 miljoen.

De jaarstukken 2019 zijn opgesteld in overeenstemming met de verslaggevingsregels uit het Waterschapsbesluit en de daarbij behorende ministeriële regeling "Beleidsvoorbereiding en verantwoording Waterschappen" (BBVW). Als algemene opmerking bij deze jaarstukken dient te worden gemeld dat door het afronden op duizendtallen mogelijk kleine afrondingsverschillen kunnen voorkomen. Deze verschillen hebben geen invloed op het resultaat.

Het **jaarverslag** geeft een beeld van de activiteiten van het waterschap in het jaar 2019 en de daaruit voortvloeiende financiële gevolgen. De opbouw is als volgt:

- In hoofdstuk 1 "Verslag ter verantwoording van het financieel beheer" wordt verantwoording afgelegd over de financiële consequenties van het gevoerde beleid. Naast de verplichte paragrafen uit het Waterschapsbesluit zijn hier ook de financiële resultaten exploitatie en investeringen, de paragraaf begrotingsrechtmatigheid en de risicoparagraaf opgenomen.
- In hoofdstuk 2 "Jaarverslag programma's" wordt per programma inzicht gegeven in de realisatie van de doelstellingen, de prestatie-indicatoren en de financiën.
- In hoofdstuk 3 worden de resultaten en ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

De **jaarrekening** bevat:

- Hoofdstuk 4: "De Jaarrekening 2019 per taak".
- Hoofdstuk 5: "De jaarrekening 2019 naar kosten- en opbrengstensoorten". Hier is een analyse opgenomen van de significante afwijkingen ten opzichte van de Jaarrekening 2018, Begroting 2019 en de laatste managementletter van 2019.
- Hoofdstuk 6: "De balans en de toelichting op de balans" geeft de financiële positie van het waterschap weer ultimo 2019 en ultimo 2018, inclusief een toelichting. Hier is ook de verplichte informatie over de topinkomens opgenomen (§ 6.2.7).

Voor de exploitatierekening naar programma's wordt verwezen naar de inleiding van hoofdstuk 2.

In de **bijlagen** is de volgende informatie opgenomen:

De verplichte **uitvoeringsinformatie**:

- De staat van reserves en voorzieningen (bijlage I);
  - De BBP-productenlijsten met de gerealiseerde nettolasten naar beleids- en beheerproducten en de toerekening van de nettolasten aan de taken (bijlage II);
  - De gecombineerde staat van activa (bijlage III);
  - De gecombineerde staat van geldleningen (bijlage IV);
  - De principes waarmee kosten en opbrengsten aan de beheerproducten zijn toegerekend (bijlage V).
- Behorende bij de **toelichting op de balans** zijn de volgende overzichten opgenomen:
- Het "Overzicht van de door het bestuur toegekende kredieten in 2019" bevat alle werken die in het jaar 2019 zijn gestart (bijlage VI);
  - Een overzicht met werken die eind 2019 nog een restantkrediet hadden, inclusief een weergave van de verwachtingen over het vervolg van deze werken (bijlage VII).

In Bijlage VIII is de **Jaarrekening 2019 van de gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant** opgenomen.

§ 1.1.2 Ontwikkelingen in het begrotingsjaar

In deze paragraaf worden kort de belangrijkste ontwikkelingen in 2019 geschetst.

Waterschapsverkiezingen

Eens in de vier jaar vinden de waterschapsverkiezingen plaats. Ook in 2019 vonden de verkiezingen weer gelijktijdig plaats met de verkiezingen voor provinciale staten. De verkiezingen werden georganiseerd door de 21 gemeenten van Midden- en West-Brabant. Alle inwoners (vanaf 18 jaar) mochten hun stem uitbrengen om 23 leden van het algemeen bestuur van het waterschap te kiezen. Het volledige bestuur bestaat uit 30 leden. De overige 7 zetels zijn geborgd: een vaste vertegenwoordiging van agrarische, bedrijfs- en natuurbelangen. Op woensdag 20 maart hebben 313.032 inwoners hun stem uitgebracht. Daarmee was het opkomstpercentage met 46,3% historisch hoog. Dat valt te verklaren door meer aandacht in de regionale en landelijke media voor het werk van de waterschappen, mede dankzij de gevolgen van klimaatveranderingen. Nog meer Brabanders weten wat voor belangrijk werk het waterschap doet en dat zij zelf met hun stem invloed hebben op de manier waarop het waterschap het werk doet.

Bestuursakkoord

Op basis van de gesprekken van de informateur is er unaniem overeenstemming bereikt over de benoeming van vijf leden van het dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur heeft in april 2019 unaniem het bestuursakkoord met de titel 'Samen beter!' vastgesteld. Het bestuursakkoord beschrijft wat het waterschap doet, waarom en voor wie en hoe dat wordt betaald. In het bestuursakkoord 'Samen beter!' blijft de ambitie van het waterschap primair gericht op de kerntaken: veilige dijken en kades, voldoende en schoon water. Ook blijft het waterschap investeren in samenwerken met en het betrekken van partners. Verder komen de volgende onderwerpen aan bod in het bestuursakkoord: waterveiligheid, waterkwaliteit, waterflora en waterfauna, zoetwater en peilbeheer, waterketen, klimaat, duurzaamheid, biodiversiteit, dierenwelzijn, optimaliseren van bedrijfsprocessen en innovatie, financiën, bestuurlijke ontwikkeling, organisatieontwikkeling en goed werkgeverschap. Bovendien blijkt uit het bestuursakkoord heel bewust de aandacht voor omgeving; inwoners, belanghebbenden en grote maatschappelijk thema's. Er wordt dan ook veel waarde gehecht aan de samenwerking.

Buiten Gewoon Doen

Met de komst van de nieuwe secretaris-directeur is ook op 1 januari 2019 een organisatie-ontwikkeltraject gestart. De bedoeling van het traject is om een modern waterschap te vormen dat klaar is voor de toekomst en van betekenis is voor alle inwoners van Midden- en West-Brabant. De eerste helft van 2019 is volledig gebruikt om te onderzoeken op welke manier de organisatie het beste kon door ontwikkelen. Voor de zomer werden de grote contouren van de organisatieontwikkeling, die de naam Buiten Gewoon Doen kreeg, helder. Het waterschap wil zich ontwikkelen van een waterautoriteit naar een omgevingsgerichte en veerkrachtige waterpartner. De ontwikkeling zorgt voor meer duidelijkheid in de organisatie over de missie, visie en strategie. Daarnaast zorgt de organisatieontwikkeling voor een eenvoudigere organisatie. Minder regels, minder werkafspraken en minder complexe procedures. Dit biedt ruimte voor meer eigen ondernemerschap en sneller 'doen'.

De organisatieverandering brengt een nieuwe organisatiestructuur met zich mee. De belangrijkste verandering in de structuur is het ontschotten: meer samen aan dezelfde taken werken en meer in verbinding met elkaar zijn. Het waterschap gaat programmatisch werken: de strategische doelen worden in 7 programma's gerealiseerd. De programma's maken gebruik van 11 processen (waarbij geen onderscheid meer is tussen primaire en ondersteunende processen) om hun doelen te realiseren. In de tweede helft van 2019 is de organisatie ingericht volgens de nieuwe principes. De nieuwe programmadirectie heeft samen met het nieuwe managementteam invulling gegeven aan de 11 nieuwe processen. De nieuwe organisatiestructuur is 1 januari 2020 van start gegaan.

Herijking belastingstelsel

In de Ledenvergadering van de Unie van Waterschappen van 13 december 2019 heeft besluitvorming over het vervolgtraject van de aanpassing van het belastingstelsel plaatsgevonden. Daarbij:

- is een opdracht aan de Stuurgroep vastgesteld op grond waarvan acht voorstellen voor zeven onderwerpen binnen de watersysteem-, zuiverings- en verontreinigingsheffing zullen worden ontwikkeld. De opdracht gaat er vanuit dat er in de Ledenvergadering van december 2020 door de waterschappen over deze voorstellen wordt besloten;
- is het Uniebestuur verzocht om meer dan tot nu toe permanent aandacht te besteden aan het onderhoud van het belastingstelsel. Enerzijds gaat het hier om een proces, aangezien de huidige systematiek via een wetswijziging intensief en tijdrovend is. Anderzijds gaat het om het aan kunnen blijven sluiten bij een steeds veranderende omgeving. Besloten is dan ook dat de onderwerpen die vanuit verschillende AB's zijn ingebracht (b.v. differentiatie van het woonruimteforfait van de zuiverings- en verontreinigingsheffing), maar geen onderdeel uitmaken van de opdracht aan de stuurgroep, een plek krijgen in dit proces. Het Uniebestuur buigt zich vanaf medio dit jaar over een kansrijke aanpak van dit

proces. Vanwege het verdergaande, meer fundamentele karakter wordt hierover in 2020 geen besluitvorming verwacht.

Arrest Hoge Raad over de tariefdifferentiatie wegen

Op 28 december 2016 heeft de rechtbank Overijssel in een belastingprocedure, in zijn overwegingen bepaald dat het begrip "verharde openbare wegen" uit de Waterschapswet beperkt moet worden uitgelegd. De rechtbank oordeelde dat onverharde weggedeelten die dienstbaar zijn aan de (verkeersfunctie van de) verharde weg, niet onder de reikwijdte van dit begrip vallen. Het gaat om een principiële uitspraak, met in potentie grote financiële gevolgen voor de waterschappen. Het is namelijk zo dat alle waterschappen een tariefdifferentiatie wegen hanteren en hierbij uitgaan van de ruime interpretatie van het begrip "verharde openbare wegen". Medio december 2017 heeft het gerechtshof in hoger beroep bepaald dat onverharde weggedeelten niet mogen worden meegenomen bij de oppervlaktebepaling van de weg. Inmiddels is tegen de uitspraak van het gerechtshof beroep in cassatie bij de Hoge Raad ingesteld. Op 9 november 2018 heeft de Hoge Raad het beroep in cassatie ongegrond verklaard. De Hoge Raad komt tot het oordeel dat onder het begrip 'Verharde openbare wegen' het verharde gedeelte van een openbare weg wordt verstaan. Het arrest maakt duidelijk dat onverharde wegdelen die dienstbaar zijn aan de verkeersfunctie van de weg niet tot de weg kunnen behoren. Voor het jaar 2019 betekent dit per saldo een ingeschatte lagere opbrengst van € 0,57 miljoen. Binnen de tarief egalisatiereserve Watersysteembeheer is een reservering "Rechtszaak begrip openbare wegen" opgenomen van € 0,66 miljoen. Bij de resultaatbestemming 2019 wordt voorgesteld deze in te zetten om de lagere opbrengst te dekken.

§ 1.1.3 Prestaties Watersysteembeheer en Waterketen

Waterketen

Het gebiedsrendement stikstof en fosfaat is behaald en het afvalwater is afgepompt zoals afgesproken in de afvalwaterakkoorden met de gemeenten. Wel waren er een aantal (proces-) verstoringen op met name kleine (meer kwetsbare) zuiveringen. De mate van uitnutting van de installaties wordt steeds hoger. Bij een aantal zuiveringen was extra bedieningsinspanning en/of inzet van tijdelijke maatregelen nodig om deze installaties binnen de vergunning te laten functioneren. Het slib is verwerkt conform prognoses en de afspraken met de aandeelhouders van SNB zijn nagekomen.

Het investeringsvolume ten opzichte van de prognose is in 2019 gerealiseerd. Door inventarisatie van de kritieke componenten van een groot aantal zuiveringen en het uitvoeren van gerichte inspecties en toestandsbepalingen van de assets is een mooie stap gezet in de transitie van correctief onderhoud naar risico-gestuurd onderhoud en het werken conform de principes van assetmanagement. Tevens is gestart met het opstellen van een risicoprofiel per zuivering gerelateerd aan de bedrijfswaarden. Dit geeft richting en prioritering aan de programmering. Informatie wordt steeds belangrijker. Hiertoe is in 2019 gestart met een pilot voor validatie van dynamische data en is een datamodel ontwikkeld voor het uniform opslaan en delen van vaste data van assets uit de afvalwaterketen.

Met het ombouwen van de gisting op zuivering Nieuwveer naar thermofiel bedrijf alsook het realiseren van een zonneweide te Bath en de opwekking van zonne-energie op eigen terrein van SNB wordt een bijdrage geleverd aan het realiseren van de energiedoelstellingen. De resultaten van de onderzoeken naar energiezuinige stikstofverwijdering (Koude Anammox) blijven helaas wat achter, hiervoor wordt beraad op een vervolg. Voor de zuivering Bath alsook enkele andere zuiveringen zijn verschillende opties verkend voor het hergebruik van het effluent. De levering van effluent aan de Efteling is in 2019 voortgezet. De onderzoekspilot Vivianiet op zuivering Nieuwveer was zeer succesvol en heeft goede resultaten opgeleverd. De uitkomst van de subsidieaanvraag om dit verder te brengen wordt halverwege 2020 verwacht. Voor het project Phario Bioplastics, waar helaas geen subsidie aan is toegekend, is besloten door te gaan in een kleinere vorm.

Door het aanstellen van relatiebeheerders is gestart met het sterker ontwikkelen van structurele en constructieve contacten met de grote/significante lozers. In het kader van veranderende klimaat wordt in 2020 een uitvoeringsprogramma opgesteld. Daarnaast zijn er samenwerkingstrajecten gestart om samen met bedrijfsleven en gemeenten lokale oplossingen te realiseren. Op het gebied van microverontreiniging ligt de voortgang vooral op het vlak van onderzoek, preventie en samenwerking, zoals bijvoorbeeld voorlichting aan huisartsen en apothekers. Een beoordeling van de mogelijkheden om met subsidie de zuivering van Rijen aan te passen om medicijnresten te verwijderen is doorgeschoven naar begin 2020.

Watersysteembeheer

De voorbereidingen voor het nieuwe Waterbeheerprogramma zijn gestart: er is een plan van aanpak gemaakt, het participatieproces is gestart en de opgaven zijn grotendeels in beeld gebracht.

In 2019 zijn er veel resultaten geboekt op het gebied van waterveiligheid. Voor de primaire keringen is de beoordeling van het eerste traject 34-2, tussen de Volkeraksluizen en de Moerdijkbruggen, afgerond en met succes ingediend bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De tweede ronde toetsing regionale keringen is afgerond en in november aan Gedeputeerde Staten (GS) aangeboden. Het project Geertruidenberg Amertak (GEA) heeft te maken met andere hydraulische randvoorwaarden van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, waardoor parallel aan de uitwerking van de planfase GEA ook een voorverkenningstudie wordt voorbereid naar het waarborgen van de waterveiligheid in het gehele watersysteem in het gebied Wilhelminakanaal-Amer-Donge (WAD). Voor het project Verbetering Regionale Keringen is voor deelproject Midden het projectplan Waterwet goedgekeurd door de Provincie. Voor het deeltraject Mark-Dintel-Vliet is een aantal voorkeursalternatieven vastgesteld door het AB.

Door de PFOS/PFOA/PFAS problematiek heeft in 2019 met name het stedelijk baggerwerk vertraging opgelopen, omdat de afzet van de bagger problematisch werd. In het landelijk gebied is het baggerwerk vrijwel volgens plan uitgevoerd.

In het kader van de KRW zijn in 2019 de laatste watersysteemanalyses afgerond, waardoor er een solide basis ligt voor het waterkwaliteitsprogramma wat in 2020 input is voor het waterbeheerprogramma, en de technische doelaanpassing binnen de KRW.

2019 was een normaal jaar wat betreft de hoeveelheid neerslag. Wel was het een extreem warm jaar, waardoor de vraag naar water hoog was. Dit samen met de doorwerking van de langdurige droogte van 2018 zorgde ook in 2019 nog voor schaarste van water. Op basis van de ervaringen van 2018 is een operationeel handelingsperspectief opgesteld dat intern en extern is gecommuniceerd, waarmee de interactie en het verwachtingenmanagement met de omgeving ondersteund wordt.

De samenwerking in de waterketen is in SWWB verband uitgebreid met samenwerking op het gebied van maaibestekken met de gemeenten Dongen, Geertruidenberg, en met Staatsbosbeheer. In 2019 is gestart met de productie van nieuwe leggerkaarten, die in 2020 worden afgerond zodat het waterschap Omgevingswet-proof is.

Op het gebied van Vaarwegen is er intensief contact geweest met de Provincie over een inhaalslag baggeren, die vanaf 2020 is geprogrammeerd. Daarnaast is, op basis van een risicoanalyse, gestart met de verplaatsing van de bedieningslocatie Roode Vaart naar Mandersluis.

Op het gebied van duurzaamheid is in 2019 de CO₂-footprint van het waterschap in beeld gebracht, en is een start gemaakt met een programmatische aanpak van Duurzaamheid en Klimaat. In de regio's Hart van Brabant en West Brabant is voortvarend onder procesregie van het Waterschap aan de slag gegaan met de RE(K)S, wat o.a. heeft geleid tot gezamenlijke zoekgebieden voor duurzame energie in combinatie met klimaatadaptatie. In 2019 zijn de stresstesten afgerond en is een start gemaakt met de overgang naar klimaatadaptatiedialogen. Op rwzi Bath is een groot zonnepark opgeleverd, waartoe het waterschap haar assets ter beschikking heeft gesteld.

§ 1.2 Ontwikkelingen bedrijfsvoering

Op het gebied van de bedrijfsvoering is in 2019 onverminderd gestuurd op en geïnvesteerd in het op peil houden van een efficiënte en kwalitatief goede ondersteuning van de primaire processen. De programma's binnen bedrijfsvoering kenmerken zich door een grote diversiteit aan onderwerpen en aandachtsgebieden. Binnen deze diversiteit hebben in 2019 de volgende onderwerpen een nadrukkelijke focus gehad:

SODO

In 2019 is verder uitvoering gegeven aan het oplossen van oneigenlijk grondgebruik door derden. Er is wederom veel aandacht besteed aan communicatie door middel van informatiebijeenkomsten en bewonersbezoeken. Samen met de perceeleigenaren is gezocht naar een oplossing voor het gebruik van grond in eigendom van het waterschap. Ook is een start gemaakt met het oplossen van oneigenlijk grondgebruik door grootgrondbezitters, zoals gemeenten. Mede dankzij deze aanpak werden in het jaar 2019 in totaal 772 dossiers grondgebruik opgelost. Eind 2019 waren 120 dossiers in behandeling waarbij dezelfde aanpak wordt gehanteerd.

Ook het oplossen van keurovertredingen ging in 2019 door. SODO vergunningverleners hebben in 2019 meer dan 3.000 overtredingen opgelost en in meerdere gevallen de verantwoordelijkheid voor beschoeiing overgedragen aan bewoners. In 2019 kreeg project SODO de opdracht van het bestuur om de komende jaren ook alle resterende SODO overtredingen op te lossen.

Tot slot zijn vanuit SODO diverse handhavingsovertredingen opgepakt. Het gaat over bomen in de watergang, beplanting/struiken in de watergang, beschadigingen van grasmatten op de kering en bomen op de kering. In stedelijk gebied zijn tuintjes tot aan de insteek gehandhaafd, omdat de beschoeiing vervangen moest worden.

Digitale transformatie

In 2019 hebben we veel projecten onderkend die een goede basis leggen voor ontwikkelingen in de toekomst. Bijvoorbeeld het voorbereiden op de Omgevingswet door de implementatie van een nieuw zaakstelsel. Een verkennend project rondom het grip krijgen op gegevens/data ten einde daar in 2020 een visie op te ontwikkelen. Er is een start gemaakt met de ontwikkeling van een Enterprise Architecture. In samenwerking met andere waterschappen wordt de complexe opgave op digitaliseringsgebied in beeld gebracht. Er is tevens aandacht besteed aan het in control blijven op het gebied van informatieveiligheid. Digitale transformatie is een belangrijke ontwikkeling. Het waterschap zal hierin moeten en willen investeren om tijdig in te kunnen spelen op veranderingen in de maatschappij, ook als werkgever

De Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Per 1 januari 2020 is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) van kracht. Dit betekende een wijziging in de rechtsverhouding tussen werkgever en werknemers. Dit heeft ook gevolgen voor de medezeggenschap. In combinatie met de implementatie van de afgesloten CAO is dit in 2019 goed voorbereid.

Vanuit Bestuur en Communicatie en Concern Control waren dit in 2019 de speerpunten:

- Het ondersteunen van de Waterschapsverkiezingen 2019;
- Het verder implementeren van de communicatievisie;
- Ondersteunen van het algemeen bestuur bij bestuurlijke vernieuwing;
- Het vergroten van de bewustwording van watervraagstukken;
- Het in de praktijk uitvoeren van het educatieplan;
- Internationale samenwerking vormgeven op basis van vastgesteld beleid;
- Onderzoek uitvoeren naar rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid.

§ 1.3 Resultaten exploitatie en investeringen 2019

§ 1.3.1 Bedrijfsresultaat exploitatie 2019

De Jaarrekening 2019 sluit met een nadelig exploitatiesaldo van € 3,1 miljoen. In de Begroting 2019 was rekening gehouden met een nadelig saldo van € 8,1 miljoen:

Bedrijfsresultaat 2019 (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Totale bruto lasten ¹	153.124	153.584
Totale baten (inclusief bijdrage provincie Noord-Brabant)	-149.975	-145.462
Bedrijfsresultaat	+3.148	+8.122

(+ = nadelig / - = voordelig)

De Jaarrekening 2019 resulteert in de volgende resultaten per taak:

Resultaat en bestemming per taak (bedragen x € 1.000)	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Vaarwegen-beheer	Totaal 2019
Netto lasten	67.890	65.783	1.351	135.024
Opbrengst verontreinigingsheffing	-488			-488
Belastingheffingen/omslagen	-64.173	-65.864		-130.037
Bijdrage Provincie			-1.351	-1.351
Resultaat per taak	+3.229	-81	0	+3.148

(+ = nadelig / - = voordelig)

Voorgesteld wordt het bedrijfsresultaat als volgt te bestemmen:

Voorstel bestemming bedrijfsresultaat Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve DFB	+1.010	+846
Onttrekking uit de bestemmingsreserve DFB	-1.792	-1.792
Toevoeging wachtgeldreserve bestuur	+87	
Onttrekking (-) / toevoeging (+) aan de egalisatiereserve WS	-2.534	-4.795
Totaal bestemming resultaat Watersysteembeheer	-3.229	-5.741

Voorstel bestemming bedrijfsresultaat Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve DFB	+1.146	+961
Onttrekking uit de bestemmingsreserve DFB	-871	-871
Toevoeging wachtgeldreserve bestuur	+87	
Onttrekking uit de egalisatiereserve Zuiveringsbeheer	-282	-2.470
Totaal bestemming resultaat Zuiveringsbeheer	+81	-2.380

¹ Bruto lasten zijn de totale kosten van het waterschap. Netto lasten zijn de bruto lasten verminderd met de overige opbrengsten (niet zijnde belastingopbrengsten).

§ 1.3.2 Toelichting op de resultaatbestemming

Alle ondergenoemde bedragen zijn afgerond op € 1.000.

Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid

Bij de Kadernota 2017–2026 heeft het bestuur een belangrijke stap gezet om te komen tot een duurzaam financieel beleid en in het bijzonder het beperken van de schuldenlast. De maatregelen die vanaf 2017 ingaan, leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. Om deze extra lasten op te kunnen vangen zonder extra tariefstijgingen is besloten om (toekomstige) financiële meevallers apart te zetten in een bestemmingsreserve. Voor 2019 hebben de voordelen met name betrekking op de ontvangen dividend van de Nederlandse Waterschapsbank en het rentevoordeel vanwege het gedeeltelijk herstructureren van de leningenportefeuille.

Onttrekking uit de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid

De maatregelen die genomen zijn in het kader van Duurzaam Financieel Beleid leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. De extra lasten als gevolg van de maatregelen worden jaarlijks onttrokken uit de reserve.

Toevoeging bestemmingsreserve wachtgeld dagelijks bestuur

Bestuurders hebben op basis van de APPA recht op een bestuurderswachtgeld ten laste van het waterschap. Hoeveel wachtgeldverplichtingen er na afloop van de zittingsduur ontstaan is afhankelijk van de herbenoeming als DB-Lid. De snelheid en de mate waarin een wachtgeldgerechtigde vervangende inkomsten kan verwerven, bepalen vervolgens de hoogte en de duur van het uit te betalen wachtgeld. Voor de huidige leden van het dagelijks bestuur is een risico inschatting gemaakt. De wachtgeldverplichtingen van reeds ingegane wachtgeld worden in de voorziening wachtgeld leden dagelijks bestuur opgenomen. Voor de toekomstige wachtgeldverplichtingen wordt een toevoeging van € 173.000 voorgesteld.

Toevoeging/onttrekking egalisereserve

Voorgesteld wordt het resterende bedrijfsresultaat te verrekenen met de egalisereserves:

- De voorgestelde onttrekking aan de egalisereserve Watersysteembeheer bedraagt € 2.534.000. Er was een onttrekking van € 4.795.000 begroot. In dit bedrag is inbegrepen de onttrekking van € 570.000 vanwege de lagere opbrengst vanwege het arrest van de Hoge Raad over de tariefdifferentiatie wegen (er was een reservering opgenomen van € 660.000).
- De voorgestelde onttrekking aan de egalisereserve Zuiveringsbeheer bedraagt € 282.000. Er was een onttrekking van € 2.470.000 begroot.

Voor de ontwikkeling van de reserves en voorzieningen in 2019 wordt verwezen naar de toelichting op de balans (hoofdstuk 6) en bijlage I "Staat van reserves en voorzieningen".

§ 1.3.3 Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van Managementletter 2019-4

Op basis van de planning- en controlcyclus 2019 zijn over het boekjaar vier managementletters opgesteld, met als doel het bestuur tussentijds te informeren over de inhoudelijke en financiële voortgang van de bedrijfsprocessen en projecten. De inschatting van het resultaat, zoals gemeld bij Managementletter 2019-4 was € 7,6 miljoen nadelig. Het bedrijfsresultaat in de voorliggende jaarrekening is € 3,1 miljoen nadelig.

Bedrijfsresultaat 2019 <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Rekening 2019	ML 2019-4	Begroting 2019	Te verklaren verschil
Bedrijfsresultaat	+3.148	+7.557	+8.122	-4.409

(+ = nadelig / - = voordelig)

In hoofdstuk 5 wordt een analyse gegeven van de grootste financiële verschillen ten opzichte van de Begroting 2019, Jaarrekening 2018 en Managementletter 2019-4. Hieronder wordt volstaan met de grootste verschillen ten opzichte van het prognose resultaat van Managementletter 2019-4. De Jaarrekening 2019 laat een voordeel van € 4,4 miljoen t.o.v. managementletter 2019-4 zien:

Grootste financiële afwijkingen ten opzichte van Managementletter 2019-4 <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Te verklaren verschil
Programma 3000 Watersystemen <ul style="list-style-type: none"> • <u>Projecten < € 250.000</u>: op deze post blijft € 425 over. Een bijdrage aan een project met enkele gemeenten schuift vanwege afhankelijkheid door naar 2020. Dit was bij	-1.465

<p>ML4 niet te voorzien. Verder is van een aantal overige kleine projecten de uitvoering meegevallen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op de post <u>Cultuurtechnisch onderhoud</u> blijft € 265 over. Door het natte najaar en de slechte terreinomstandigheden zijn een deel van de geplande maaiwerkzaamheden in de Ecologische verbindingzones niet uitgevoerd en is een deel van de geplande snoeiwerkzaamheden niet meer uitgevoerd. Dit was bij ML 2019-4 niet te voorzien. • Op de post <u>Baggeren waterlopen</u> blijft € 245 over. Op deze post is minder uitgegeven door de afzetproblematiek vanwege de PFAS. Bij ML 2019-4 was de verwachting dat er met extra bemonstering in het najaar nog wel baggerwerkzaamheden uitgevoerd konden worden, dit bleek echter niet het geval. • Op de post <u>Mechanisch onderhoud</u> is er € 186 minder uitgegeven doordat er meer onderhoud in eigen beheer uitgevoerd. • Er is € 185 minder uitgegeven aan <u>Advieskosten</u> doordat een aantal activiteiten zijn doorgeschoven naar januari 2020 (met name de uitbesteding van het raamcontract grondwater) of niet nodig waren (verplichte reservering zwemwater). • De <u>overige posten</u> waren in totaal € 159 voordelig ten opzichte van ML4, onder andere doordat de uitgaven voor renovatie van meetsensoren eind 2019 intern nog niet goedgekeurd waren voor aanschaf. 	
<p>Programma 9000 Waterschapsbelastingen</p> <p>Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de <u>belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer</u> € 1.061 voordelig. De <u>opbrengst zuiveringsheffing bedrijven 2019</u> is hoger als verwacht bij ML 2019-4. Een bedrijf had in het laatste kwartaal problemen met de eigen zuivering waardoor ze extra hebben geloosd. Bij een ander meetbedrijf is de geplande onderhoudstop meegevallen ten opzichte van de verwachting bij ML 2019-4. Tevens is de <u>opbrengst zuiveringsheffing bedrijven voorgaande jaren</u> hoger. Eind 2019 is er meer inzicht op de definitieve aanslagen van de voorgaande jaren. Het opleggen van de definitieve aanslagen van de meetbedrijven en tabelbedrijven kent een langere doorlooptijd.</p> <p>Ten opzichte van de ML2019-4 zijn de belastingopbrengsten <u>Watersysteembeheer</u> € 365 voordelig door een stijging van de <u>omslag gebouwd voorgaande jaren</u> en een stijging van de <u>verontreinigingsheffing 2019 en voorgaande jaren</u>.</p>	-1.426
<p>Programma 4000 Waterketen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De <u>netto directe kosten</u> zijn € 469 lager vanwege een voordelige eindafrekening voor de slibverwerking door SNB en vanwege de projectmatige aanpak van onderhoudsgebreken in het project Systeemherstel Waterketen, waardoor de exploitatie uitgaven voor mechanisch onderhoud lager zijn. • De <u>afdelingskosten</u> zijn € 127 lager doordat er meer aan projecten is gewerkt dan bij ML 2019-4 was ingeschat. • De <u>overige doorrekeningen</u> vanuit de ondersteunende programma's zijn € 342 lager, met name doordat de kosten van deze programma's lager zijn. • De <u>kapitaallasten</u> zijn € 13 hoger. 	-925
<p>Programma 6000 Regulering</p> <p>Het overschot ten opzichte van ML 2019-4 ontstaat bijna volledig door lagere netto directe lasten. Er is in 2019 een subsidiebedrag ontvangen, waarvan bij ML 2019-4 de verwachting was dat de beslissing over de subsidie pas in 2020 zou vallen. Daarnaast is er minder uitgegeven aan blauwe diensten, vanwege een gewijzigde kostenverdeling door de provincie en zijn er enkele kleine posten meegevallen of doorgeschoven.</p>	-356
Saldo overige verschillen	-237
Totaal verschil ten opzichte van Managementletter 2019-4	-4.409

Het financiële voordeel ten opzichte van ML 2019-4 betreft veelal zaken die op de peildatum van ML 2019-4 niet waren te voorzien. De zaken die wel te voorzien waren worden nadrukkelijk in 2020 als leerpunt meegenomen.

§ 1.3.4 Resultaat investeringen 2019

Voor 2019 is ruim € 60 miljoen aan bruto investeringsuitgaven begroot. De realisatie van de bruto investeringsuitgaven bedraagt € 78 miljoen. Ten opzichte van Managementletter 2019-4 zijn de uitgaven € 6,5 miljoen hoger.

Investeringsuitgaven 2019 <i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Rekening 2019	ML 2019-4	Begroting 2019
Waterketen	36,0	37,0	27,5
Watersysteembeheer	16,8	12,0	14,3
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8,5	8,4	7,4
Regionale keringen	11,9	10,9	8,0
Vaarwegenbeheer	1,7	1,1	1,0
Ondersteuning	3,2	2,2	2,3
Totaal bruto investeringsuitgaven 2019	78,1	71,6	60,4
Subsidies en bijdragen	1,7	3,0	2,0
Totaal netto investeringsuitgaven 2019	76,4	68,6	58,4

De afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2019 worden veroorzaakt door:

Waterketen (+€ 8,5 miljoen): Reeds vanaf de eerste managementletter 2019 is aangegeven dat de investeringsuitgaven voor Waterketen hoger zouden uitvallen dan in de Begroting 2019 is voorzien. De raming in de begroting was conservatief opgesteld, vanwege de vaak tegenvallende resultaten van voorgaande jaren. Binnen het project AWP 2.0 zijn een aantal planningsrisico's die tot vertraging zouden leiden goed beheerst, waardoor werkzaamheden sneller zijn verlopen en de uitgaven eerder plaatsvonden dan gepland. Dankzij een goede beheersing van de projectenportfolio en de individuele projecten, zijn de werkelijke investeringsuitgaven € 8,5 miljoen hoger dan begroot en nagenoeg gelijk aan de prognose van Managementletter 2019-4 (€ 1 miljoen lager).

Watersystemen (+€ 2,5 miljoen):

De omzet voor watersystemen bestaat uit een groot aantal grote en kleinere projecten. De snelheid van realisatie van deze projecten is vaak afhankelijk van grondverwerving en inspraak. Ook is het waterschap in 2019 geconfronteerd met de gevolgen van PFAS in water- en landbodem, waardoor met name met baggerprojecten en projecten in het stedelijk water minder voortgang is geboekt dan begroot. Het is gelukt om met inzet op de totale projectenportfolio voor watersystemen het investeringsvolume op peil te houden. Daarbij zijn ook meer anticiperende strategische grondaankopen tot stand gekomen dan begroot.

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (+€ 1,1 miljoen):

Jaarlijks op Prinsjesdag worden de waterschappen via de begroting van het Deltafonds geïnformeerd over de financiële bijdragen die zij naar verwachting ten behoeve van het HWBP moeten voldoen. De waterschappen betalen over 2019 een hogere solidariteitsbijdrage dan waarvan in de ramingen was uitgegaan. Hier tegenover staan lagere solidariteitsbijdragen over de jaren 2020 en later.

Regionale Keringen (+€ 3,9 miljoen)

Project "Verbetering regionale keringen" de voorbereidende werkzaamheden zijn als gevolg van vertraging deels verschoven van 2018 naar 2019. Wat betreft de uitvoering zijn er extra uitgaven in 2019 vanwege een scope uitbreiding en door de benodigde inzet van risico reserveringen.

Vaarwegenbeheer (+€ 0,7 miljoen):

Project "Reparatie schutssluis Roode Vaart" Het onderhoud van het sluiscomplex kon niet langer worden uitgesteld, waardoor de werkzaamheden versneld zijn uitgevoerd. De voortvloeiende kapitaallasten worden voor 50% gedragen door de provincie Noord-Brabant.

Ondersteuning (€ 1 miljoen)

In 2019 heeft het waterschap hardware geactiveerd welke zijn gefinancierd middels financial lease.

§ 1.4 Incidentele baten en lasten

Omdat incidentele baten en lasten de reguliere, structurele nettolasten kunnen vertekenen en relevant zijn voor het beoordelen van de financiële positie zijn ze hieronder in beeld gebracht.

Post (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019	Omschrijving
Incidentele lasten			
Uitvoeren van het project Sloten, Oevers en Dijken op orde (SODO)	909	800	Sloten, oevers en dijken op orde focust zich qua handhaving op overtredingen die significante invloed hebben op de aan- en afvoer van water of de waterveiligheid. Deze overtredingen dienen door de overtreders te worden beëindigd. Het doel is eind 2020 alle sloten, oevers en dijken op orde te hebben.
Uitvoeren van het project Sloten, Oevers en Dijken op orde (SODO)	150	0	Dit deel van de uitvoering betreft de inzet van extern personeel voor het onderdeel "Oneigenlijk grondgebruik" van het project SODO.
Tijdelijke pompinstallatie persstation Roosendaal	201	300	In verband met calamiteiten is eind 2016 besloten om een tijdelijk pompinstallatie te plaatsen op persstation Roosendaal. Dit om de bedrijfszekerheid te kunnen garanderen tot realisatie van project AWP 2.0.
Noodreparatie lekkage rwzi Bath	749	0	In januari 2019 is een kleine lekkage geconstateerd op het allerlaatste deel van de AfvalWaterPersleiding (AWP) ter hoogte van de rwzi Bath. Daarop is –zoals eerder gemeld- direct actie ondernomen, onder andere in de vorm van een noodreparatie.
Archiefkosten	212	250	Betreft budget in verband met het in eigen beheer nemen van de overgedragen archieven van Waterschap Brabantse Delta en alle rechtsvoorgangers, behalve die van Land van Nassau (inhaalslag loopt t/m 2020). De oude archieven ordenen, beschrijven en toegankelijk maken.
Omgevingswet (diensten & advies)	80	113	Gevolg geven aan de implicaties van de Omgevingswet (2021) voor de fysieke leefomgeving. Het ontwikkelen van benodigde competenties van medewerkers en het aanpassen van processen en werkwijzen binnen dit programma, om uitvoering te geven aan de doelen van de Omgevingswet.
Advieskosten	0	50	Afspraken klimaatstrategie
Totaal	2.301	1.513	Saldo incidentele lasten

Post (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019	Omschrijving
Incidentele baten			
Uitvoeren van het project Sloten, Oevers en Dijken op orde (SODO)	-162	0	Betreft de incidentele verkopen van gronden voor het onderdeel "oneigenlijk grondgebruik" van het project SODO.
Totaal	-162	0	Saldo incidentele baten

§ 1.5 Begrotingsrechtmatigheid

§ 1.5.1 Begrotingsrechtmatigheid exploitatie 2019

In de Waterschapswet is vastgelegd dat de accountant bij de controle van de jaarrekening zowel de rechtmatigheid als de getrouwheid van de financiële beheershandelingen controleert. Bij de rechtmatigheidscontrole gaat het onder meer over de vraag of de financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de in de jaarrekening opgenomen baten, lasten en balansposten, tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde Begroting en de hierin opgenomen programma's. Op grond hiervan dient er in de jaarrekening een analyse plaats te vinden van de rechtmatigheid en eventuele overschrijdingen op de netto lasten van de programma's (begrotingsrechtmatigheid).

Netto lasten per programma (alle bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	ML 2019-4	Begroting 2019	Vershil t.o.v. begroting
Netto lasten				
1000 - Planvorming	6.953	7.110	6.719	+3%
2000 - Waterkeringen	14.988	15.256	15.366	-2%
3000 - Watersystemen	33.124	34.589	34.519	-4%
4000 - Waterketen	56.872	57.797	57.759	-2%
5000 - Vaarwegen en havens	2.429	2.549	2.383	+2%
6000 - Regulering	3.949	4.305	4.162	-5%
6500 - Handhaving	6.353	6.281	6.343	+0,2%
7000 - Heffing en invordering	5.599	5.655	5.691	-2%
8000 - Bestuur en communicatie	5.604	5.386	5.354	+5%
9000 - Overige dekkingsmiddelen	-131.372	-129.946	-128.809	-2%
Resultaat excl. bijdrage Provincie	4.500	8.980	9.486	
Bijdrage provincie	-1.351	-1.423	-1.364	+1%
Resultaat	+3.148	+7.557	+8.122	
				(+ = nadelig / - = voordelig)

Het waterschap kiest ervoor alleen begrotingswijzigingen op te stellen voor grote nieuwe initiatieven. Financiële afwijkingen worden gerapporteerd in de managementletters en zoveel mogelijk opgevangen binnen de begroting. Doelstelling is budget- en begrotingsbeheer op een adequaat niveau in te vullen met respect voor het budgetrecht, een pragmatische aanpak en het voorkomen van extra bureaucratie.

Van een viertal programma's is in 2019 het begrote bedrag overschreden. De overschrijdingen zijn echter allemaal ruimschoots opgevangen binnen de totale Begroting 2019: er is sprake van een nadelig exploitatiesaldo van € 3,1 miljoen, oftewel een voordelig exploitatiesaldo van € 4,97 miljoen ten opzichte van de Begroting.

Het algemeen bestuur heeft aan het dagelijks bestuur de volgende bevoegdheid verstrekt:
"Het overschrijden van de netto kosten van een programma met 10% indien de hiervoor benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting kan worden gevonden."

Alle overschrijdingen blijven ruim binnen de 10%. Er zijn geen kostenoverschrijdingen geconstateerd betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid. Het overgrote deel van de in de exploitatie opgenomen producten en diensten is conform de Begroting 2019 uitgevoerd. Het algemeen bestuur wordt gevraagd in te stemmen met de overschrijdingen op de programma's. Door in te stemmen wordt de begrotingsrechtmatigheid geborgd.

Van de volgende programma's is het exploitatiebudget in 2019 overschreden:

Programma 1000 Planvorming: De overschrijding bedraagt € 234.000 (3% van het begrote bedrag) en is volledig gemeld in de tussentijdse managementletters. Voor een inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de Jaarstukken "Hoofdstuk 2: Jaarverslag programma's".

Programma 5000 Vaarwegen en havens: De overschrijding bedraagt € 46.000 (2% van het begrote bedrag) en is volledig gemeld in de tussentijdse managementletters. Voor een inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de Jaarstukken "Hoofdstuk 2: Jaarverslag programma's".

Programma 6500 Handhaving: er is sprake van een minimale overschrijding van € 11.000 (+0,2%).

Programma 8000 Bestuur & Communicatie: De overschrijding bedraagt € 250.000 (5% van het begrote bedrag) en is slechts beperkt gemeld in de tussentijdse managementletters. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door de benodigde toevoeging aan de pensioenvoorziening voor bestuurders. De berekeningen hiervoor worden jaarlijks na afloop van het boekjaar gemaakt. Voor een nadere inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de Jaarstukken "Hoofdstuk 2: Jaarverslag programma's".

§ 1.5.2 Begrotingsrechtmatigheid investeringen 2019

Het algemeen bestuur (AB) heeft aan het dagelijks bestuur (DB) de bevoegdheid verstrekt de geraamde uitgaven van een ontwikkelingsinvestering met maximaal 10% te overschrijden zonder toestemming vooraf van het AB, mits deze mutatie past binnen het vastgestelde beleid. Bij instandhoudingsinvesteringen worden vanuit het vastgesteld kader van het AB in principe geen overschrijdingen toegestaan. Overschrijdingen boven de norm worden tussentijds bij de Managementletter (voor zover bekend) en achteraf bij de jaarrekening gerapporteerd, onder vermelding van de oorzaak van de overschrijding.

Ten aanzien van de kredieten voor de investeringsprojecten geldt dat er voor een aantal projecten sprake is van een overschrijding boven de norm. Het gaat om drie overschrijdingen op investeringsprojecten met een totale overschrijding van € 51.000. In bijlage I bij de aanbiedingsbrief van de jaarrekening is een overzicht opgenomen van alle projecten waar in 2019 een kredietoverschrijding is ontstaan. Hierbij is per project vermeld waardoor de overschrijding wordt veroorzaakt en of deze al eerder is gemeld in de tussentijdse Managementletters. Op basis van het begrotingscriterium is autorisatie van de hogere kosten door het algemeen bestuur noodzakelijk om de rechtmatigheid in materiële zin te borgen. In de aanbiedingsbrief wordt daarom expliciet aan het algemeen bestuur gevraagd om deze overschrijdingen te autoriseren.

Het verschonen van kleine overschrijdingen bij de jaarrekening doet recht aan de pragmatische aanpak die het waterschap voorstaat, waarbij beoogd wordt extra bureaucratie en administratieve kosten te voorkomen.

Voor een overzicht van alle toegekende kredieten in 2019 wordt verwezen naar bijlage VI bij deze jaarrekening en voor een overzicht van alle projecten met een restantkrediet eind 2019 wordt verwezen naar bijlage VII.

§ 1.6 Waterschapsbelastingen

De taken van het waterschap worden bekostigd door het heffen van belastingen. Deze belastingen bestaan uit de watersysteemheffing, verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing.

De belastingtarieven 2019 voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing zijn gelijktijdig vastgesteld met de Begroting 2019 en zijn hieronder weergegeven:

Heffing (bedragen in €)	Tarief 2019
Watersysteemheffing	
- ingezetenen	58,96
- gebouwd (basis 2.500) ²	0,839
- natuur	4,84
- ongebouwd openbare wegen	229,67
- overig ongebouwd	57,42
Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing	55,39

Lastendruk

Op basis van de bovenstaande belastingtarieven is de totale lastendruk per groep als volgt:

Voorbeeldaanslagen (bedragen in €)	Begroting 2018	Begroting 2019	% 2019 t.o.v. 2018
Voorbeeldaanslagen huishoudens			
Meerpersoons huishouden, huurwoning, 3 v.e.	€ 215,44	€ 225,13	+4,5%
Eenpersoons huishouden, huurwoning, 1 v.e.	€ 109,97	€ 114,35	+4,0%
Meerpersoons huishouden, koopwoning, € 200.000, 3 v.e.	€ 289,51	€ 292,28	+1,0%
Eenpersoons huishouden, koopwoning, € 200.000, 1 v.e.	€ 184,04	€ 181,50	-1,4%
Voorbeeldaanslagen bedrijven			
Productiebedrijf voedingsmiddelen, € 12.000.000, 300 v.e.	€ 20.264,74	€ 20.645,83	+1,9%
Groothandel, € 2.400.000, 7 v.e.	€ 1.257,99	€ 1.193,48	-5,1%
Overige voorbeeldaanslagen			
Natuurterreinen, 1000 ha	€ 4.190,78	€ 4.842,64	+15,6%
Agrarisch bedrijf, € 400.000, 40 ha grond, 3 v.e.	€ 2.437,79	€ 2.597,11	+6,5%
Gemeente, 600 ha wegen	€ 111.900,89	€ 137.799,05	+23,1%

² Met ingang van 1 januari 2009 is het tarief een vast percentage van de WOZ-waarde. Voor 2019 is dit percentage 0,0336%.

Watersysteemheffing: kostentoedelingsverordening en grondslagen

Op grond van de Waterschapswet dient de kostentoedelingsverordening één maal in de vijf jaar geheel te worden herzien op basis van een breed kostentoedelingsonderzoek. In september 2018 heeft het algemeen bestuur de kostentoedelingspercentages voor de begrotingsjaren 2019 tot en met 2023 vastgesteld. De verdeling van de kosten van het Watersysteembeheer is voor 2019-2023 als volgt vastgesteld:

Categorie Watersysteembeheer	Verdeling 2019-2023	Verdeling 2013-2018
Ingezetenen	30,0%	29,4%
Gebouwd	58,1%	59,6%
Ongebouwd	11,7%	10,8%
- Verharde openbare wegen	3,4%	2,8%
- Overig ongebouwd	8,3%	8,0%
Natuur	0,2%	0,2%

Ingezetenen nemen 30% van de watersysteemheffing voor hun rekening. Dit aandeel hangt samen met de gemiddelde inwonersdichtheid (het aantal inwoners per vierkante kilometer). De heffing die de categorie **gebouwd** betaalt, hangt samen met de economische waarde van het gebouwde goed (WOZ-waarde). De heffing die de categorie **ongebouwd** betaalt, hangt samen met de ongebouwde hectares grond. Voor openbare **wegen** geldt een tariefdifferentiatie van 300% in 2019 vanaf 2020 400%. Onder **natuurterreinen** worden ongebouwde onroerende zaken verstaan waarvan de inrichting en het beheer (nagenoeg) geheel en duurzaam zijn afgestemd op behoud of ontwikkeling van natuur. Ook bossen en open wateren met een oppervlakte van tenminste één hectare behoren tot natuurterreinen.

De heffing voor de taak Watersysteembeheer is afgeleid van de aantallen ingezetenen, de economische waarde (gebouwd) en de belastbare hectares (ongebouwd en natuur). Het waterschap is voor de Jaarrekening 2019 uitgegaan van de volgende grondslagen:

Grondslagen Watersysteembeheer	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Ingezetenen (hoofdbewoners)	351.611	350.735	348.652
- waarvan kwijtschelding/oninbaar	-/-25.493	-/-24.756	-/-24.255
Gebouwd: totale WOZ-waarde (miljarden €)	112,1	111,3	105,8
Ongebouwd			
- openbare landwegen (hectares)	6.185	9.600	8.140
- overig ongebouwd (hectares)	96.157	92.344	94.331
Natuur (hectares)	29.643	26.513	29.835

Grondslagen voor het berekenen van het tarief Zuiveringsbeheer

De hoogte van de zuiveringsheffing hangt af van het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s). Een aantal huishoudens en bedrijven betaalt geen heffing, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de heffing oninbaar is. Per saldo resulteert dit in de volgende vervuilingseenheden:

Vervuilingseenheden belastingjaar	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Huishoudens	837.757	835.503	833.019
Bedrijven	377.949	383.752	369.658
Kwijtschelding	-/-45.000	-/-43.200	-/-42.553
Oninbaar	-/-10.906	-/-12.200	-/-10.429
Netto vervuilingseenheden 2018	1.159.800	1.163.855	1.149.695

Verontreinigingsheffing

Belasting voor het bestrijden van kosten voor maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlakte water als gevolg van het direct lozen vanuit woon/bedrijfsruimte op het oppervlaktewater. De heffing wordt met het zuiveringstarief opgelegd, maar komt ten gunste van de taak Watersysteembeheer."

Belastingopbrengst (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Watersysteemheffing	64.661	64.343
Watersysteemheffing 2019	64.249	64.343
Watersysteemheffing voorgaande jaren	412	0
Zuiveringsheffing	65.864	64.466
Zuiveringsheffing 2019	64.241	64.466
Zuiveringsheffing voorgaande jaren	1.623	0
Totaal waterschapbelastingen	130.525	128.809

Kwijtschelding en oninbaar belastingjaar 2019

Waterschap Brabantse Delta hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100%.

In de Begroting 2019 is rekening gehouden met kwijtschelding en oninbaarheid van belastingen, wat resulteert in hogere belastingtarieven. De kwijtscheldingen hebben grotendeels betrekking op ingezetenen en huishoudens. De bedragen die samenhangen met oninbaarheid variëren van jaar tot jaar. De hoogte wordt onder andere beïnvloed door faillissementen van bedrijven.

Kwijtschelding (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Watersysteemheffing	1.371	1.274
Ingezetenen	1.356	1.256
Gebouwd	15	18
Zuiveringsheffing	2.493	2.393
Huishoudens	2.493	2.392
Bedrijven	0	1
Totaal kwijtschelding	3.863	3.667

Oninbaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Watersysteemheffing	174	341
Ingezetenen	147	204
Gebouwd	25	126
Overig ongebouwd	2	12
Zuiveringsheffing	604	676
Huishoudens	305	399
Bedrijven	299	277
Totaal oninbaar	778	1.017

Toevoeging/onttrekking egaliseringsreserve

Voorgesteld wordt het resterende bedrijfsresultaat te verrekenen met de egaliseringsreserves:

- De voorgestelde onttrekking aan de egaliseringsreserve Watersysteembeheer bedraagt € 2.534.000. Er was een onttrekking van € 4.795.000 begroot. In dit bedrag is inbegrepen de onttrekking van € 570.000 vanwege de lagere opbrengst vanwege het arrest van de Hoge Raad over de tariefdifferentiatie wegen (er was een reservering opgenomen van € 660.000).
- De voorgestelde onttrekking aan de egaliseringsreserve Zuiveringsbeheer bedraagt € 282.000. Er was een onttrekking van € 2.470.000 begroot.

Voor de ontwikkeling van de reserves en voorzieningen in 2019 wordt verwezen naar de toelichting op de balans (hoofdstuk 6) en bijlage I "Staat van reserves en voorzieningen".

§ 1.7 Risicoparagraaf

In producten als het Bestuursprogramma, de Kadernota, de Begroting en Jaarrekening worden de belangrijkste risico's voor de bedrijfsvoering belicht. Ook de significante risico's ten aanzien van de verbonden partijen zijn hier opgenomen. Voor informatie over risico's met betrekking tot verbonden partijen wordt tevens verwezen naar hoofdstuk 5.

Inleiding

Bij het realiseren van de strategische doelstellingen wordt het waterschap blootgesteld aan verschillende risico's. De mate van een risico wordt gevormd door de kans op een gebeurtenis in combinatie met het (negatief) effect op de bedrijfswaarden van het waterschap. De bedrijfswaarden zijn kosten, kwaliteit van het water (milieu), hoeveelheid water (veiligheid), imago en continuïteit van de bedrijfsvoering.

Frequent worden de risico's geïnventariseerd, geanalyseerd en beoordeeld. De beoordeelde risico's worden opgenomen in een risicoregister. In de Kadernota en de Begroting worden de grootste risico's uit het risicoregister toegelicht. Voorafgaand aan de jaarrekening worden de risico's geëvalueerd. In deze evaluatie worden trends, ontwikkelingen en daadwerkelijk opgetreden gebeurtenissen (met negatieve effecten) meegenomen. De evaluatie leidt tot een nieuwe beoordeling van de risico's. De nieuwe beoordelingen worden vastgelegd in het risicoregister.

Grootste risico's

De omvang van een risico wordt berekend met de formule 'Risico = Kans x Effect'. Dit leidt tot de volgende grootste operationele risico's uit het risicoregister:

1. Uitval afvalwaterzuiveringsinstallaties

Een afvalwaterzuiveringsinstallatie kan uitvallen als gevolg van externe factoren, zoals een brand, illegale lozing of extreem weer. Ook slijtage van de installaties, (in combinatie met) een hoge belastinggraad en veroudering verhogen de kans op uitval. De financiële gevolgen van de uitval kunnen aanzienlijk zijn door claims van derden, boetes van gemeente/EU, kosten lozingsheffing, milieuschade, extra transportkosten en eigen schade. Met assetmanagement en het traject 'Water van waarde – Betrouwbaar in de basis 2018-2020' werkt het waterschap aan het verlagen van deze risico's.

2. Illegale lozing

Illegale lozingen met onverwacht hoge concentraties giftige stoffen kunnen schade veroorzaken aan flora en fauna. Ook kan er schade ontstaan bij de zuiveringen door een verstoorde procesvoering (die niet direct tot uitval van de installatie leidt). De financiële gevolgen kunnen aanzienlijk zijn:

- claims van derden, indien die niet te claimen zijn bij de veroorzaker
- opgelegde boetes
- kosten aan beheersmaatregelen, zoals bodemsanering.

In de risicobeoordeling is de kans op lozingen verhoogd, als gevolg van incidenten die het afgelopen jaar in de branche en bij ons waterschap zijn voorgekomen. Het aantal incidenten en de zeer zorgwekkende stoffen die worden geloosd zorgen voor een toenemend risico.

3. Problemen in uitvoering projectportfolio

Marktontwikkelingen

Door de krapte op de markt neemt de beschikbaarheid van aannemers/marktpartijen af met als mogelijk gevolg vertragingen en toename van prijzen. Voorbeelden van een laag aantal inschrijvingen en/of hoge inschrijfbetragingen komen voor. Als oplossing worden acties ondernomen zoals voorafgaand aan een aanbesteding de markt informeren of consulteren. Daarnaast wordt ervaring opgedaan met andere vormen van samenwerken in een project en wordt de mogelijkheid van inschrijvergoedingen bij aanbestedingen beschouwd.

Grondverwerving

Grondverwerving kan lang duren en vertraging veroorzaken. In veel gevallen heeft het waterschap grond nodig om maatregelen uit te kunnen voeren, bijvoorbeeld voor het verbeteren van de regionale keringen, her-meandering van waterlopen, ecologische verbindingszones of waterberging. Om de kosten te beperken en het draagvlak te vergroten zoekt het waterschap bij het uitvoeren van inrichtingsmaatregelen steeds naar combinaties met plannen van derden. Daardoor is er minder grondverwerving nodig en kan werk met werk gemaakt worden. Ook stimuleert het waterschap inwoners en bedrijven om zelf maatregelen te nemen die de waterkwaliteit verbeteren, zoals het bieden van blauwe diensten, de aanleg van akkerranden en natuurvriendelijke oevers. Daarnaast zal er in 2020

gewerkt worden aan een strategie voor het strategisch aankopen van grond om de positie van het waterschap op de grondmarkt te versterken.

4. Breuk persleidingen (reparatie en claims)

Een breuk van een persleiding heeft een lozing van afvalwater of slib tot gevolg. De kosten voor reparatie, noodmaatregelen, opruimen en van claims van externen kunnen aanzienlijk zijn. Oorzaken van leidingbreuken zijn slijtage van binnenuit, verzakkingen of (graaf)werkzaamheden in de buurt van de leidingen.

Om voldoende zicht te krijgen en te houden op de toestand waarin onze assets verkeren worden periodieke inspecties uitgevoerd via de exploitatie en minder frequente, kostbare inspecties worden projectmatig uitgevoerd via het investeringsprogramma. Zo zijn er de laatste jaren een flink aantal inspectieprojecten uitgevoerd op de persleidingen onder andere op de AWP.

Vervangingsinvesteringen worden gepland na inspecties. Het professionaliseren van de inspecties is onderdeel van het assetmanagementprogramma dat nu loopt. Implementatie van het assetmanagementprogramma geeft handvatten om de risico's beter in te schatten dan voorheen en nieuwe inspectietechnieken geven meer inzicht in de onderhoudsstaat.

Tot de meest risicovolle assets die wij hebben behoren de AWP-leidingen. Deze worden geïnspecteerd volgens de NEN 3650 methodiek die opgesteld is voor een goed beheer en onderhoud van persleidingen. Het is onmogelijk om de persleidingen periodiek compleet te inspecteren aan de binnen- en buitenzijde. Inspecties moeten uitgevoerd worden op basis van risicoanalyses en steekproeven. Het is nooit met 100% zekerheid te voorkomen dat er lekkages op zullen treden. Schade door derden en omgevingsfactoren zijn hier voorbeelden van. Om de risico's te minimaliseren is het nodig dat inspectiemethoden voor afvalwaterpersleidingen verder ontwikkeld worden (inwendige schade vanaf de buitenkant vaststellen) en dat reparatiemethoden verder ontwikkeld worden zodat reparatietijden korter worden. Dit traject loopt al enkele jaren.

Door de toenemende leeftijd van de assets moeten we steeds meer inspanning leveren om voldoende zicht te blijven houden, de risico's te bepalen en de vervangingsinvesteringen doelmatig te kunnen plannen. Deze inspanningen zullen via de meerjarenprogramma's van de exploitatie en de projecten in concrete aanvragen bij het bestuur voorgelegd worden.

Overige geïdentificeerde risico's

Naast de hierboven genoemde top 4 risico's is er sprake van een aantal lopende (rechts)zaken en ontwikkelingen bij verbonden partij Slibverwerking Noord-Brabant NV.

Gevolgen brand bij chemische fabriek Moerdijk

Het waterschap en de andere overheden hebben met Chemie Pack Nederland B.V. en de andere nog bestaande bedrijfsonderdelen van Chemie Pack een schikking getroffen. De opbrengsten van de schikking worden verdeeld tussen de betrokken overheden. Intussen hebben verzekeraars van bedrijven die goederen in opslag hadden staan bij Chemie Pack de betrokken overheden en inspecties aansprakelijk gesteld voor de geleden schade omdat onvoldoende toezicht zou zijn gehouden. Of dit daadwerkelijk tot het vergoeden van een schadeclaim zal leiden door het waterschap lijkt op dit moment niet erg waarschijnlijk. Er zijn vooralsnog nog steeds geen procedures gestart.

Verantwoordelijkheid voor beschoeiing

Een inwoner van Steenberg is van oordeel dat de beschoeiing langs zijn tuin ondeugdelijk is. Zijn tuin verzakt daardoor. Hij is van oordeel dat het waterschap aansprakelijk is voor het verzakken van de tuin. De rechtbank heeft de inwoner in het gelijk gesteld. Naar het oordeel van het waterschap heeft de rechtbank een principieel onjuist oordeel gegeven. Het waterschap is in hoger beroep gegaan tegen het vonnis van de rechtbank. De zaak is momenteel nog steeds in behandeling bij het gerechtshof in Den Bosch. Het hof heeft een tussenuitspraak gedaan, daardoor laat de einduitspraak nog op zich wachten. De einduitspraak van het hof is van belang, omdat een andere inwoner met vergelijkbare problematiek ook een procedure heeft aangespannen onder verwijzing naar de uitspraak van de rechtbank. Ook twee verenigingen van eigenaren (appartementencomplexen) beraden zich op juridische stappen. Deze zaak is ook voor andere waterschappen van principieel belang, omdat in het hele land vergelijkbare situaties kunnen spelen.

Procedure over gevolgen uitvoering project

Een inwoner heeft over een aantal issues een civielrechtelijke procedure aangespannen tegen het waterschap. Volgens zijn zeggen zijn deze issues ontstaan door de gebrekkige uitvoering van een project dat in 2001 door het waterschap is gestart en zijn perceel beïnvloedt. Alsook omdat hij van oordeel is dat aanvullende afspraken niet goed worden nagekomen door het waterschap. Langdurig en op

verschillende niveaus is getracht om tot een vergelijk te komen met deze inwoner. Dat is uiteindelijk niet gelukt waarna de inwoner het waterschap heeft gedagvaard tot nakoming van gemaakte afspraken en vergoeding van geleden schade. Inmiddels heeft de rechter een tussenuitspraak gedaan waarin het waterschap gedeeltelijk in het gelijk en gedeeltelijk in het ongelijk is gesteld. Voor één zaak laat de rechter zich adviseren door nog te benoemen deskundigen waarna ook hierover uitspraak zal worden gedaan.

Nadeelcompensatieverzoeken

Bij een van de nadeelcompensatieverzoeken die zijn ingediend, wordt door de verzoeker in een contraexpertise twee schadevergoedingen gemotiveerd, namelijk primair € 1.140.000 en secundair € 459.000. De door het waterschap ingeschakelde externe deskundige adviseert een beperkte schadevergoeding van circa € 40.000. Naar aanleiding van nieuwe informatie heeft het waterschap de door het waterschap ingestelde externe deskundige gevraagd een aanvullend advies uit te brengen. Dit advies is nog niet uitgebracht. Na de droge periode van de zomer 2018 en het instellen van onttrekkingsverboden, zou het kunnen dat waterschappen hierdoor nadeelcompensatieverzoeken ontvangen. Uit de huidige jurisprudentie komt in het algemeen het beeld naar voren dat dit soort verzoeken niet erg kansrijk zijn. De wijze van afdoening van dit type nadeelcompensatieverzoeken wordt onderling in het verband van de Unie van Waterschappen besproken en gemonitord.

Coronavirus COVID-19

De uitbraak van het coronavirus COVID-19 eind februari heeft grote impact op de Nederlandse samenleving. Bij het nemen van maatregelen stond en staat nog steeds de gezondheid van onze medewerkers en anderen voorop. Vanzelfsprekend hebben de getroffen maatregelen ook grote gevolgen voor Brabantse Delta. Die gevolgen zijn op meerdere gebieden zichtbaar, zowel op het vlak van bedrijfsvoering als financieel.

Denk hierbij onder andere aan:

- Beperking in de uitvoering van de primaire wettelijke taken door ziekte van medewerkers;
- Onzekere financiële posities bij bedrijven leidt tot risico's op de inbaarheid van openstaande belastingdebiteuren en nieuw op te leggen aanslagen;
- De verwachte economische teruggang als gevolg van de crisis kan effect hebben op de hoogte van de begrote belastingopbrengsten 2020;
- Hogere kosten vervanging wegens ziekte voor cruciale dienstverlening;
- Extra kosten door het langdurig werken op afstand en de beschikbaarstelling van ICT-faciliteiten;
- Ontstaan van vertraging in de uitvoering van projecten en werkzaamheden ten opzichte van de begroting.

Inmiddels heeft het waterschap beheersmaatregelen getroffen om onder deze omstandigheden uitvoering te geven aan de primaire wettelijke taken. Het ontbreekt op het moment van opmaken van het jaarverslag en de jaarrekening nog aan voldoende informatie over de consequenties om een financiële risicoberekening te maken voor het waterschap. Het waterschap gaat trachten via een scenario-analyse de gevolgen van het coronavirus in kaart te brengen. Met deze inzichten kan het bestuur van het waterschap tijdig bijsturen als dat nodig is.

Slibverwerking Noord-Brabant NV.

De aandeelhoudende waterschappen van SNB hebben bestuurlijk besloten om een wijziging van de kosten verdeelmethodiek met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 door te voeren. Door de waterschappen is hierbij als voorwaarde gesteld dat dit geen consequenties mag hebben voor de vaststellingsovereenkomst ten aanzien van de toepassing van de BTW-koepelvrijstelling. Omdat nog geen overeenstemming is bereikt met de belastingdienst over de toepassing van de koepelvrijstelling wordt door SNB vooralsnog de bestaande kosten verdeelmethodiek gehanteerd voor de verdeling van de kosten van slibverwerking over de aandeelhoudende waterschappen. Het financiële effect van de gewijzigde kosten verdeelmethodiek voor het waterschap bedraagt in de Jaarrekening 2019 € 767.400 voordelig, bestaande uit € 275.601 nadeel als gevolg van de nieuwe kosten verdeelsystematiek en € 975.008 voordeel als gevolg van de overeengekomen compensatieregeling (deze is er op gericht de overgang voor de aandeelhouders tot en met 2026 kostenneutraal te laten zijn). Op grond van het oordeel van fiscaal adviseurs van SNB dat de BTW-koepelvrijstelling ook bij het hanteren van de nieuwe kosten verdeelmethodiek mag worden toegepast heeft het waterschap dit voordeel in de jaarrekening meegenomen. Daarnaast is in het kader van de overgang naar een nieuwe kosten verdeelmethodiek een garantieregeling met terugbetalingsverplichting tussen de waterschappen afgesproken.

§ 1.8 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast. Door aandacht te hebben voor het weerstandsvermogen kan voorkomen worden dat grote financiële tegenvallers, die niet opgevangen kunnen worden, zich direct vertalen in extra tariefstijgingen. Het is van belang dat inzicht bestaat in de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of verzekeringen zijn afgesloten. Dit om te beoordelen of de omvang van de weerstandcapaciteit voldoende is.

Waterschap Brabantse Delta is continu in ontwikkeling evenals haar omgeving. Zowel bestuurlijk als ambtelijk wordt grote waarde gehecht aan een goede invulling van risicomanagement. Er gebeurt al veel op dit terrein: in projecten, in processen, bij de verdergaande toepassing van asset management en bij de jaarlijkse risicoanalyse ten behoeve van de beoordeling van het weerstandsvermogen.

Algemene reserves/calamiteitenreserves

Het waterschap hanteert een algemene/calamiteitenreserve per taak. De risico's zijn uitgesplitst naar Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer omdat de kosten grotendeels direct samenhangen met de taken en ook de reserves aan de taken gekoppeld zijn.

De norm voor het weerstandsvermogen (de omvang van de bekende risico's X de door het algemeen bestuur vastgestelde norm van 1,2) is steeds beschikbaar als algemene bufferruimte voor calamiteiten/risico's. In 2019 heeft een risicoanalyse plaatsgevonden om te beoordelen of de omvang van de reserves voldoende is. Op basis van deze risicoanalyse is de norm voor de algemene reserve/calamiteitenreserve als volgt:

Risico's x factor 1,2 x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene en calamiteiten-reserve watersysteembeheer	1.332	1.356	1.380	1.392	1.428	1.464	1.512	1.548	1.620	1.668
Algemene en calamiteiten-reserve zuiveringsbeheer	3.384	3.420	3.492	3.576	3.648	3.708	3.804	3.900	3.972	4.068

Het weerstandsvermogen per 31 december 2019 (voor resultaatbestemming) bedraagt:

Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Weerstandscapaciteit	15.537	7.461
Risico omvang	1.110	1.110
Factor weerstandsvermogen	14,0	6,7

Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2019
Weerstandscapaciteit	10.301	8.286
Risico omvang	2.820	2.810
Weerstandsvermogen	3,7	2,9

Het weerstandsvermogen van Waterschap Brabantse Delta ligt hiermee in 2019 hoger dan de afgesproken factor 1,2. Voor het verloop van de weerstandscapaciteit in 2019 wordt verwezen naar § 6.2.4 Toelichting op de vaste passiva.

§ 1.9 Financiering

Algemeen

Met financiering wordt bedoeld het uitzetten en/of het aantrekken van gelden. In de wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) zijn de kaders gesteld waaraan het treasurybeleid moet voldoen. Het accent ligt daarbij op het onberispelijk en behoedzaam uitvoeren van het financieringsbeleid, het inzetten van de beschikbare instrumenten ten behoeve van het publieke belang en een voorzichtige toepassing van beleggingsinstrumenten en afgeleide financiële instrumenten. In verband met de vereisten van de Wet FIDO zijn er twee instrumenten op het gebied van treasury: het treasurystatuut en de jaarlijkse financieringsparagraaf in de Begroting en Jaarrekening. Het treasurystatuut bevat het beleidskader waarbinnen de treasuryfunctie rechtmatig kan worden uitgevoerd. De treasuryfunctie omvat het beheren van de financiële vermogenswaarden, de financiële positie en de hieraan verbonden risico's en het afleggen van transparante verantwoording hierover.

Rentevisie en financieringsbehoefte

Om investeringen te kunnen financieren, trekt het waterschap geld aan op de geld- en kapitaalmarkt. Het is van groot belang de ontwikkelingen te volgen en alert te reageren daar waar nodig. De rente op de leningen werkt door in de kapitaallasten. In 2019 zijn er acht langlopende lening afgesloten:

1. Lening o/g € 5 miljoen / 10-04-2019 / 3 jaar fixe / rente -0,13%
2. Lening o/g € 5 miljoen / 10-04-2019 / 4 jaar fixe / rente -0,03%
3. Lening o/g € 15 miljoen / 06-06-2019 / 15 jaar lineair / rente 0,034%
4. Lening o/g € 82,15 miljoen / 31-07-2019 / 25 jaar deels fixe-lineair / rente 2,084%
5. Lening o/g € 5 miljoen / 30-08-2019 / 8 jaar fixe / rente -0,32%
6. Lening o/g € 5 miljoen / 30-08-2019 / 9 jaar fixe / rente -0,26%
7. Lening o/g € 5 miljoen / 30-08-2019 / 10 jaar fixe / rente -0,19%
8. Lening o/g € 5 miljoen / 30-08-2019 / 11 jaar fixe / rente -0,14%

Het treasurybeheer is er op gericht om de rentekosten te minimaliseren bij een acceptabel risico voor de Begroting en Kadernota, hetgeen bijdraagt aan het verlagen van de maatschappelijke kosten vanuit het waterschap. Hiertoe worden nieuwe leningen tegen zo optimaal mogelijke condities aangetrokken. In 2019 zijn er zeven reguliere leningen aangetrokken, bijna allen tegen negatieve rente.

Daarnaast wordt periodiek bekeken of de huidige leningenportefeuille nog verder geoptimaliseerd kan worden via een herstructurering. Op basis van de historisch lage rentestand medio 2019 is besloten om een vijftal oude leningen uit de portefeuille te herstructureren, waarmee in de komende jaren een substantieel rentevoordeel is gerealiseerd.

De restant financieringsbehoefte is in 2019 ingevuld met het aantrekken van kasgeldleningen. Het aantrekken van kasgeldleningen is het goedkoopst, maar is slechts mogelijk binnen de grenzen van de kasgeldlimiet.

Door het aantrekken van leningen variërend voor een periode van 3 tot 25 jaar, ontstaat er een optimale mix van kort, middellang en lang geld en tevens een gelijkmatige vervalkalender.

Kasgeldlimiet ter beperking van het renterisico op korte financiering (< 1 jaar)

Het aantrekken van kort geld geschiedt in de vorm van rekeningcourant krediet en/of kasgeldleningen. De kasgeldlimiet is de grens waarbinnen decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren in een jaar. Elk kalenderkwartaal wordt het gemiddelde van de kortlopende middelen getoetst aan de kasgeldlimiet. Voor waterschappen is de wettelijk vastgestelde limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Voor 2019 bedraagt de kasgeldlimiet voor het waterschap € 35,3 miljoen (23% van € 153,6 miljoen). De kasgeldlimiet mag niet meer dan twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. Alleen in het eerste kwartaal van 2019 heeft er een overschrijding van de kasgeldlimiet plaatsgevonden, waardoor er wordt voldaan aan de wettelijke vereisten.

Renterisiconorm ter beperking van het renterisico op lange financiering (> 1 jaar)

Het bedrag aan aflossingen en het bedrag van leningen dat in aanmerking komt voor renteherziening mag in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden. Voor waterschappen is in de wettelijke norm bepaald dat 30% van het begrotingstotaal opnieuw afgesloten mag worden. Voor 2019 bedraagt de renterisiconorm voor het waterschap € 46,1 miljoen (30% van € 153,6 miljoen). Het bedrag aan aflossingen en het bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening (totaal € 14,2 miljoen) is ruimschoots onder de norm gebleven.

§ 1.10 Verbonden partijen

Het waterschap kan op drie manieren taken uitvoeren: zelf doen, uitbesteden of deelnemen aan een verbonden partij. Verbonden partijen zijn zelfstandige organisaties met een eigen bestuur en een eigen financiële huishouding, waarin het waterschap een financieel en een bestuurlijk belang heeft. Het waterschap neemt deel aan verbonden partijen omdat wordt verwacht dat samenwerking voordeel oplevert: schaalvoordelen, grotere doeltreffendheid, verbetering van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening, risicospreiding en het beter benutten van kennis en expertise. Aan de andere kant kleven er ook risico's aan het deelnemen in een verbonden partij. Deelname kan verplichte uitgaven meebrengen, waar het waterschap slechts gedeeltelijk op kan sturen.

Een groot deel van de kosten van het waterschap gaat om in deze verbonden partijen. Het is een gecompliceerd speelveld: de verbonden partijen zijn zelfstandig, maar ook verweven met het waterschap. Het algemeen bestuur heeft bevoegdheden betreffende het oprichten van en deelnemen in verbonden partijen. Het dagelijks bestuur is primair verantwoordelijk voor het aansturen van de verbonden partijen en het behartigen van het belang van het waterschap. Dit "eigen belang" kan vooral gediend worden als een DB lid in het algemeen bestuur, ledenvergadering of aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd is. Is een DB lid tevens lid van het dagelijks bestuur of raad van commissarissen van de verbonden partij, dan dient het belang van de verbonden partij zelf in beginsel voorop te staan. Met enige regelmaat komt het thema verbonden partijen aan de orde in het algemeen bestuur.

Er is een grote behoefte om in control te zijn en te blijven met betrekking tot de verbonden partijen, terwijl de sturingsmogelijkheden op de uitbestede activiteiten kleiner zijn. In de organisatie is per verbonden partij een rollenscheiding doorgevoerd tussen de aandeelhoudersrol en de klantrol van het waterschap. Die twee rollen zijn bij verschillende functionarissen belegd teneinde de bestuurlijke vertegenwoordiger en het bestuur optimaal te kunnen adviseren. Die rollenscheiding is ook besproken met de verbonden partijen.

Zowel bij het waterschap als bij de verbonden partijen is toenemende aandacht voor risicomanagement. Primair doel is om beter in control te kunnen zijn. Secundair gaat het ook om het weerstandsvermogen. Vaak zijn er afspraken dat verbonden partijen geen of nauwelijks eigen weerstandsvermogen vormen. Het waterschap dient bij de bepaling van het weerstandsvermogen ook de belangrijkste risico's ten aanzien van de verbonden partijen te beschouwen. Dit vormt onderwerp van afstemming met de verbonden partijen.

Het waterschap kende in 2019 negen verbonden partijen. Het gaat om:

- Belastingssamenwerking West-Brabant (gemeenschappelijke regeling)
- Het Waterschapshuis (gemeenschappelijke regeling)
- Nederlandse Waterschapsbank (Naamloze Vennootschap)
- Unie van Waterschappen (vereniging)
- Aquon (gemeenschappelijke regeling)
- Noord-Brabantse Waterschapsbond (vereniging)
- Slibverwerking Noord-Brabant (Naamloze Vennootschap)
- Muskusrattenbestrijding (gemeenschappelijke regeling: eenvoudige centrumregeling)
- Waterschap De Dommel – waterschap Brabantse Delta (gemeenschappelijke regeling: eenvoudige centrumregeling)
- Vanaf 1 januari 2020 de Vww (Vereniging werken voor waterschappen): na invoering van de Wnra de werkgeversvereniging van de 21 waterschappen en 14 aan de waterschappen gelieerde organisaties.

In hoofdstuk 3 worden de ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

Jaarrekening 2019 Gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant

Waterschap Brabantse Delta is uitvoerder van de gemeenschappelijke regeling "Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant" en is belast met de administratie en financiering. Alle baten en lasten die uit de regeling voortvloeien, worden verantwoord in het programma "Ondersteuning Watersystemen". De volledige "Jaarrekening Muskus- en Beverrattenbeheer 2019" voor de deelnemende waterschappen is opgenomen in bijlage VIII. Voorgesteld wordt om de definitieve bijdrage over 2019 voor de deelnemers vast te stellen op € 782.509 per waterschap. De begrote bijdrage 2019 bedroeg € 808.000 per deelnemend waterschap. Alle baten en lasten die uit de regeling voortvloeien, worden verantwoord in de jaarstukken van waterschap Brabantse Delta bij het ondersteunend programma Ondersteuning Watersystemen. Voor dit product is een jaarrapportage opgesteld (zie hoofdstuk 2).

§ 1.11 EMU-saldo

Vanaf 2014 is de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) van kracht. Deze wet maakt decentrale overheden medeverantwoordelijk voor het terugdringen van het Nederlandse begrotingstekort (EMU-tekort). EU-lidstaten mogen een begrotingstekort van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP) hebben en een maximale overheidsschuld van 60% bbp.

Volgens Centraal Economisch Plan (CEP) 2020 van het Centraal Planbureau (raming 3 maart 2020) is er voor de collectieve sector in 2019 een EMU-schuld van 48,8% en een begrotingsoverschot (EMU-saldo) van 1,7% BBP. Maximaal toegestaan is een tekort van 3%. Het EMU-saldo 2019, de feitelijke kasstroom, voor waterschap Brabantse Delta is als volgt:

Berekening EMU saldo vanuit exploitatiesaldo <i>(bedragen x € 1.000)</i>		Rekening 2019	Begroting 2019
	Exploitatiesaldo 2019	-3.148	-8.122
	<i>Invloed investeringen:</i>		
-/-	Bruto Investeringsuitgaven (excl. financiële vaste activa)	-78.160	-58.430
+	Investeringssubsidies (excl. financiële vaste activa)	1.748	2.020
+	Desinvesteringen materiële en immateriële activa	0	
+	Afschrijvingen	37.683	37.247
	<i>Invloed voorzieningen (Staat van Reserves en Voorzieningen):</i>		
+	Toevoegingen ten laste van exploitatie	373	14
-/-	Onttrekkingen ten laste van exploitatie	-379	-136
-/-	Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-303	-277
+	Externe vermeerderingen van voorzieningen	355	
	EMU saldo 2019 Waterschap Brabantse Delta	-41.832	-27.684
	EMU saldo Waterschapshuis	-1	4
	EMU saldo Aquon	121	-36
	EMU saldo BWB (rapporteert geen EMU)	0	
	EMU saldo WBD inclusief verbonden partijen	-41.712	-27.716
	Indicatieve referentiewaarde 2019 WBD	-19.400	-19.400
	Verschil (+ is positief, -/- is negatief)	-22.312	-8.316

Het waterschap komt voor 2019 uit op een verwacht EMU-tekort van ruim € 41 miljoen. Hiermee wordt de referentiewaarde overschreden, maar heeft dit geen gevolgen omdat het EMU-saldo voor de collectieve sector ruimschoots binnen de afgesproken norm blijft.

Hoofdstuk 2: Jaarverslag programma's

In dit hoofdstuk wordt per programma inzicht gegeven in de realisatie van de doelstellingen, de prestatie indicatoren en de financiën. In onderstaande tabel wordt de exploitatierekening per programma weergegeven:

Netto lasten per programma en dekkingsmiddelen (alle bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	ML 2019-4	Begroting 2019	Vershil t.o.v. begroting	Vershil t.o.v. ML4
Netto lasten					
1000 - Planvorming	6.953	7.110	6.719	+235	-157
2000 - Waterkeringen	14.988	15.256	15.366	-377	-268
3000 - Watersystemen	33.124	34.589	34.519	-1.396	-1.465
4000 - Waterketen	56.872	57.797	57.759	-887	-925
5000 - Vaarwegen en havens	2.429	2.549	2.383	+46	-120
6000 - Regulering	3.949	4.305	4.162	-213	-356
6500 - Handhaving	6.353	6.281	6.343	+11	+72
7000 - Heffing en invordering	5.599	5.655	5.691	-92	-56
8000 - Bestuur en communicatie	5.604	5.386	5.354	+251	+219
9000 - Overige dekkingsmiddelen	-847	-848	-	-847	+1
Totaal netto lasten	135.024	138.079	138.295	-3.270	-3.054
Opbrengst waterschapsbelastingen					
Omslag watersysteem gebouwd	-37.588	-37.576	-37.222	-366	-12
Omslag watersysteem ongebouwd	-5.519	-5.491	-5.291	-228	-28
Omslag watersysteem wegen	-1.421	-1.455	-2.205	+784	+34
Omslag watersysteem ingezetenen	-19.228	-19.302	-19.220	-8	+74
Omslag watersysteem natuurterrein	-144	-128	-128	-16	-16
Omslag verontreiningsheffing	-350	-277	-277	-73	-73
Omslag ws voorgaande jaren	-412	-67	-	-412	-345
Zuiveringsheffing bedrijven	-20.636	-20.358	-20.978	+342	-278
Zuiveringsheffing huishoudens	-43.606	-43.769	-43.488	-118	+163
Omslag zuivering voorgaande jaren	-1.623	-676	-	-1.623	-947
Totaal waterschapsbelastingen	-130.525	-129.098	-128.809	-1.716	-1.426
Bijdrage provincie					
Bijdrage provincie	-1.351	-1.423	-1.364	+13	+72
Onttrekking egal.reserve CBL-SNB				-	-
Totaal dekking	-131.876	-130.522	-130.173	-1.703	-1.354
Resultaat	+3.148	+7.557	+8.122	-4.973	-4.409

(+ = nadelig / - = voordelig)

Doelstelling programma
Dit programma gaat over de beleidsvorming: het opstellen van plannen die impact hebben op allerlei andere uitvoeringsprogramma's van het waterschap. Te denken valt aan beleidsplannen, gebiedsplannen, calamiteitszorg en peilbesluiten. Vaak worden plannen gezamenlijk met anderen vormgegeven en soms helpt het waterschap plannen van anderen sterker te maken.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Risico's beheersen voor waterveiligheid, wateroverlast, droogte en gezond water
---

Omgevingswet en Waterbeheerplan 2022-2027	Doelstelling en beoogde effecten: Voorbereiding opstellen nieuw waterbeheerplan en samenhangende regels conform omgevingswet.
	Plan van aanpak: Volgt uit bestuursopdracht die eind 2018 geformuleerd is. Inhoudelijk vormen onder meer de inzichten vanuit de watersysteemanalyses, toetsing wateroverlast, toetsing keringen en initiatieven in de waterketen input voor het nieuwe plan. Procesmatig zijn de omgevingswet en de opgedane ervaringen met participatie/gebiedsprocessen van belang.
	Activiteiten en realisatie: Voor het waterbeheerplan geldt dat er een plan van aanpak is vastgesteld, dat het participatieproces is gestart en dat de opgaven in beeld worden gebracht, bijv. op basis van de uitgevoerde NBW-toetsing wateroverlast. Wat betreft de Omgevingswet zijn trajecten gestart om de samenwerking met gemeenten te verbeteren. Er lopen op steeds meer plaatsen projecten om tot Omgevingsvisies te komen. Verder is wat betreft de eigen regelgeving het aanpassen van beleidsregels en de omzetting van de keur naar waterschapsverordening al in gang gezet. Besluitvorming volgt in 2020.
Waterveiligheid	Doelstelling en beoogde effecten: Ontwikkeling programmatische aanpak waterveiligheid, in lijn met het Deltaprogramma.
	Plan van aanpak: Vertalen beleidskader meerlaagse veiligheid naar praktische uitgangspunten voor verbeterprojecten, calamiteitenorganisatie en samenwerking.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is het beleidskader verder vormgegeven en zijn uitgevoerde pilots gepresenteerd. Er is een Roadmap opgesteld die als basis kan dienen voor een vervolg. De drie aandachtsgebieden daarbij zijn: 1) risico's in beeld, 2) het goede voorbeeld geven en 3) de rol van het waterschap als adviseur. Deze Roadmap zal onder andere input zijn voor het op te stellen Waterbeheerprogramma.
Strategie extreme droogte en wateroverlast in samenhang met waterkwaliteitsverbetering (klimaatadaptatie, robuuste watersystemen)	Doelstelling en beoogde effecten: Planvorming gericht op voorbereiding van maatregelen om situaties met extreme droogte en wateroverlast te beheersen en daarbij de samenhang te zoeken met maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit.
	Plan van aanpak: De strategie wordt gebaseerd op evaluatie droogte uit 2018, evaluatie beregeningsbeleid (en grondwaterbeleid), toetsing wateroverlast en de KRW-watersysteemanalyses. Een afwegingskader wordt ontwikkeld op basis van gebiedsontwikkelingen in het kader van Deltaplan Hoge zandgronden.
	Activiteiten en realisatie: Er ligt eind 2019 nog geen afwegingskader robuuste watersystemen. De relevante analyses en gebiedsprocessen lopen door tot in 2020. Tevens zal de nadrukkelijker de link worden gelegd met de afgeronde watersysteemanalyses.
Nautisch beheer	Doelstelling en beoogde effecten: Duidelijkheid in rollen en taken en vastleggen van bestuurlijke ambities op het gebied van nautisch beheer.
	Plan van aanpak: Het opleveren van een uitgewerkte visie op het nautisch beheer in samenspraak met de provincie.
	Activiteiten en realisatie: Naar aanleiding van visierapport "Nautisch beheer kerntaak van het waterschap (2018)" heeft er een risicosessie plaatsgevonden. Hier zijn de risico's inzichtelijk gemaakt en gecategoriseerd om een goed beeld te verkrijgen van de huidige situatie

	rondom het nautisch beheer op de vaarwegen. De volgende stap is het opstellen van scenario's om eind 2020 tot een concrete visie en kaders te komen waarbinnen het nautisch beheer kan worden uitgevoerd. Dit in samenspraak met de Provincie Noord-Brabant.
Vaarwegbeheer (trekker: regio West-Brabant)	Doelstelling en beoogde effecten: Uniforme indeling vaarwegklassen over West-Brabant (herschikking incl. bevoegdheden en verantwoordelijkheden).
	Plan van aanpak: Opstellen ruimtelijk economische visie en herschikken classificaties vaarwegen in samenspraak met de provincie.
	Activiteiten en realisatie: Het opstellen van de Visie op Vaarwegen in breed economisch perspectief werd begin 2019 getrokken door de Regio West-Brabant (RWB). Echter is op 27 februari 2019 besloten dat dit niet langer wordt uitgevoerd door de RWB. De provincie Noord-Brabant heeft, gezien de noodzaak, gekeken of zij een dergelijke visie kunnen initiëren. In september 2019 heeft de provincie Noord-Brabant uitgesproken een dergelijke visie niet op te stellen. De verkenning die de provincie zelf heeft gedaan om het belang van enkele vaarwegtrajecten in beeld te brengen leidden er toe dat de provincie enkele trajecten wil afwaarderen. Deze afwaardering zal plaatsvinden in de nieuw op te stellen Provinciale Omgevingsverordening. Zodra deze is vastgesteld en akkoord bevonden door het waterschap, zal het waterschap deze implementeren in overleg met gemeenten.
Duurzame ontwikkeling van de leefomgeving ondersteunen	
Ruimtelijke klimaatadaptatie	Doelstelling en beoogde effecten: Samen met gemeenten en provincie tot een duurzame ruimtelijke strategie voor inpassing van maatregelen te komen, die bijdraagt aan een betere, gezonde leefomgeving en een vermindering van de hittestress.
	Plan van aanpak: Voortzetting klimaatdialogen met de streek, op basis van de klimaatstresstesten, inclusief de KRW watersysteemanalyses die een verdiepende stresstest zijn op het vlak van waterkwaliteit.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn stresstesten afgerond en wordt de stap naar het voeren van klimaatadaptatiedialogen gemaakt. Daar waar die in 2019 nog niet van start zijn gegaan, volgt dat in 2020. Voor het waterschap ligt hier ook een relatie met het participatiespoor rondom het waterbeheerprogramma.
Waterkwaliteit	Doelstelling en beoogde effecten: Een impuls geven aan verbetering van de waterkwaliteit, samen met de streek.
	Plan van aanpak: Uitwerking van de ambitie en strategie waterkwaliteit ('Bijschakelen voor gezond water') in een meerjarig maatregelprogramma. Het gaat dan zowel om maatregelen die het waterschap zelf gaat nemen als maatregelen en initiatieven van anderen, waaronder (een impuls aan) het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Het maatregelprogramma betreft zowel watersysteembeheer (inrichting, beheer en onderhoud) als zuiveringsbeheer (microverontreinigingen, nutriënten) en is gericht op zowel de KRW-waterlichamen als overige wateren.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn op basis van de watersysteemanalyses vier strategieën voor verbetering van de waterkwaliteit opgesteld. Het dagelijks bestuur heeft hier in een thema bijeenkomst over gesproken. In februari 2020 vindt er een thema AB plaats over de vier strategieën, waarna de voorkeursstrategie uitgewerkt wordt in een programma. Parallel aan dit proces is er al een aantal zaken opgepakt en in gang gezet, zoals extra akkerrandenbeheer (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer) en het meepakken van 'tandje erbij' maatregelen in lopende projecten.
Samenwerken/participatie	Doelstelling en beoogde effecten: Verder versterken samenwerking met partners (burgers, boeren, bedrijven, overheden, kennisinstellingen) gericht op het verzilveren van de wateropgaven in combinatie met ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke initiatieven.
	Plan van aanpak: Aangaan van samenwerkingsverbanden in wisselende allianties van gebiedspartners met de gebied specifieke aandachtspunten uit het waterbeheerplan als vertrekpunt. De processtappen uit de in 2018 geactualiseerde participatieaanpak (#vanzelfsprekend samen) dienen hierbij als leidraad. Specifiek gaat het om:

	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking Vlaanderen - Samenwerking in de keten (productieketen, waterketen) - Gebiedssamenwerking - Samenwerken over beleidsthema's (energie, circulair, klimaat) <p>Eind 2019 wordt de participatieaanpak geëvalueerd.</p> <p>Activiteiten en realisatie: De participatieaanpak (#vanzelfsprekend samen) wordt in toenemende mate gebruikt als leidraad om afwegingen te maken over de inrichting van participatieve gebiedsprocessen en projecten. De ervaring leert dat het inspelen op maatschappelijke initiatieven door waterschapsmedewerkers nog als lastiger wordt ervaren dan het betrekken van partners bij waterschapsprojecten. Voor de evaluatie worden de opgedane lessen met de participatieaanpak bijeengebracht in een ervaringendocument (eerste kwartaal 2020), dat als input dient voor het programma Samen Werken dat in 2020 wordt ontwikkeld. Voor de samenwerking met Vlaanderen is in 2019 een aanpak vastgesteld. Acties zijn in gang gezet om deze Vlaams-Nederlandse samenwerkingsagenda concreter te maken.</p>
Klimaattransitie	Doelstelling en beoogde effecten: Positie als versterkende overheid innemen om transitie te versnellen.
	<p>Plan van aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Procesleiding voor opstellen Regionale Energiestrategie (RES) in West Brabant (oplevering concept RES medio 2019). - Participeren als waterschap in de RES2030 voor Hart van Brabant, zowel ambtelijk als bestuurlijk. - Gemeenten ondersteunen met een programmatische aanpak.
	Activiteiten en realisatie: De regio's Hart van Brabant en West Brabant hebben zeer voortvarende resultaten bereikt in het formuleren van gezamenlijke zoekgebieden voor duurzame energie in combinatie met klimaatadaptatie. De geboden procesleiding en programmaondersteuning van het waterschap wordt zeer gewaardeerd.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Implementatie versnellingsplan duurzaamheid	Doelstelling en beoogde effecten: Reduceren eigen CO2 voetafdruk.
	<p>Plan van aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitwerking ambitie Energieneutraal via lokale windenergie. - Actief gronden / assets beschikbaar stellen voor duurzame energie opwekking door derden. - Strategie reductie CO2 uitstoot mobiliteit.
	Activiteiten en realisatie: Samen met De Dommel en Aa en Maas is een marktverkenning voor duurzame energie uitgevoerd als basis voor de gezamenlijke aanbesteding in 2020. Dit biedt perspectief voor lokale windenergie. Tevens is op rwzi Bath een groot zonnepark opgeleverd. In 2019 is de CO2 footprint inzichtelijk gemaakt. Deze wordt in 2020 verder uitgewerkt in een programma.
Innovatie agenda	Doelstelling en beoogde effecten: Waterschapsbrede speerpunten, budget en sturing benoemen.
	Plan van aanpak: Op basis van het overzicht aan diverse innovaties komen tot een aanscherping van de ambitie om te bepalen op welke velden we ons als waterschap gaan richten, inclusief de bijbehorende sturing en budgetten.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn diverse acties ondernomen om het innovatieproces vorm te geven en te ondersteunen. Een strategische innovatie agenda is in ontwikkeling. Het onderwerp wordt in 2020 met het algemeen bestuur besproken.
Aquathermie	Doelstelling en beoogde effecten: Regionale strategie ontwikkeling voor aquathermie, gelet op de ambitie van de gezamenlijke waterschappen in het klimaatakkoord.
	Plan van aanpak: Nog nader uit te werken, op grond van de uitwerking van de hoofdlijnen van het klimaatakkoord.
	Activiteiten en realisatie: Brabantse Delta en Aa en Maas zijn partner geworden in de green deal aquathermie. De pilot bij Terheijden is in uitvoering en voor een grote pilot voor Breda is een verkenning gestart en is onderzoeksubsidie verkregen.

Effectief en efficiënt	
Toegankelijkheid en transparantie in beleid	Doelstelling en beoogde effecten: Een dynamisch overzicht van het waterschapsbeleid, wat toegankelijk is voor alle gebruikers.
	Plan van aanpak: Nu er met de omgevingswet veel beleid geactualiseerd wordt, kan ook het proces van ontsluiting van het beleid en de onderlinge samenhang worden opgepakt. Er is een verkenning uitgevoerd naar mogelijk innovatieve technieken die ondersteunend zouden kunnen zijn. Op basis hiervan zal een nadere uitwerking worden gemaakt en getoetst aan verwachtingen van verschillende gebruikers.
	Activiteiten en realisatie: Zoals aangegeven in managementletter 2 is als eerste stap de interne beleidswijzer geactualiseerd. De actualisatie van de beleidswijzer is voorbereid. Het inhoudelijke overzicht is gereed. In het eerste kwartaal van 2020 zal het worden uitgerold, zodat het beleid voor iedereen toegankelijk is.

Prestatie indicatoren	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML2019-4	Rekening 2019
(Aantal afgeronde) Watersysteemanalyses	8	6	8	8 ¹⁾
Integrale zuiveringsplannen	niet opgenomen	2	0	0 ²⁾
Uitgegeven subsidie buurtwaternatuurfonds	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 60.660
<p>Toelichting:</p> <p>1) Twee watersysteemanalyses zijn doorgeschoven vanuit 2018, waardoor er in 2019 totaal acht zijn afgerond.</p> <p>2) De waterketen is beter in controle. Daarmee is de urgentie van de integrale zuiveringsplannen vervallen. Deze worden nu gemaakt als er bouwplannen voor een zuivering komen. Daardoor worden de kosten beter gespreid en zijn de plannen actueler.</p>				

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	6.076	6.719	7.110	6.953
<p>Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 877 hoger. De <u>afdelingskosten</u> zijn € 625 hoger vanwege een hogere tijdsbesteding door meerdere afdelingen aan dit programma. Hierdoor zijn ook de <u>overige doorbelastingen</u> hoger (€ 617). De <u>netto directe lasten</u> zijn € 226 lager met name omdat meer subsidies en bijdragen van derden zijn verantwoord (€ 167), waarna nog € 59 aan diverse kleine restposten overblijft. De <u>kapitaallasten</u> zijn € 138 lager, dit heeft voornamelijk te maken met de afboeking van een oude investering in de jaarrekening 2018 (voordeel € 182), waarna nog een nadelig verschil resteert van € 44.</p> <p>Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 234 hoger wat voornamelijk wordt veroorzaakt door hogere <u>afdelingskosten</u> (€ 124) en daardoor ook hogere <u>overige doorbelastingen</u> (€ 38), zie de verklaring ten opzichte van de jaarrekening 2018.</p> <p>Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 157 lager. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere <u>netto directe lasten</u> in verband met het verantwoorden van subsidies en bijdragen waarmee in ML 4 nog geen rekening was gehouden, met name de bijdragen met betrekking tot RES2030 en meten en monitoren (voordeel € 379). Hier tegenover staan hogere <u>afdelingskosten</u> (€ 180) en een restantverschil van € 42 nadelig.</p>				

Doelstelling programma	
Dit programma gaat over de zorg voor waterveiligheid in het beheergebied, vanuit de primaire en regionale keringen. Het gaat hier om zowel preventie (sterke keringen) als om gevolgbeperving bij mogelijk falen van de kering. In dit programma worden ook overige keringen meegenomen, die soms het voorkomen van lokale wateroverlast als doel hebben.	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Risico's beheersen voor waterveiligheid, wateroverlast, droogte en gezond water	
Eerste ronde beoordeling primaire keringen	Doelstelling en beoogde effecten: Inzicht in de veiligheid en risico's op overstromingen door buitenwater van ons beheersgebied eind 2022, op grond van de nieuwe normen en beoordelingssystematiek.
	Plan van aanpak: De primaire keringen zijn (wettelijk) verdeeld in 8 normtrajecten. In maart zijn de beoordelingsresultaten van het eerste traject klaar (34-2) om ingediend te worden bij de ILT. Tegelijk wordt er verder gewerkt aan een plan van aanpak voor fase 2 en 3.
	Activiteiten en realisatie: Op 1 oktober 2019 heeft ILT een goedkeurend oordeel afgegeven voor het eerste traject (34-2) waarmee fase 1 is afgerond. Tevens is het plan van aanpak voor fase 2 en 3 afgerond en is een start gemaakt met de uitvoering. De beoordeling van dijktrajecten 34-1, 34a-1, 35-2 en 35-1 worden in 2020 afgerond. Daarmee zijn fase 2 en 3 afgerond. Het uitvoeringskrediet van fase 4 (dijktrajecten 34-3, 34-4 en 34-5) wordt in het eerste kwartaal van 2020 aangevraagd. Vervolgens wordt gestart met de beoordeling van deze laatste dijktrajecten.
Tweede ronde toetsing regionale keringen	Doelstelling en beoogde effecten: volledig inzicht in de veiligheid en risico's van onze regionale keringen in 2019.
	Plan van aanpak: In 2012-2013 zijn de regionale keringen getoetst voor de 4 meest risicovolle faalmechanismen (van de 7). Begin 2019 zijn alle in 2012-2013 goedgekeurde regionale keringen, kunstwerken en niet waterkerende objecten getoetst voor de resterende 3 faalmechanismen met gebruik van de meest recente provinciale leidraden.
	Activiteiten en realisatie: Het eindoordeel is op 20 november 2019 aan Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant aangeboden. Het resultaat is dat een gedeelte van de keringen is afgekeurd. Het project bevindt zich nu in de nazorgfase waarbij acties voor verbetermaatregelen worden uitgezet.
Project verbetering Geertruidenberg-Amertak	Doelstelling en beoogde effecten: Verbetering van 7,52 km primaire kering die bij de laatste toets-ronde is afgekeurd.
	Plan van aanpak: Voor de keringen die zijn afgekeurd is in mei 2017 een voorkeursalternatief vastgesteld. Dit voorkeursalternatief wordt in de periode 2018 – 2020 verder uitgewerkt in projectplannen Waterwet. Met name de dijkversterking in de Slikpolder te Geertruidenberg springt hierbij in het oog, vanwege de publieke belangen en de ruimtelijke implicaties van de dijkversterking.
	Activiteiten en realisatie: Zoals in de Managementletters 3 en 4 aangegeven zijn er nieuwe (hogere) hydraulische randvoorwaarden door het ministerie geleverd. In 2019 is met behulp van een Quick Scan bevestigd dat bij deze hogere waterstanden het Voorkeursalternatief in hoofdlijnen intact blijft. Wel zullen aanvullende maatregelen nodig zijn. Vanwege de hogere waterstanden is het ook de verwachting dat er meer dijktrajecten in het achterliggende watersysteem zullen worden afgekeurd in 2019/2020. Dit was reden om de aanpak van het project te herijken. In 2019 is het plan van aanpak verder uitgewerkt voor de planfase van project GEA (2020 – 2023), inclusief een voorverkenningstudie naar een optimale oplossing voor het waarborgen van de waterveiligheid van het gehele watersysteem in het gebied Wilhelminakanaal-Amer-Donge. Hierbij is de keuze tussen een dijkversterking en dynamische keermiddelen relevant. Op basis van de studie wordt het Voorkeursalternatief opnieuw bepaald. Na het herijken

	van het voorkeursalternatief wordt deze verder uitgewerkt in een Projectbesluit en een aanbestedingsdossier voor de realisatiefase.
Project verbetering regionale keringen	Doelstelling en beoogde effecten: Verbeteren van ca. 50 km regionale kering die bij de toetsing zijn afgekeurd (op provinciale T100 norm) en ca. 800 meter die zijn afgekeurd op de norm bij inzet Volkerak Zoommeer als waterberging.
	Plan van aanpak: In deelgebied Midden vindt de juridische verankering van de aanleg van de keermiddelen met gemalen aan de monding van de Laaksche Vaart en Leursche Haven plaats met het doorlopen van de projectplan Waterwet procedure. Ten behoeve van de verbetering van de overige regionale waterkeringen langs het Mark, Dintel en Vlietsysteem wordt aan het algemeen bestuur een oplossingsrichting voor het bereiken van de waterveiligheid en het beschikbaar stellen van een uitvoeringskrediet hiervoor, voorgelegd.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is voor het deelproject Midden het projectplanwaterwet goedgekeurd door de provincie Noord-Brabant en is vervolgens de uitvoering gestart. De realisatie verloopt volgens planning. Ten behoeve van het deelproject Mark-Dintel-Vliet zijn op 23 oktober en op 18 december 2019 de voorkeursalternatieven vastgesteld door het algemeen bestuur met uitzondering van; Breda-Haagse Beemden; Drimmelen- Markant 1,2 en 3 en het Bastion.
Calamiteitenplan waterveiligheid 2.0	Doelstelling en beoogde effecten: In 2017 zijn er tijdens meerdere oefeningen in samenwerking met Defensie een groot aantal nieuwe inzichten opgedaan voor het verbeteren van het calamiteitenplan. Op basis van deze nieuwe inzichten wordt het calamiteitenplan verbeterd.
	Plan van aanpak: Uit eerdere oefeningen zijn de inhoudelijke verbeterpunten bekend. Deze verbeterpunten worden geprioriteerd en vervolgens projectmatig opgepakt. Daarnaast wordt er ook een dijkbewakingsorganisatie opgezet.
	Activiteiten en realisatie: Op basis van de verbeterpunten die uit de evaluaties naar voren zijn gekomen is zowel de structuur als de bemensing van de crisisorganisatie geoptimaliseerd. Dit is in samenhang gedaan met de implementatie van Buiten Gewoon Doen. In 2019 is praktische ervaring opgedaan met het vormen van een dijkleger en zijn mensen opgeleid. Vanuit deze ervaring wordt dit in 2020 verder geformaliseerd en concreet ingericht.
Aanpak bever risico's	Doelstelling en beoogde effecten: Er komen steeds meer bevers in het gebied van Brabantse Delta. Hierdoor nemen de risico's als gevolg van graverij door bevers in de waterkeringen toe. Het doel van dit project is het mitigeren van deze risico's.
	Plan van aanpak: Er wordt eerst een inventarisatie gemaakt van de bevers in het gebied en een risico inschatting, waarin ook toekomstige ontwikkelingen worden meegenomen. Op basis hiervan worden maatregelen bepaald om de risico's te mitigeren. De uitvoering van deze maatregelen wordt vervolgens belegd in projecten en de relevante processen.
	Activiteiten en realisatie: Er is een inventarisatie gedaan naar de beverburchten in het gebied van Brabantse Delta en een daarbij horende risico-inventarisatie. Deze inventarisatie heeft geresulteerd in een risicokaart. Daarnaast is er een stroomschema opgesteld om passende maatregelen te bepalen in het geval van de aanwezigheid van een beverburcht. Deze maatregelen worden uitgevoerd in geval van onacceptabele risico's.
Asset Management	Doelstelling en beoogde effecten: Beslissingen worden onderbouwd en transparant genomen op basis van risico's.
	Plan van aanpak: Opstellen van een risicoregister en het formuleren van maatregelen die daaraan gekoppeld zijn. Vanuit het risico register zal ook een link gelegd worden met de toetsingen en de zorgplicht.
	Activiteiten en realisatie: Besluiten worden risico gebaseerd genomen. Op basis van de eerste informatie uit de eerste ronde beoordeling en de tweede ronde toetsing regionale keringen zijn de risico's inzichtelijk gemaakt. De geupdate risico's worden vastgelegd en in 2020 wordt gestart met het nemen van maatregelen. Als de eerste ronde beoordeling afgerond is, dan is het risicoregister compleet.

Duurzame ontwikkeling van de leefomgeving ondersteunen	
Harde veiligheid met een zacht randje	Doelstelling en beoogde effecten: Ontwikkelingen als de participatiesamenleving, veranderende regelgeving, klimaatveranderingen en goed georganiseerde burgerinitiatieven leiden tot een veranderende rol van overheden. Dit betekent dat wij als waterschap een heel duidelijk beeld moeten hebben hoe wij om willen gaan met onze dijken. Het waterschap kan en wil bijdragen aan de vormgeving van het landschap en de leefomgeving. Niet door de dijken sober en doelmatig vorm te geven, maar duurzaam en natuurlijk en mogelijke wensen van gemeenten en burgers mee te nemen in de ontwikkelingen (bijv. dijkversterkingsprojecten). Het doel van dit project is het ontwikkelen van handvatten om dit concreet vorm te geven.
	Plan van aanpak: Er wordt een handreiking participatiesamenwerking ontwikkeld, die concrete handvatten geeft voor de wijze waarop het waterschap samen met de gemeente het regisseurschap kan oppakken in geval van een dijkversterking. Verder zal met verschillende afdelingen van het waterschap een ontwerppalet worden ontwikkeld. Dit ontwerppalet geeft een aantal mogelijke wensen per doelgroep/leefstijl en de daarbij behorende impact op de dijken.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is het ontwerppalet opgesteld. Dit palet geeft kansen voor het (mede-)gebruik van een waterkering, verdeeld in doelgroepen. In project dijkverbetering Geertruidenberg-Amertak wordt ervaring opgedaan met dit ontwerppalet. Het implementeren en verkennen van concrete kansen wordt verder vormgegeven in 2020. In 2020 wordt tevens een visie op waterveiligheid ontwikkeld, waarin handvatten zijn opgenomen om samen met partners invulling te geven aan (ruimtelijke) ambities.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Onderzoeksproject toekomstbestendige Mark-Dintel-Vliet boezem	Doelstelling en beoogde effecten: Dit project betreft een onderzoeksproject binnen het onderzoeksprogramma ROBAMCI. ROBAMCI staat voor Risk and Opportunity Based Asset Management of Critical Infrastructures (ROBAMCI) en geeft invulling aan risico-gebaseerd asset management binnen de GWW sector. Het waterschap levert een bijdrage aan dit programma. Met deze bijdrage wordt een casestudy uitgevoerd voor de Mark-Dintel-Vliet boezem. In deze case wordt gekeken naar de wisselwerking tussen vaarwegbeheer en het beheer van de keringen. Met de kennis die uit dit onderzoek komt, kan binnen Brabantse Delta het asset management van de vaarwegen en de keringen verder geoptimaliseerd worden.
	Plan van aanpak: De Mark-Dintel-Vliet boezem wordt met innovatieve modellen opnieuw gemodelleerd. Met dit model kunnen verschillende beheerstrategieën en hun impact op het systeem beschouwd worden, om zo de beste strategie te kunnen kiezen.
	Activiteiten en realisatie: Het project is afgerond en de modellen en het rapport zijn opgeleverd. Het project heeft meer inzicht opgeleverd in de wisselwerking tussen vaarweg- en keringenbeheer. Dit kan in de toekomst helpen bij lokale integrale optimalisaties.
Effectief en efficiënt	
Risicomodel waterveiligheid 2.0	Doelstelling en beoogde effecten: Er is vanuit eerdere toetsingen en inspecties veel informatie beschikbaar met betrekking tot de risico's op de keringen. Er komt ook steeds meer informatie beschikbaar. Op dit moment is er nog geen integraal beeld/model waarin deze informatie samenkomt. Het doel van dit project is het ontwikkelen van zo'n integraal model. Dit model kan de besluitvorming binnen de processen (beheer, onderhoud en calamiteiten bestrijding) sterk verbeteren.
	Plan van aanpak: In 2018 is de informatiebehoefte in kaart gebracht. Ook wordt er een proces ontwikkeld voor het integreren van nieuwe data in dit model en het up to date houden van het model.
	Activiteiten en realisatie: Op basis van de informatie uit de eerste ronde toetsing is gestart met het updaten van de risico's. Echter op basis van de beoordelingsinformatie alleen is er onvoldoende inzicht in de risico's vooral in het geval van hoog water. Daarom is er een tool

	ontwikkeld voor de primaire keringen die inzicht geeft in de risico's op de keringen bij verschillende waterstandsscenario's.
Inspectiedata 2.0	Doelstelling en beoogde effecten: De data die met de huidige inspectie app wordt gegenereerd voldoet niet meer aan de informatiebehoefte die er vanuit de betrokken processen is. Het doel van dit project is het aanpassen van de app en eventueel van de inspectiemethodiek om wel aan de informatiebehoefte te voldoen.
	Plan van aanpak: De informatiebehoefte wordt in kaart gebracht. Het uitgangspunt is dat er op een eenvoudige en efficiënte manier data met behulp van apps verzameld en bewerkt kan worden.
	Activiteiten en realisatie: Een groot deel van de informatiebehoefte is in kaart gebracht. Ook is er door middel van data science voor gezorgd dat de informatie die al verzameld werd, bruikbaar is geworden. In 2020 wordt verder gekeken wat er in de dataverzameling van proces inspecteren nog aangepast moet worden.

Prestatie indicatoren	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
% km afgekeurde primaire keringen	8	0,8	0,8	12,9 ¹⁾
% waarnemingen uit inspectie met hoog risico tijdig opgelost.	100	100	100	100
1) Als gevolg van het nieuwe toetsingskader en de nieuwe normering was de verwachting dat er meer primaire keringen afgekeurd zouden worden. Naar aanleiding van de eerste ronde toetsing primaire keringen aan de nieuwe normen en beoordelingssystematiek is op dit moment in totaal 18,4 km afgekeurd van de totaal 143 km primaire keringen (12,9%).				

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	13.018	15.366	15.256	14.988
<p>Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 1.970 hoger. De <u>kapitaallasten</u> zijn € 1.306 hoger, voornamelijk vanwege de nieuwe kapitaallasten op de HWBP bijdrage 2018 (nu een volledig jaar). De <u>netto directe kosten</u> zijn € 246 hoger. In 2018 was een incidentele bijdrage ontvangen van € 110, wat nu als nadeel naar voren komt. Daarnaast zijn op dit programma de kosten voor cultuurtechnisch onderhoud hoger (€ 154), waarna een voordelige restpost overblijft van € 18. De <u>afdelingskosten</u> zijn € 89 hoger. De <u>overige doorbelastingen</u> zijn € 328 hoger, voornamelijk vanwege hogere kosten op het ondersteunende programma 300/400 en omdat daarnaast verhoudingsgewijs meer uren zijn geschreven, krijgt het programma ook meer lasten toegerekend (€ 303).</p> <p>Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 378 lager. De <u>netto directe kosten</u> zijn € 243 lager door een aantal kleine verschillen. De <u>kapitaallasten</u> zijn € 198 lager, voornamelijk door het rentevoordeel als gevolg van de herstructurering geldleningen. De <u>afdelingskosten</u> en <u>overige doorbelastingen</u> zijn samen € 64 hoger.</p> <p>Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 268 lager. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere <u>netto directe kosten</u>. Het niet volledig benutten van budgetten voor advieskosten (€ 127) en lagere kosten voor cultuurtechnisch onderhoud (€ 62) vormen de grootste voordelen. Door het laat in de markt zetten van nieuwe raamcontracten en groenelementen bestekken in combinatie met het natte najaar en slechte terreinomstandigheden zijn een deel van de geplande cultuurtechnische werkzaamheden niet uitgevoerd. Hierna resteert een voordeel van € 79 wat voornamelijk veroorzaakt wordt door lagere <u>overige doorbelastingen</u>.</p>				

Doelstelling programma	
Dit programma gaat over het ontwikkelen, beheren en onderhouden van het oppervlaktewater- en het ondiepe grondwatersysteem, inclusief waterbodems, oevers en kunstwerken. Het doel is om te voldoen aan lokale en regionale wateropgaven in zowel droge als natte situaties en te zorgen dat het water van geschikte kwaliteit is.	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Risico's beheersen voor waterveiligheid, wateroverlast, droogte en gezond water	
Integrale systeemanalyse Mark-Vliet-Dintelboezem	Doelstelling en beoogde effecten: Impuls geven aan programmasturing voor waterbeheer door kansen en opgaven in kaart te brengen voor de korte, middellange en lange termijn.
	Plan van aanpak: Opstellen van een systeemmodel waarbinnen verschillende functies op het Mark-Vlietstelsel in samenhang worden beschouwd. De interacties tussen die functies en uitwisselbaarheid van maatregelen worden in beeld gebracht.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is geen prioriteit gegeven aan deze activiteit.
Impuls waterkwaliteit	Doelstelling en beoogde effecten: Invulling geven aan KRW-watersysteemanalyses.
	Plan van aanpak: Invulling geven aan de aanbevelingen uit de watersysteemanalyses. Daarnaast de concrete maatregelen vanuit de watersysteemanalyses koppelen aan andere opgaven in het gebied (bijvoorbeeld beek- en kreekherstel) en vanuit daar projecten definiëren en programmeren.
	Activiteiten en realisatie: De laatste acht watersysteemanalyses zijn afgerond in 2019. Resultaten uit de watersysteemanalyses zijn doorvertaald naar een eerste opzet voor het Programma Schoon Water. Dit dient als basis voor het maken van keuzes in 2020 voor Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 en het Waterbeheerprogramma 2022-2027.
Droogte	Doelstelling en beoogde effecten: Beter voorbereid op extreme droogte.
	Plan van aanpak: Organisatorische en operationele leerpunten uit de evaluatie van de extreme droogte 2018 worden in 2019 uitgewerkt en verankerd in onder andere deelbestrijdingsplannen, bedieningsplannen en monitoringstrategie en – uitvoering.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn de operationele leerpunten vertaald in een handelingsperspectief dat intern en extern is gecommuniceerd. De overige punten worden in 2020 geëvalueerd en geprogrammeerd.
Doorontwikkeling verkeerstoren	Doelstelling en beoogde effecten: Inzicht in het operationele peilbeheer door het registreren en ontsluiten van stuwstanden bij handbediende stuwen.
	Plan van aanpak: Verdere implementatie 'mobiel-meten app', versterking rol verkeerstoren in de beeldvorming tijdens calamiteiten.
	Activiteiten en realisatie: Gedeeltelijk afgerond. De te gebruiken app is getest en ingericht. Er is inzicht in de verzamelde gegevens. Voor een verdere uitrol en optimaal gebruik in het hele beheergebied zijn vervolgstappen nodig, met name het (functioneel) beheer van deze applicatie vraagt om extra aandacht.
Versnelling uitvoering opgaven	Doelstelling en beoogde effecten: Voldoen aan gemaakte afspraken in WBP en STUW.
	Plan van aanpak: Verdere versnelling op de thema's EVZ, Natte Natuurparels, Beek- en Kreekherstel, vispasseerbaarheid en wateroverlast door het scherper krijgen van opgaven, definiëren en uitvoeren van (integrale) projecten.

	Activiteiten en realisatie: In de planvorming en programmering heeft enige versnelling plaatsgevonden. Gezien de doorlooptijd van projecten heeft dit zich in 2019 nog niet vertaald naar projectresultaten.
Assetmanagement	Doelstelling en beoogde effecten: Het nemen van gewogen beslissingen op basis van risico's.
	Plan van aanpak: Opstellen van een risicoregister en het formuleren van maatregelen die daaraan gekoppeld zijn, zodat de risico's aanvaardbaar zijn.
	Activiteiten en realisatie: Voor de kunstwerken is een risicoregister opgesteld, inclusief geformuleerde maatregelen, waarvan met name de gemalen met prioriteit nader zijn uitgewerkt.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Energie neutraal	Doelstelling en beoogde effecten: Invulling geven aan de energieambitie.
	Plan van aanpak: De waterschapsbrede ambitie vertalen naar een concreet ontwikkelpad voor watersystemen met zichtjaar 2025. Pilot uitvoeren voor het verkennen voor de mogelijkheden van opwekken van energie bij stuwen.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is gestart met de inventarisatie van de kansen van energiereductie en duurzame opwekking in het watersysteem. Er is inzichtelijk gemaakt wat de top 35 grootste energieverbruikers zijn. De focus is gelegd op vermindering energieverbruik. Er is geen pilot voor energieopwekking uitgevoerd.
Effectief en efficiënt	
Basis op orde	Doelstelling en beoogde effecten: Vaststellen nul-situatie onderhoudstoestand beschoeiingen.
	Plan van aanpak: Uitvoeren NEN-inspecties op alle beschoeiingen binnen het beheergebied van het waterschap.
	Activiteiten en realisatie: Voor met name de beschoeiingen binnen het stedelijk gebied is een (op NEN systematiek) gebaseerde inventarisatie uitgevoerd en in rapportvorm opgeleverd.
Samenwerken in de keten	Doelstelling en beoogde effecten: Kwaliteitsverbetering, kostenbesparing en verlagen kwetsbaarheid in de samenwerking met gemeenten en agrariërs bij onderhoud.
	Plan van aanpak: Afspraken maken met huidige deelnemers over de uitwisseling, opslag én mutatie van de gegevens. Verkennen van samenwerkingsmogelijkheden maaibestekken Geertruidenberg, Waalwijk, Oosterhout.
	Activiteiten en realisatie: Afspraken maken met huidige deelnemers over de uitwisseling, opslag én mutatie van de gegevens is uitgevoerd. De verkenning van samenwerkingsmogelijkheden maaibestekken heeft geleid tot uitbreiding met de gemeenten Geertruidenberg, Dongen en Staatsbosbeheer. De gemeenten Waalwijk en Oosterhout hebben afgezien van verdere samenwerking.

Prestatie indicatoren	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Inrichtingsmaatregelen:				
- Ecologische verbindingzones	11,2 km	15 km	4 km	1,65 km ¹⁾
- Beek- en kreekherstel (BHS)	9,2 km	8 km	0 km	0 km ²⁾
- NNP (incl. N2000/PAS)	0 ha	50 ha	0 ha	0 ha ³⁾
- Vismigratieknelpunten	0 st	3 st	0 st	0 st ¹⁾
- Waterberging	0 ha	10 ha	0 ha	0 ha ¹⁾
<p>1) Op alle vlakken van de inrichtingsmaatregelen wordt versneld (onder andere door de slagkracht van de grondaankoop te vergroten), dit leidt vanaf 2020 voor vismigratie en deels voor ecologische verbindingzones tot resultaat en voor de overige opgaven vanaf 2021.</p> <p>2) Onderdeel van de prognose is project Westelijke Langstraat dat wordt afgerond eind 2021.</p> <p>3) Op basis van de watersysteemanalyses wordt in 2020 een programmering voor beek- en kreekherstel gemaakt.</p>				

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	34.228	34.519	34.589	33.124

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 1.104 lager.

- De afdelingskosten zijn € 166 hoger dan vorig jaar als gevolg van de nieuwe CAO.
- De kapitaallasten komen € 70 lager uit dan in 2018.
- Op de overige doorbelastingen is een nadelig resultaat zichtbaar van € 1.044 wat veroorzaakt worden door hogere kosten op programma 300-400 die onder andere worden doorbelast naar programma 3000.
- De netto directe kosten vallen ten opzichte van 2018 € 2.244 lager uit.
  - In 2018 is project 6685 strategische grondaankopen opgeschoond, wat in dat jaar leidde tot een afboeking van € 945 die nu als voordeel naar voren komt.
  - Als gevolg van de PFAS problematiek zijn minder baggerwerkzaamheden uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat van € 512.
  - Daarnaast is in 2019 een afkoopsom ontvangen voor het onderhoud van de EVZ Vossenbergevaart te Etten Leur, wat een voordeel oplevert van € 428.
  - Verder zijn nog voordelen behaald op onderdelen / materialen (€ 159), onderhoud gebouwen (€ 286), cultuurtechnisch onderhoud (€ 179) en onderhoud instrumenten (€ 121).
  - Hiertegenover staan ook nadelige verschillen zoals een nadeel door meer analyses door Aquon (€ 238) en hogere kosten voor civieltechnisch onderhoud (€ 334 door herstel van schade die is aangericht tijdens de veldproef muskusratten.
  - Hierna resteert nog een voordeel van € 186, bestaande uit diverse kleinere verschillen.

Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 1.395 lager.

- De afdelingskosten zijn € 459 hoger dan begroot door hogere personeelslasten en minder doorbelasten naar projecten dan begroot.
- De kapitaallasten komen € 155 lager uit, enerzijds door het rentevoordeel als gevolg van de herstructurering geldleningen (voordeel € 303), anderzijds door verschillen als gevolg van projectmutaties zoals het buiten gebruik stellen van restkosten op project 223 Gronden Gat van den Ham (€ 199), hierna resteert nog een voordeel van € 52 door diverse kleine verschillen.
- Op de overige doorbelastingen is een nadelig resultaat zichtbaar van € 281 wat veroorzaakt wordt door hogere kosten op programma 300-400 die onder andere worden doorbelast naar programma 3000
- De netto directe kosten zijn € 1.981 lager dan begroot.
  - Op kleine projecten met een investering kleiner dan € 250.000 is € 472 minder uitgegeven dan geraamd, onder andere door de afhankelijkheid van derde partijen, gebrek aan interne capaciteit en omdat voor sommige projecten minder is uitgevoerd dan voorzien of de kosten meevielen.
  - Daarnaast is in 2019 een afkoopsom ontvangen voor het onderhoud van de Vossenbergevaart te Etten Leur, wat een voordeel oplevert van € 428.
  - Minder uitgaven aan onderdelen/materialen € 354 en onderhoud instrumenten € 127.
  - Door het laat in de markt zetten van nieuwe raamcontracten en groenelementen bestekken in combinatie met het natte najaar en slechte terreinomstandigheden zijn een deel van de geplande cultuurtechnische werkzaamheden niet uitgevoerd: € 494 voordeel.
  - Hierna resteert nog een voordeel van € 106 verspreid over diverse posten.

Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 1.465 lager. Het voordeel wordt volledig veroorzaakt door lagere netto directe kosten:

- Projecten < € 250.000: op deze post blijft € 363 over. Een bijdrage aan een project met enkele gemeenten schuift vanwege afhankelijkheid door naar 2020. Dit was bij ML4 niet te voorzien. Verder zijn van een aantal overige kleine projecten de kosten van uitvoering meegevallen.
- Op de post Cultuurtechnisch onderhoud blijft € 265 over. Door het natte najaar en de slechte terreinomstandigheden zijn een deel van de geplande maaiwerkzaamheden in de ecologische verbindingzones niet uitgevoerd en is een deel van de geplande snoeiwerkzaamheden niet meer uitgevoerd. Dit was bij ML 2019-4 niet te voorzien.
- Op de post Baggeren waterlopen blijft € 245 over. Op deze post is minder uitgegeven door de afzetproblematiek vanwege de PFAS. Bij ML 2019-4 was de verwachting dat er met extra bemonstering in het najaar nog wel baggerwerkzaamheden uitgevoerd konden worden, dit bleek echter niet het geval.
- Op de post Mechanisch onderhoud is er € 186 minder uitgegeven doordat er meer onderhoud in eigen beheer uitgevoerd is.
- Er is € 185 minder uitgegeven aan Advieskosten doordat een aantal activiteiten zijn doorgeschoven naar januari 2020 (met name de uitbesteding van het raamcontract grondwater) of niet nodig waren (verplichte reservering zwemwater).

- De overige posten zijn in totaal € 221 voordelig ten opzichte van ML4, onder andere doordat de uitgaven voor renovatie van meetsensoren eind 2019 intern nog niet goedgekeurd waren voor aanschaf.

Doelstelling programma	
<p>Het doel van dit programma is bijdragen aan schoon water en gezonde natuur, door het aangeboden afvalwater duurzaam, efficiënt en effectief af te nemen uit de gemeentelijke riolering, te zuiveren en weer af te voeren naar het oppervlaktewater. Hierbij komt slib vrij, dat na verwerking wordt afgevoerd naar de Slibverbrandingsinstallatie Noord-Brabant (SNB).</p>	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Risico's beheersen voor gezond water	
Voldoen aan zorgplicht, afvalwaterakkoorden en vergunningseisen	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Goed zuiveren is onze kerntaak.</p>
	<p>Plan van aanpak: Er wordt ingezet op voldoen aan de zorgplicht, d.w.z. dat voor situaties anders dan normaal bedrijf, zoals ten tijde van storingen, onderhoud, nieuwbouw of calamiteiten, toch voldoende afvalwater wordt getransporteerd en gezuiverd. En er wordt ingezet op het voldoen aan alle gebieds- en individuele vergunningseisen van de 17 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) en de afgesproken afnameverplichtingen.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: Het gebiedsrendement stikstof en fosfaat is behaald en het afvalwater is afgepompt zoals afgesproken in de afvalwaterakkoorden met de gemeenten. Wel waren er een aantal (proces) verstoringen op met name kleine (meer kwetsbare) zuiveringen. Bij een aantal zuiveringen is sprake van een hoge belasting dan wel verstoring door pieklozingen. Extra bedieningsinspanning en/of tijdelijke maatregelen waren nodig om deze installaties binnen de vergunning te laten functioneren. Voor deze zuiveringen zal in 2020 worden onderzocht wat nodig is om het risicoprofiel te verlagen. Bij afwijkingen zijn gemeenten geïnformeerd en zijn maatregelen genomen om de afwijking op te lossen. Met name de realisatie van AWP 2.0 moet zorgen dat de afgesproken afnamehoeveelheden nu en in de toekomst verpompt kunnen worden. Bij onderhoud en nieuwbouw is tijdens de ombouwfase uitvoering gegeven aan de zorgplicht waarbij de mate van tijdelijke maatregelen is afgewogen op basis van het bedrijfswaardenmodel.</p>
Slib verwerken	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Bijdragen aan het oplossen van de landelijke slibverwerkingsproblematiek.</p>
	<p>Plan van aanpak: Het nakomen van afspraken die gemaakt met de aandeelhouders van SNB:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realisatie van de eigen slibprognoses • slibprognoses afstemmen met overige aandeelhouders • de lagune op het terrein van rwzi Bath beschikbaar stellen voor tijdelijke opslag van slib <p>restcapaciteit inzetten om ongegist slib van aandeelhouders te vergisten en ontwateren</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: De afspraken die gemaakt zijn met de aandeelhouders van SNB zijn nagekomen zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realisatie van de eigen slibprognose. • Afstemmen van de slibprognoses met de overige aandeelhouders en SNB. • Het beschikbaar stellen van de lagune van Bath voor tijdelijke opslag van slib. (Hiervan is overigens in 2019 nog geen gebruik gemaakt). <p>Op Nieuwveer is de gisting omgebouwd naar thermofiel bedrijf waarbij vanaf 2020 een verdere slibreductie bereikt kan worden. Verder zijn er voorbereidingen getroffen om een gedeelte van het slib van waterschap Scheldestromen te vergisten op rwzi Bath. Doel hiervan is de totale slibstroom van de aandeelhouders naar SNB te verkleinen en het slib duurzamer te verwerken.</p>
Monitoring	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Kunnen beoordelen of, in het beleid vastgelegde, aanvullende doelstellingen bereikt worden.</p>

	<p>Plan van aanpak: Hiervoor zijn betrouwbare brondata en relevante KPI's nodig. In 2019 wordt een plan gemaakt voor toepassing in de praktijk van de resultaten van een pilot uit 2018 om statische gegevens van objecten eénduidig en op één plek vast te leggen en te beheren. De pilot was op landelijk niveau vanuit het Waterschapshuis en samen met Rioned. Dit biedt mogelijkheden om op termijn gemeentelijke gegevens te importeren. In 2019 gaat een pilot lopen voor validatie van dynamische data uit de i-Historian-database, gebaseerd op open-source-software ontwikkeld door Deltares.</p> <p>Tot op heden zijn de prestatie-indicatoren (KPI's) uit dit programma gerelateerd aan de kerntaken. Met ingang van 2019 worden KPI's gepresenteerd die de afname van het energie- en grondstoffenverbruik verbruik weergeven. En daarnaast wordt gewerkt aan het ontwikkelen van KPI's aangaande ARBO/veiligheid en de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de installaties.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: Op landelijke schaal is in samenwerking met gemeenten en waterschappen een datamodel ontwikkeld voor het uniform opslaan en delen van vaste data van assets uit de afvalwaterketen. Dit datamodel is afgelopen jaar in productie genomen.</p> <p>Verder is in 2019 gestart met een pilot voor validatie van dynamische data. Doel hiervan is te komen tot betrouwbare gevalideerde meetwaarden van alle meetinstrumenten.</p> <p>De huidige KPI's binnen programma Waterketen voorzien voornamelijk in het weergeven van de zuiveringsprestaties. KPI's die de afname van het energie- en grondstoffenverbruik verbruik weergeven en KPI's aangaande ARBO/Veiligheid zijn nog niet volledig ontwikkeld. In 2020 zullen de KPI's verder worden ontwikkeld.</p>
Toekomstbestendig	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Anticiperen op ontwikkelingen die op termijn aanpassing vergen van de zuiveringsinfrastructuur.</p> <p>Plan van aanpak: Implementatie van het beleidsvoornemen Waterketen, voor zo ver gericht op de toekomst: door inhoud te geven aan het samenspel van de processen Beleid, Monitoren, Maken plannen en Beheren. Dit om de huidige zuiveringssystemen aan te kunnen passen aan nieuwe lozingseisen of kwaliteitsdoelstellingen, of om in te spelen op ontwikkelingen in de omgeving, zoals bijvoorbeeld de omgang met hemelwater in het kader van klimaatverandering.</p> <p>In Integrale zuiveringsplannen (IZP's) wordt per zuiveringskring uitgewerkt welke maatregelen nodig zijn om klaar te zijn voor de toekomst. De plannen vormen input voor de Innovatieagenda, voor de samenwerking in de waterketen, voor aanpassing van beleid en voor het Investeringsprogramma (IP).</p> <p>Activiteiten en realisatie: In 2019 is gestart met het nader inhoud geven aan het samenspel van de processen beleid, monitoren maken plannen en beheren (en ook de operationele processen onderhouden, bouwen en bedienen). Tevens is in 2019 is gestart met de Expeditie. Dit betreft een verkenning van de toekomst van de Waterketen. De inzichten van de Expeditie geven onder meer richting aan het opstellen van beleidsuitgangspunten en de strategie hoe de doelstellingen van het waterschap te realiseren. In het vierde kwartaal van 2019 is gestart met het opstellen van een risicoprofiel per rwzi. Hierbij wordt de zuivering vanuit verschillende invalshoeken (technologisch, technisch, omgeving en ontwikkelingen) beschouwd op basis waarvan een risico-inschatting wordt gemaakt aan de hand van de bedrijfswaarden. Dit sluit aan bij de ambitie te werken volgens assetmanagement principes en geeft richting/prioritering voor de programmering, waarmee tijdig ingespeeld kan worden op bijvoorbeeld nieuwe lozingseisen of kwaliteitsdoelstellingen, ontwikkelingen in de omgeving, technologisch presteren en technische degradatie.</p>
Duurzame ontwikkeling van de leefomgeving ondersteunen	
Verminderen energieverbruik	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Het waterschap streeft naar energieneutraliteit in 2025. Hiervoor is nodig het toepassen, ontwikkelen en testen van betaalbare innovatieve technologieën die leiden tot verduurzaming door energiebesparing of –productie.</p>

	<p>Plan van aanpak: Het Versnellingsplan duurzaamheid zet concrete stappen naar een lager energieverbruik.</p> <p>Op de rwzi Nieuwveer wordt in 2019 de gisting omgebouwd naar thermofiel, zodat de gasopbrengst naar verwachting in het tweede halfjaar zal toenemen. Daarnaast lopen twee onderzoeken naar energiezuinige stikstofverwijdering (koude anammox), waarvan de uitkomsten bepalend zijn voor de haalbaarheid van de energieneutrale of –producerende rwzi Nieuwveer. In 2019 zal worden besloten of deze doorgaan naar demonstratieschaal of worden beëindigd.</p> <p>Op basis van bestuurlijke besluitvorming in 2018, wordt in 2019 de inkoop van lokaal geproduceerde windenergie, in Winnend Samenwerken-verband, Europees aanbesteed. Verschillende make-buy of ally opties zullen worden beschouwd.</p> <p>Voor zonne-energie op eigen terreinen voor gebruik door derden is in 2018 de planvorming gestart. Medio 2019 wordt het veld met zonnepanelen op rwzi Bath opgeleverd.</p> <p>Op basis van bestuurlijke besluitvorming eind 2018 wordt in 2019 op het terrein van SNB opwekking van zonne-energie gerealiseerd.</p> <p>Brabant breed wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van rwzi's binnen de waterstofeconomie, gesubsidieerd door het ministerie VenW, en voortkomend uit het Klimaatakkoord. In dit kader wordt voor de rwzi Nieuwveer een businesscase uitgewerkt.</p>
Verminderen grondstoffenverbruik	<p>Activiteiten en realisatie: Op de rwzi Nieuwveer is de gisting omgebouwd naar thermofiel bedrijf. De effecten hiervan zullen naar verwachting zichtbaar worden in 2020.</p> <p>Verder is er gewerkt aan 2 onderzoeken naar energiezuinige stikstofverwijdering (koude anammox). De resultaten hiervan blijven wat achter; 1 project loopt nog. Er wordt beraad op het vervolg.</p> <p>Door de werkgroep winnend samenwerken energie is de strategie voor de Europese aanbesteding inkoop duurzame energie in de toekomst voor de 3 betrokken waterschappen vormgegeven. De zonneweide op eigen terrein te rwzi Bath is gerealiseerd conform planning. Hiermee wordt zonne-energie opgewekt voor gebruik door derden en wordt een bijdrage geleverd aan het realiseren van de energiedoelstellingen. Tevens is op het terrein van SNB opwekking van zonne-energie gerealiseerd. Tot slot is Brabantse Delta aangehaakt bij een Brabant breed onderzoek naar de mogelijkheden van rwzi's binnen de waterstofeconomie, gesubsidieerd door het ministerie Verkeer en Waterstaat, voortkomend uit het Klimaatakkoord.</p> <p>Doelstelling en beoogde effecten: Het waterschap streeft naar grondstoffenneutraliteit in 2050. Hiervoor is nodig het toepassen, ontwikkelen en testen van betaalbare innovatieve technologieën die leiden tot minder verbruik of hergebruik van grondstoffen en/of water door kringloopsluiting.</p> <p>Plan van aanpak: Het Versnellingsplan duurzaamheid zet concrete stappen naar een lager grondstoffenverbruik.</p> <p>Water wordt ook in 2019 hergebruikt door levering van effluent van de rwzi Kaatsheuvel. Daarnaast wordt gewerkt aan een businesscase voor hergebruik van effluent van de rwzi Bath voor een industriewater-toepassing in het Antwerpse havengebied.</p> <p>Het project Phario heeft in de pilot fase bijzonder mooie resultaten laten zien. Echter voor de plastic verwerkende industrie bleek de schaalgrootte onvoldoende. Met een demonstratieproject (Pha2Use) kan worden opgeschaald naar productie van orde grootte 1000 kg. Dit in een samenwerkingsverband van waterschappen en marktpartijen. Op basis van besluitvorming eind 2018 volgt in 2019 projectvoorbereiding en de aanvraag van subsidie.</p> <p>Op de rwzi Nieuwveer komt een onderzoekspilot vivianiet, met als doel lokaal hergebruik van ijzer en verdergaande fosfaatverwijdering. Op langere termijn kan dit een strategisch alternatief vormen voor de huidige slibeindverwerking bij SNB. Vivianiet (een verbinding van ijzer en fosfaat) is paramagnetisch en uit onderzoek van Wetsus en de TU-Delft is gebleken dat dit met een eenvoudige scheidingstechniek terug te winnen is uit het slib. De pilot gaat dit in de praktijk onderzoeken.</p> <p>Activiteiten en realisatie:</p>

	<p>De levering van effluent van de rwzi Kaatsheuvel aan de Efteling is in 2019 voortgezet. De Efteling heeft aangegeven te willen uitbreiden. Hiervoor worden, samen met de gemeente en de Efteling, de mogelijkheden verkend. Voor de rwzi Bath zijn verschillende opties voor het hergebruik van het effluent verkend. Dit loopt nog en wordt voortgezet in 2020. Voor het project Phario Bioplastics is in januari 2019 in een samenwerkingsverband met 5 waterschappen samen met PAQUES en HVC een subsidie aangevraagd voor een demonstratieproject (Pha2Use). Deze subsidie is helaas niet verkregen. Het algemeen bestuur heeft besloten door te gaan in een kleinere vorm zonder subsidie. Tot slot is de onderzoekspilot vivianiet op rwzi Nieuwveer afgerond. Dit heeft zeer goede resultaten opgeleverd. Er wordt nu onderzocht hoe dat verder te brengen. Hiertoe is in november 2019 samen met de gemeente Breda een subsidie aangevraagd (Project Sanity). De uitkomst wordt verwacht medio halverwege 2020.</p>
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Participatie grote lozers	Doelstelling en beoogde effecten: Openstellen voor initiatieven van derden om maatschappelijke meerwaarde te creëren.
	Plan van aanpak: Naast gemeenten zijn (grote) lozende bedrijven belangrijke partners in de afvalwaterketen. Regelmatig benaderen bedrijven het waterschap om capaciteitsvraagstukken op te lossen (aanhaken/afhaken) of duurzaamheidskansen te benutten in de afvalwaterketen. In navolging van de ketensamenwerking met gemeenten starten we met het ontwikkelen van structurele en constructieve contacten, te beginnen met de grote lozers.
	Activiteiten en realisatie: Op basis van een inventarisatie van de grote lozers is per bedrijf een relatiebeheerder aangesteld. De relatiebeheerder geeft samen met interne collega's en in afstemming met het betreffende bedrijf invulling aan het relatiebeheer. Hiermee is in navolging van de ketensamenwerking met gemeenten gestart met het ontwikkelen van structurele en constructieve contacten met de grote/significante lozers waarmee effectief capaciteitsvraagstukken kunnen worden opgelost of duurzaamheidskansen in de afvalwaterketen kunnen worden benut.
Omgaan met klimaatverandering	Doelstelling en beoogde effecten: Intensievere buien en langere perioden van droogte maakt anders omgaan met hemelwater noodzakelijk.
	Plan van aanpak: Samen met de ketenpartners strategieën ontwikkelen voor meer lokaal vasthouden en minder afvoeren via de keten. De IZP's vormen input voor de gemeentelijke (riolerings-)plannen en voor de discussie in de waterkringen en de SWWB.
	Activiteiten en realisatie: In het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie is afgesproken dat de werkeenheden zoals die geformeerd waren voor het Bestuursakkoord Water regionaal invulling gaan geven aan de aanpassing aan het veranderend klimaat. Na stresstesten zijn nu klimaatdialogen van start gegaan en deze zullen dit jaar resulteren in een uitvoeringsprogramma. Daarnaast is voor diverse zuiveringen gekeken hoe het effluent beter ingezet kan worden en zijn er samenwerkingstrajecten gestart om lokale oplossingen te realiseren samen met bedrijfsleven en gemeenten.
Microverontreinigingen	Doelstelling en beoogde effecten: Een gezonde leefomgeving zonder schade door microverontreinigingen in oppervlaktewater.
	Plan van aanpak: Binnen het programma microverontreinigingen werkt het waterschap samen met partners, waaronder het ministerie van IenW, aan een aanpak waarbij iedereen zijn steentje bijdraagt. Onderwerpen variëren van bewustwording, preventie, kosten(her)verdeling en onderzoek, tot end-of-pipe zuivering. Aan het bestuur zal de keuze worden voorgelegd om wel of niet te kiezen voor end-of-pipe zuivering op de (regionale) hotspot van Brabantse Delta, namelijk de rwzi Rijen.
	Activiteiten en realisatie: De voortgang in 2019 heeft vooral gelegen op het vlak van onderzoek, preventie en samenwerking. Zo hebben medewerkers van het waterschap voorlichting gegeven aan huisartsen en apothekers over de effecten van medicijnen in oppervlakte water en de preventie mogelijkheden. Samen

	met Brabantse partners wordt een congres georganiseerd om meer kennis en begrip tussen de zorg- en watersector te creëren. Een beoordeling van de mogelijkheden om met subsidie de zuivering van Rijen aan te passen om medicijnresten te verwijderen is doorgeschoven naar begin 2020.
Effectief en efficiënt	
Betrouwbaar in de basis	Doelstelling en beoogde effecten: een optimum vinden tussen prestaties, risico's en kosten, door een samenspel van bedienen, onderhouden, bouwen en beheren. Dit draagt bij aan het op peil houden van de veiligheid, betrouwbaarheid, beschikbaarheid en beleving van de installaties (assets).
	<p>Plan van aanpak: Implementatie van het beleidsvoornemen Waterketen, voor zo ver gericht op betrouwbaar-in-de-basis: door ontwikkeling van de samenwerking tussen de processen Bedienen, Onderhouden, Bouwen en Beheren en binnen de processen te verbeteren:</p> <p>Bedienen: transitie naar meer centrale aansturing, door;</p> <ul style="list-style-type: none"> - de procesautomatisering te versterken; - het opstellen van bedieningsplannen per zuiveringskring. <p>Onderhoud: transitie van correctief onderhoud naar risico gestuurd onderhoud door;</p> <ul style="list-style-type: none"> - te versterken op inspecties en toestandsbepalingen van assets; - te werken naar "basis op orde" in documentatie en data; - de realisatie van project systeemherstel. <p>Bouwen: betrouwbaar realiseren van de projecten;</p> <ul style="list-style-type: none"> - het realiseren van het afgesproken omzetvolume; - tevreden klanten op thema's bedienbaarheid en onderhoudbaarheid. <p>Beheren: programmeren op basis van analyse van risico's (en kansen), kosten en prestaties;</p> <ul style="list-style-type: none"> - het opstellen van een lange termijn asset planning (LTAP); - de regie pakken in informatieverstrekking vanuit bouwen, onderhouden en bedienen, oa richting Monitoren. <p>Het versterken van het functioneel beheer (PA/PI).</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: Het investeringsvolume ten opzichte van de prognose is in 2019 ruimschoots gerealiseerd. Door inventarisatie van de kritieke componenten van een groot aantal zuiveringen en het uitvoeren van gerichte inspecties en toestandsbepalingen van de assets gebaseerd op resultaten van de Lange termijn Assetplanning (LTAP) is een mooie stap gezet in de transitie van correctief onderhoud naar risico-gestuurd onderhoud en het werken conform de principes van assetmanagement. Tevens is gestart met het opstellen van een risicoprofiel per zuivering gerelateerd aan de bedrijfswaarden. Dit geeft richting en prioritering aan de programmering. Daarnaast is een aanzet gemaakt met het actualiseren van de assetinformatie, onder andere door inventariseren van de installaties buiten en het maken van afspraken omtrent opleveren en overdragen van informatie vanuit projecten.</p>

Prestatie indicatoren	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Voldoen aan lozingsseisen (vergunningen)	99,8%	99%	99%	99,6%
Voldoen aan de afnameafspraken	97%	97%	97%	96%*
Zuiveringsprestatie afvalwater	84%	81%	81%	83%
Stikstof verwijderingsrendement	80%	77%	77%	79%
Prestatie indicatoren	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Fosfaat verwijderingsrendement	79%	76%	76%	77%
Energieverbruik	niet opgenomen	100%	<100%	100%**

Grondstoffenverbruik	niet opgenomen	100%	100%	100%**
----------------------	----------------	------	------	--------

*De afvalwaterhoeveelheden worden verpompt zoals afgesproken met de gemeenten. Bij enkele gemalen is sprake van een capaciteitstekort bij regenweer. Dit capaciteitstekort wordt nagenoeg geheel opgelost door realisatie van project AWP 2.0.
 **Het energie en grondstoffenverbruik is nagenoeg gelijk aan 2018. In 2020 worden nieuwe kpi's opgesteld.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	56.921	57.759	57.797	56.872

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 49 hoger.

- De netto directe kosten zijn € 1.107 lager dan vorig jaar.
  - Lagere kosten voor onderdelen en materialen, onder andere door uitvoering van het project 800605 systeemherstel Waterketen waarin een aantal kleine achterstallige renovatiewerkzaamheden in één keer geclusterd worden aangepakt € 653.
  - Mede door project systeemherstel Waterketen en het zelf doen van onderhoudswerk in plaats van uitbesteden komen de kosten voor elektrisch en mechanisch onderhoud lager uit: € 1.207.
  - Door de nieuwe kostenverdelingssystematiek zijn de kosten voor slibdrogen/verbranden lager € 407.
  - Het ontvangen agio van de SNB is in 2019 € 189 hoger dan in 2018, wat een voordeel betekent in 2019.
  - Hier tegenover staat een nadelig resultaat op chemicaliën vanwege een verhoogd tarief voor ijzersulfaat € 377.
  - Ook zijn extra kosten gemaakt voor het verhelpen van de lekkage door verzakking van de influentleiding (aanvoerleiding) bij rwzi Bath. Het betreft het mitigeren van de eerste gevolgen, de noodreparatie, het plaatsen van een back-up optie en de huurkosten van een tijdelijke leiding € 836.
  - De elektriciteitskosten zijn € 283 hoger dan in 2018 door ontvangen afrekeningen over voorgaande jaren.
  - Hierna resteert nog een voordeel van € 43 verspreid over diverse posten.
- De afdelingskosten zijn € 250 lager doordat meer uren zijn besteed aan projecten en programma's van watersystemen.
- De overige doorrekeningen vanuit de ondersteunende programma's zijn € 520 hoger, met name omdat de doorberekende kosten vanuit programma 300/400 hoger zijn dan vorig jaar.
- De kapitaallasten zijn € 789 hoger door het activeren van projecten die in 2018 nog geen of slechts een gedeelte van het jaar kapitaallasten hadden.

Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 887 lager.

- De netto directe kosten zijn € 545 lager dan begroot.
  - Het voordeel op de kosten voor slibdrogen/verbranden ten opzichte van de begroting bedraagt € 1.526. De bijdrage in de Begroting 2019 is nog gebaseerd op de concept begroting van SNB. De definitieve begroting SNB geeft een voordeel voor WBD van bijna € 400, vanwege fors lagere verwachte kosten voor tijdelijke slibopslag (in geval van een tekort aan verwerkingscapaciteit worden niet langer duwbakken gebruikt, maar de sliblagune bij rwzi Bath). Het resterende voordeel ontstaat doordat SNB maatregelen heeft kunnen nemen om de kosten van slibopslag en externe verwerking te beperken.
  - Hier tegenover staat het nadeel door de extra kosten die gemaakt zijn voor het verhelpen van de lekkage door verzakking van de influentleiding (aanvoerleiding) bij rwzi Bath. Het betreft het mitigeren van de eerste gevolgen, de noodreparatie, het plaatsen van een back-up optie en de huurkosten van een tijdelijke leiding. Voornamelijk hierdoor komt onderhoud persleidingen € 900 hoger uit dan begroot.
  - Hierna resteert nog een nadeel van € 81 verspreid over diverse posten.
- De afdelingskosten zijn € 62 lager.
- De overige doorrekeningen vanuit de ondersteunende programma's zijn € 175 lager, doordat minder uren zijn besteed aan programma 4000.
- De kapitaallasten zijn € 105 lager, voornamelijk als gevolg van het behaalde rentevoordeel door de herstructurering geldleningen in 2019.

Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 925 lager:

- De netto directe kosten zijn € 469 lager vanwege een voordelige eindafrekening voor de slibverwerking door SNB en vanwege de projectmatige aanpak van onderhoudsgebreken in het project Systeemherstel Waterketen, waardoor de exploitatie uitgaven voor mechanisch onderhoud lager zijn.

- De afdelingskosten zijn € 127 lager doordat er meer aan projecten is gewerkt dan bij ML 2019-4 was ingeschat.
- De overige doorrekeningen vanuit de ondersteunende programma's zijn 342 lager omdat de werkelijke kosten op deze programma's lager uitgevallen zijn dan in ML4 en doordat minder uren zijn besteed aan programma 4000 dan begroot in ML4.
- De kapitaallasten zijn € 13 hoger.

Doelstelling programma	
Dit programma gaat over veilige en goed bevaarbare vaarwegen en havens, voor zowel beroeps- als recreatievaart. Beroepsvaart en watergebonden bedrijven verlangen met name een betrouwbare en vlotte afwikkeling van het goederenvervoer. Voor recreatievaart is aantrekkelijkheid op en bij het water en in havens belangrijk.	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Beheersen van risico's van vaarwegverkeer	Doelstelling en beoogde effecten: Programmatische aanpak van onderhoudswerkzaamheden waarmee de vaarwegfunctie kan worden gefaciliteerd.
	Plan van aanpak: Opstellen van een MJOP baggeren en kunstwerken waarbij de aanwezige baggerachterstand wordt meegenomen.
	Activiteiten en realisatie: Het baggerprogramma voor vaarwegen is op hoofdlijnen opgesteld en geprogrammeerd in overleg met de Provincie Noord-Brabant. Conditiemetingen die in 2020 worden uitgevoerd zullen resulteren in een definitief MJOP Baggeren vaarwegen waarvan de voorbereiding zal starten eind 2020- begin 2021. Het MJOP kunstwerken is deels voorzien (werkzaamheden aan gebouwen) en geprogrammeerd. Aanvullende inspecties aan elektromechanische en civiele delen ten opzichte van reeds uitgevoerde inspecties (uit 2012-2013) dienen nog plaats te vinden en een plaats te krijgen in het MJOP.
Doelmatige bediening	Doelstelling en beoogde effecten: Verkennen van mogelijkheden voor het verminderen van risico's door optimaliseren van bedieningslocaties.
	Plan van aanpak: Risicoanalyse (conform de RAMSSHEEP eisen) uitvoeren voor verschillende bedieningsvarianten (locaties) en uitkomsten programmeren.
	Activiteiten en realisatie: Op basis van de risicoanalyses is besloten de bedieningslocatie Roode Vaart te verplaatsen naar locatie Manderssluis. De voorbereidingen tot aanpassing van de toekomstige bedieningslocatie bij de Manderssluis zijn in gang gezet (en lopen door in 2020).
Duurzaam GWW (Green Deal)	Doelstelling en beoogde effecten: Invulling geven aan Duurzaam GWW (Green Deal).
	Plan van aanpak: Bestuurlijke vaststelling notitie "duurzame verwerking baggerspecie" en verder implementeren in onderhoudsprojecten.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is de notitie "duurzame verwerking baggerspecie" vastgesteld. Verdere implementatie volgt in 2020.
Assetmanagement	Doelstelling en beoogde effecten: Het maken van gewogen beslissingen op basis van risico's.
	Plan van aanpak: Opstellen van een risicoregister en het mitigeren van maatregelen die daaraan gekoppeld zijn zodat de risico's aanvaardbaar zijn.
	Activiteiten en realisatie: Aanwezige risico's zijn inzichtelijk gemaakt in een risicoregister en maatregelen worden toegepast om verdere keuzes op te baseren binnen het beheren en in stand houden van de vaarwegen.
Basisgegevens in beeld	Doelstelling en beoogde effecten: Inspectiegegevens vervolmaken voor het MJOP.
	Plan van aanpak: Conditiemeting uitvoeren, op basis daarvan wordt de prioritering bepaald en opgenomen in het MJOP.
	Activiteiten en realisatie: De kwaliteit en kwantiteit van benodigde objectgegevens zijn naar schatting voor 75% in beeld. In 2020 wordt het restant hiervan in beeld gebracht wat basis is voor het op te stellen MJOP.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	2.020	2.383	2.549	2.429
<p>Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 409 hoger. Dit ligt met name in hogere <u>overige doorbelastingen</u> door hogere kosten op programma 300/400 (€ 142) en hogere <u>netto directe kosten</u>. De netto directe kosten zijn vooral hoger als gevolg van eenmalige kosten voor het verplaatsen van de bediening van de bedieningslocatie Roode Vaart/Manderssluis/Prinslandse brug (€ 116). Hierna resteert nog een verschil van € 151 nadelig dat over diverse posten verspreid is.</p> <p>Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 46 hoger.</p> <p>Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 120 lager, wat voor ongeveer de helft veroorzaakt wordt door lagere onderhoudskosten dan geraamd. De rest van het verschil ontstaat door meerdere kleine verschillen omdat budgetten niet helemaal zijn opgemaakt.</p>				

Doelstelling programma	
<p>Vergunningverlening Keur: Het door middel van eigen regelgeving en ontheffingsverlening in stand houden van veilige waterkeringen, van de water aan -en afvoerfunctie van de oppervlaktewateren en het realiseren van een goed beheer daarvan.</p> <p>Beheersen van lozingen: Het door middel van vergunningverlening, alsmede goedkeuring van gemeentelijke rioleringsplannen en stimuleren van derden in de aanpak van diffuse emissies beheersen van lozingen van afvalwater met het oog op het bereiken of behouden van een goede oppervlaktewaterkwaliteit en de doelmatige werking van zuiveringstechnische werken.</p>	

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
---	--

Risico's beheersen voor waterveiligheid, wateroverlast, droogte en gezond water	
---	--

Voldoen aan landelijke kwaliteitscriteria	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Het voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, betreffende afspraken over de kwaliteit van de uitvoering en invulling van de taken rondom vergunningverlening, toezicht en handhaving. De afspraken zijn een zelfstandig initiatief van de waterbeheerders.</p>
	<p>Plan van aanpak: Momenteel wordt er alleen aan enkele procescriteria niet voldaan. In 2019 wordt een beleidsplan opgesteld, waarmee wordt voldaan aan alle kwaliteitscriteria.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: Het beleidsplan is vastgesteld waarmee enkele procedures zijn geformaliseerd. Hiermee wordt voldaan aan de procescriteria. In combinatie met de criteria kritieke massa, waar al aan werd voldaan, wordt nu in het geheel aan de kwaliteitscriteria voldaan.</p>

Duurzame ontwikkeling van de leefomgeving ondersteunen	
--	--

Implementatie Omgevingswet	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Gevolg geven aan de implicaties van de Omgevingswet (2021) voor de fysieke leefomgeving. Het ontwikkelen van benodigde competenties van medewerkers en het aanpassen van processen en werkwijzen binnen dit programma, om uitvoering te geven aan de doelen van de Omgevingswet.</p>
	<p>Plan van aanpak: Implementatie van de Omgevingswet betreft een langere periode (tot 2021). Voor 2019 wordt gefocust op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Acties om te komen tot een waterschapsverordening, zodat deze 01-01-2021 van kracht kan worden. - Cursus doelen Omgevingswet. - Samen met de Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB) een nieuwe samenwerkingsovereenkomst opstellen. - Inventarisatie en plan van aanpak maken over afspraken met gemeenten over coördinatieplicht.
	<p>Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn vooral opleidingen binnen het VTH domein gegeven. In 2020 wordt dit uitgebreid naar andere doelgroepen. Er is geen nieuwe samenwerkingsovereenkomst opgesteld. Wel wordt gewerkt aan het doel van die overeenkomst door overleg te voeren met de omgevingsdienst en enkele gemeenten over hoe de samenwerking na 2021 vorm te geven. In 2020 wordt de inventarisatie en het plan van aanpak gemaakt om tot afspraken met gemeenten over coördinatieplicht te komen. Daarnaast wordt Binnen Brabant gewerkt aan een gezamenlijke waterschapsverordening na 2021 in relatie tot de omgevingswet.</p>

Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
--	--

Verbeteren klantgerichtheid	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Hier gaat het om het verbeteren van de klantgerichtheid, door een betere digitale informatievoorziening en meer duidelijkheid voor klanten. De Omgevingswet eist dat wij naar buiten treden als één dienstverlenende overheid. Hiervoor is het nodig dat overheden en uitvoeringsorganisaties intensiever gaan samenwerken, bijvoorbeeld bij de behandeling van (integrale) vergunningsaanvragen.</p>
-----------------------------	--

	<p>Plan van aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Actieve deelname aan landelijke werkgroepen ten behoeve van een goed functionerend DSO (digitaal stelsel omgevingswet). - De inhoudelijke aspecten vormgeven in de samenwerkingsovereenkomst met de OMWB.
	<p>Activiteiten en realisatie: Landelijk is de deelname aan werkgroepen voor het DSO gedurende 2019 actiever geworden. Nu de startdatum van de omgevingswet dichterbij komt worden de gezamenlijke opgaven concreter. Zoals hierboven reeds vermeld is de overeenkomst niet opgesteld, maar vindt er wel overleg plaats hoe de samenwerking vorm te geven.</p>
Effectief en efficiënt	
Versterken van de samenwerking	<p>Doelstelling en beoogde effecten:</p> <p>Het versterken van de samenwerking met andere waterbeheerders en overheden, om de middelen zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten. Denk aan gezamenlijke benchmark, inkoop, risicoprioritering en samenwerking.</p>
	<p>Plan van aanpak: Het versterken van de samenwerking vindt landelijk en regionaal plaats.</p>
	<p>Landelijk: SAW@ (Powerbrowser): SAW@ is een samenwerkingsprogramma tussen Rijkswaterstaat en de waterschappen met als missie het VTH instrumentarium optimaal in te zetten om de (water)opgaven (schoon, voldoende en veilig) te realiseren. Hierbij is de visie om samen als waterbeheerders met en voor onze omgeving een transparante voorziening te realiseren met informatie die bestendig, betrouwbaar en beschikbaar is. Dit betekent voor 2019 en verder o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gemeenschappelijke beheerorganisatie wordt gemeenschappelijk samenwerkingsorganisatie (incl. projecten). - Projectleiders worden voortaan betaald uit gezamenlijk budget. - Verantwoordelijkheden lager in de organisatie, omdat vertrouwen in elkaar gegroeid is (stuurgroep was soms erg inhoudelijk betrokken); - Organisatiestructuur eenvoudiger en logischer. - Binnen SAW@ de eenheid versterken ten behoeve van effectief en efficiënt gebruik van Powerbrowser, waaronder basis op orde, benchmark, gezamenlijke inkoop en pilots met DSO. <p>Regionaal: Winnend samenwerken: gezamenlijke keur, algemene regels en beleidsregels en hoe verder in aanloop naar de waterschapsverordening; Overleg Zuid-Nederland: RWS-ZN, waterschappen Limburg, Aa en Maas, Dommel en Brabantse Delta.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: landelijk heeft SAW@ haar meerwaarde bewezen in de samenwerking voor de applicatie VTH. In 2019 is de gemeenschappelijke beheerorganisatie de gemeenschappelijke samenwerkingsorganisatie geworden en worden projectleiders uit het gezamenlijke budget betaald. Taken zijn gedelegeerd van de stuurgroep naar de proceseigenaren-commissie en de eenheid is conform plan versterkt. Binnen winnend samenwerken wordt gewerkt aan een gezamenlijke waterschapsverordening na 2021 in relatie tot de omgevingswet.</p>

Prestatie indicatoren	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Aantal afgeronde procedures	-	500	500	599
Afgeronde procedures binnen termijn	96%	95%	95%	94%
Afgeronde procedures binnen 5 weken	-	40%	36%	43%
Aantal afgewikkelde meldingen	1092	600	800	836

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Vergunningen	3.731	4.162	4.305	3.949
<p>Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 218 hoger. De voornaamste reden hiervoor is dat in de <u>netto directe lasten</u> van de jaarrekening 2018 een aanzienlijk hoger bedrag aan leges is verantwoord dan in 2019, waardoor ten opzichte van vorige jaarrekening een nadeel ontstaat van € 232.</p> <p>Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 213 lager. Het grootste voordeel ontstaat in de <u>netto directe lasten</u> door de voor 2019 verantwoorde bijdrage van de Unie van Waterschappen inzake de implementatie omgevingswet € 147. Daarnaast werd in de begroting rekening gehouden met <u>kapitaallasten</u> op project 6030 maatregelen waterkwaliteit, dat bij de jaarrekening 2018 is afgeboekt en dus geen kapitaallasten heeft in 2019 (€ 84).</p> <p>Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 356 lager. Het overschot ontstaat bijna volledig door lagere <u>netto directe lasten</u>. Er is in 2019 een subsidiebedrag verantwoord, waarvan bij ML 2019-4 de verwachting was dat deze opbrengst in 2020 zou vallen (omgevingswet). Daarnaast is er minder uitgegeven aan blauwe diensten, vanwege een gewijzigde kostenverdeling door de provincie en zijn er enkele kleine posten meegevallen of doorgeschoven.</p>				

Doelstelling programma	
<p>Het doel van dit programma is om mensen en middelen zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten wanneer het gaat om toezicht op de naleving van wetten, opsporing en sanctionerend optreden. Zo draagt het programma eraan bij dat het waterschap voldoet aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kwantitatieve doelstellingen om het watersysteem naar behoren te laten functioneren. - kwalitatieve doelstellingen om zo het watersysteem naar behoren te laten functioneren én de doelmatige werking van de rwzi's te beschermen. 	

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak

Risico's beheersen voor waterveiligheid, wateroverlast, droogte en gezond water

Realiseren van het Handhavings-uitvoeringsprogramma 2019 (HUP 2019)	Doelstelling en beoogde effecten: Bewaken en verbeteren van het naleefgedrag van wet- en regelgeving ten behoeve van de waterschapsdoelen.
	Plan van aanpak: <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren van het handhavingsuitvoeringsprogramma 2019 - Versterken van doelgroep benaderingen met de relevante (uitvoerings) partners
	Activiteiten en realisatie: Het naleefgedrag bij 1 ^e controles is niet overal volledig in lijn met de verwachtingen. Het betreft geringe afwijkingen. Het doel van 90% is bij enkele domeinen niet gehaald. De achterblijvers zijn met name de (Proces-)Industrie, Afval(water)beheer, Glastuinbouw en Veehouderij. In 2019 is bij de planning in deze thema's bewust gestuurd op hoog risico gedragingen en bedrijven/doelgroepen met een lager naleefgedrag, waardoor het aantal overtredingen hoger uitvalt. Een deel van de afwijking bij Waterkwantiteit kan verklaard worden door de natte periode waarin de schouw plaats vond.
Uitvoeren van het project Sloten, Oevers en Dijken op orde (SODO)	Doelstelling en beoogde effecten: Sloten, oevers en dijken op orde focust zich qua handhaving op overtredingen die significante invloed hebben op de aan- en afvoer van water of de waterveiligheid. Deze overtredingen dienen door de overtreeders te worden beëindigd. Het doel is eind 2020 alle sloten, oevers en dijken op orde te hebben.
	Plan van aanpak: Projectmedewerkers zorgen hiervoor door (waar nodig) handhavend op te treden. Ook in 2019 gaat het waterschap deze onderkende handhavingszaken oplossen conform de aanpak zoals dit in de voorgaande twee uitvoeringsjaren ook is gehanteerd.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is conform planning in verschillende gebieden verder gegaan met het aanpakken en oplossen van diverse soorten overtredingen.

Duurzame ontwikkeling van de leefomgeving ondersteunen

Actualiseren Beleidsplan Toezicht en Handhaving	Doelstelling en beoogde effecten: Het Beleidsplan Toezicht en Handhaving 2015-2019 actualiseren. Daarbij wordt gestreefd om een integraal beleidsplan Vergunningen, Toezicht en Handhaving op te stellen.
	Plan van aanpak: <ul style="list-style-type: none"> - Evalueren van gelopen beleidsperiode en toepassen uitvoeringsprogramma(s) - Aansluiten bij provinciale en regionale doelen en samenwerkingen, gelet op één fysieke leefomgeving - Vooruitkijken naar de Omgevingswet, daartoe met relevante (uitvoerings) partners afstemmen
	Activiteiten en realisatie: In december 2019 is door het DB het VTH beleidsplan en het handhavingsuitvoeringsprogramma 2020 vastgesteld.
Vorbereiding implementatie	Doelstelling en beoogde effecten: Gevolg geven aan de implicaties van de Omgevingswet (2021) voor de fysieke leefomgeving. Het ontwikkelen van benodigde competenties van medewerkers en het

Omgevingswet en ontwikkelen competenties	aanpassen van processen en werkwijzen binnen dit programma, om uitvoering te geven aan de doelen van de Omgevingswet.
	Plan van aanpak: Implementatie van de Omgevingswet betreft een langere periode (tot 2021). Voor 2019 wordt gefocust op <ul style="list-style-type: none"> - De afdeling Handhaving levert een bijdrage aan het implementatietraject van de Omgevingswet binnen het waterschap. - Ontwikkelen competenties medewerkers o.b.v. uitgevoerde nulmeting kwaliteitscriteria. - Vervolg cursus Omgevingswet.
	Activiteiten en realisatie: Een groot aantal medewerkers van het proces VTH heeft inmiddels een cursus gevolgd op het gebied van de Omgevingswet. In 2020 volgt een verdere verdieping (onder andere door het opstellen van een opleidingsplan voor VTH). Ook is in 2019 uitvoering gegeven aan het Beleidsvoornemen Toekomstbestendig Handhaven. Het werken volgens 'de geest van' de Omgevingswet is onderdeel van dit beleidsvoornemen.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	
Versterken informatie uitwisseling toezicht en handhaving	Doelstelling en beoogde effecten: Het structureel versterken van de informatie uitwisseling tussen handhavingspartijen in Midden- en West-Brabant om integraal nog beter de juiste interventies op de juiste doelgroep in te kunnen zetten.
	Plan van aanpak: <ul style="list-style-type: none"> - Het nastreven van eenduidige werkwijzen en begrippen t.b.v. effectieve en efficiënte verwerking van handhavingsinformatie. - De lopende samenwerkingen vanuit het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht en lokale samenwerkingen, zoals de omgevingsdienst en strafrechtelijke partners, versterken en verdiepen. Dit in afstemming met de Brabantse waterschappen.
	Activiteiten en realisatie: In de samenwerking met de partners in toezicht en handhaving zijn stappen gezet op het vlak van informatie-uitwisseling, procesoptimalisatie en afstemming. In het directeurenoverleg (directeuren Brabantse waterschappen en omgevingsdiensten) is verkend hoe de samenwerking te verstevigen en uit te bouwen. Daarbij zijn 4 thema's opgepakt; afstemming beleids- en uitvoeringskaders (gezamenlijk prioriteren vanuit een gemeenschappelijke risicoanalyse), indirecte lozingen (kennis delen en elkaar versterken), omgevingswet (afstemmen en gezamenlijk optrekken) en digitalisering en informatie-uitwisseling (datalabs).
Effectief en efficiënt	
Reorganisatie handhaving effectueren	Doelstelling en beoogde effecten: Effectueren van de reorganisatie toekomstbestendige Handhaving om het proces voor te bereiden op de ontwikkelingen zoals Omgevingswet.
	Plan van aanpak: <ul style="list-style-type: none"> - Versterken integrale werkwijzen, gericht op nog sterkere verbindingen met partners, burgers en bedrijven. - Realiseren informatieknooppunt Handhaving. - Versterken (integrale) trend analyses in handhaving. - Vergroten wendbaarheid en verminderen kwetsbaarheid in het proces.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 hebben we ingezet op een gedragsverandering bij medewerkers (integraal, samen, eigen verantwoordelijkheid). Dit om voor te sorteren op de Omgevingswet en Buiten Gewoon Doen. De reorganisatie betrof ook het verminderen van de kwetsbaarheid en het vergroten van de wendbaarheid.
Samenwerkingen	Doelstelling en beoogde effecten: Het versterken van de samenwerking met andere waterbeheerders en overheden, om zo effectief en efficiënt mogelijk bij te dragen aan een schone en veilige leefomgeving en inzet van personele capaciteit.
	Plan van aanpak: Vindt landelijk en regionaal plaats: Landelijk:

	<ul style="list-style-type: none"> • SAW@ (Powerbrowser): RWS en 11 waterschappen: Binnen SAW@ de eenheid versterken ten behoeve van effectief en efficiënt gebruik van Powerbrowser, waaronder basis op orde, benchmark en gezamenlijke inkoop, pilots met DSO; • Bestuursakkoord: RWS en alle waterschappen. <p>Regionaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overleg Zuid-Nederland: RWS-ZN, waterschappen Limburg, Aa en Maas, Dommel en Brabantse Delta. • Uitvoeren gezamenlijke risicoprioritering met de Omgevingsdienst en Veiligheidsregio. • Coördinatie en uitvoer BRZO taken voor andere waterschappen. • Deelname aan VTH team Moerdijk. <p>Activiteiten en realisatie: Periodiek vindt er afstemming plaats tussen diverse waterschappen, OMWB en provincie om programma's, kennis en werkwijze met elkaar af te stemmen. Uitvoeringsprogramma worden uitgewisseld en op elkaar afgestemd. Dit alles om gezamenlijk een Level Playing Field (LPF) te realiseren. Met name de OMWB, provincie Noord-Brabant, Handhavingsteam Moerdijk, politie / openbaar ministerie, Rijkswaterstaat en SSiB zijn partners, waarmee het waterschap in 2019 de (operationele) samenwerking heeft versterkt. Zo zijn er toezichthouders van SSiB aangewezen om als toezichthouder op het waterdomein te kunnen opereren, hebben we een bijdrage geleverd aan de BRZO samenwerking, zijn controles gezamenlijk met de OMWB opgepakt en hebben we deelgenomen aan het VTH-team Moerdijk.</p>
--	---

Prestatie indicatoren	Jaarplan 2019		ML 2019-4		Rekening 2019	
Beleidsthema	aantal uren / naleefgedrag		aantal uren/ naleefgedrag		aantal uren/ naleefgedrag	
Waterkwaliteit	22.050	90%	22.050	87%	22.078	87%
Waterveiligheid	2.850	90%	2.850	90%	2.947	90%
Waterkwantiteit (Schouw)	850	90%	850	85%	850	85%
Waterkwantiteit (Overig)	5.300	90%	6.950	90%	6.959	90%
Vaarwegbeheer	350	100%	350	90%	340	90%
Waterschapsheffingen	5.650	93%	5.650	90%	5.465	90%
Grondwaterbeheer	2.350	90%	700	90%	700	90%

Toelichting:

In 2019 is er minder tijd besteed aan controles beregeningen (onderdeel grondwaterbeheer) als gevolg van de weersomstandigheden. Een deel van de vrijkomende uren zijn besteed binnen het thema Waterkwantiteit. Daarnaast zijn er binnen het Thema grondwaterbeheer minder uren gerealiseerd door langdurige ziekte van een medewerker en het opleiden van medewerkers.

Het naleefgedrag bij 1^e controles is niet overal volledig in lijn met de verwachtingen. Het betreft geringe afwijkingen. De achterblijvers zijn met name de (Proces-)Industrie, Afval(water)beheer, Glastuinbouw en Veehouderij. Vanwege nieuwe, strengere regelgeving en de beschikbare capaciteit is bewust ingezet op hoog risico gedragingen en bedrijven/doelgroepen met een lager naleefgedrag, waardoor het aantal overtredingen hoger uitvalt. Gedragingen met een middel en laag risico worden minder frequent opgepakt, waarbij we constateerden dat een lagere toezichtsfrequentie leidt tot meer overtredingen. In het in december vastgestelde VTH beleidsplan en HUP (Handavingsuitvoeringsprogramma) wordt naleefgedrag wederom als doel benoemd en wordt de aanpak uitgewerkt.

Voor een specifieke toelichting verwijzen we u naar de getalsmatige evaluatie HUP 2019 die in Q2 zal volgen.

Prestatie indicatoren	Jaarplan 2019	ML 2019-4	Rekening 2019
Project Sloten, oevers en dijken op orde (SODO)			

Opgeloste handhavingszaken	300	100	100
Toelichting: In 2019 is SODO met ongeveer 300 zaken bezig geweest. 100 handhavingszaken daarvan zijn in 2019 afgerond. De overige zaken zijn in een afrondende fase, of zijn niet afgehandeld middels een handhavingstraject.			

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Handhaving	6.423	6.343	6.281	6.353
<p>Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 70 lager. Dit verschil valt uiteen in de volgende grote afwijkingen en een aantal kleine verschillen:</p> <ul style="list-style-type: none"> o De <u>overige doorbelastingen</u> vallen in de jaarrekening € 255 hoger uit als gevolg van hogere lasten op het ondersteunende programma 300/400. o De <u>netto directe lasten</u> zijn € 311 lager. De voornaamste reden is dat de kosten voor het project SODO (sloten, oevers en dijken op orde) € 215 lager zijn dan vorig jaar. Daarnaast zijn de kosten voor bestuursdwang dit jaar € 114 lager dan vorig jaar, terwijl de opbrengsten vergelijkbaar zijn. <p>Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 10 hoger. Dit verschil bestaat uit diverse kleine verschillen.</p> <p>Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 72 hoger. Dit verschil bestaat uit diverse kleine verschillen.</p>				

Programma 7000– Heffen en Invordering
Programmabeheerder: Arthur Meuleman

Doelstelling programma

Het programma Heffen en Invordering heeft als doelstelling het opleggen en invorderen van de waterschapsbelasting in het beheersgebied. Deze activiteiten zijn uitbesteed aan de Belasting Samenwerking West-Brabant (BWB).

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	5.666	5.691	5.655	5.599
Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 67 lager. Dit verschil bestaat uit diverse kleine verschillen. Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 92 voordelig. Dit verschil bestaat uit diverse kleine verschillen. Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 56 voordelig. Dit verschil bestaat uit diverse kleine verschillen.				

Doelstelling programma	
<p>Bestuur: Het zodanig besturen van het waterschap, dat rechtmatig en integer, doelgericht, doelmatig en meetbaar invulling wordt gegeven aan de wettelijke taak c.q. de organisatiedoelstellingen.</p> <p>Bestuursondersteuning: Het optimaal ondersteunen van bestuurders en bestuursorganen, op grond waarvan bestuurlijke besluitvorming op efficiënte en effectieve wijze tot stand kan komen.</p> <p>Beheer niet reglementair zaken: Het exploiteren van in principe afstootbare objecten, zaken en samenwerkingsvormen van het waterschap die geen functie (meer) vervullen voor de taken.</p> <p>Bijvoorbeeld pachtgronden, huurwoningen, cultuurhistorische objecten, voormalige kantoorpanden etc.</p> <p>Externe communicatie: Substantieel bijdragen aan het realiseren van de organisatiedoelstellingen door het leveren van specifieke communicatieve expertise. Adequate communicatie is in staat tot duurzame beïnvloeding van kennis, houding en gedrag. Het unieke vermogen van communicatie is van belang voor de relatie met belastingplichtigen en samenwerkingspartners.</p>	

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Verkiezingen 2019	Doelstelling en beoogde effecten: Het ordentelijk en volgens de juiste procedures laten verlopen van de Waterschapsverkiezingen in maart 2019, zodat het nieuwe bestuur kan worden beëdigd en daarna ingewerkt.
	Plan van aanpak: Het projectplan verkiezingen inclusief bijbehorende communicatiestrategie is goedgekeurd door het DB in augustus 2018. Op basis daarvan vinden de verdere uitvoering en concretisering plaats.
	Activiteiten en realisatie: De verkiezingen zijn ordentelijk en volgens de juiste procedures verlopen. Op 28 maart 2019 werd het algemeen bestuur (de gekozenen en de benoemden voor de geborgde zetels) geïnstalleerd en legden alle AB-leden de eed of belofte af. Daarna ging het inwerkprogramma van start. In de projectevaluatie is uitgebreid ingegaan op het verloop van de verkiezingen.
Bestuurlijke vernieuwing	Doelstelling en beoogde effecten: Het algemeen bestuur ondersteunen bij het verwezenlijken van de ambities op het gebied van bestuur en bestuurscultuur.
	Plan van aanpak: Er ligt een evaluatie van de werkgroep Bestuurlijke Vernieuwing. Dit zal samen met de wensen van het nieuwe bestuur de basis vormen voor verdere ontwikkeling en implementatie.
	Activiteiten en realisatie: Na installatie van het nieuwe bestuur is de werkgroep Bestuurlijke Ontwikkeling samengesteld, evenals een Agendacommissie. Beide commissies richten zich op de verdere ontwikkeling van bestuurscultuur, vergadercyclus, etc.
Onderzoek naar rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid.	Doelstelling en beoogde effecten: Onderzoek uitvoeren naar rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid.
	Plan van aanpak: De rekenkamercommissie voert voor het algemeen bestuur onderzoeken uit en stelt hiervoor jaarlijks een onderzoeksagenda op. Het algemeen bestuur kan daarbij ook onderwerpen aandragen en wordt geïnformeerd over de uiteindelijke keuze van onderwerpen en de resultaten. Verder voert het dagelijks bestuur jaarlijks een zogenaamd art. 109A-onderzoek (o.b.v. de Waterschapswet) uit. Het dagelijks bestuur informeert het algemeen bestuur over het onderzoeksonderwerp van 2019 en de onderzoeksresultaten.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 heeft op dit gebied, middels de verbijzonderde interne controle, onder meer onderzoek plaats gevonden m.b.t. de rechtmatigheid. Verder zijn er ook onderzoeken m.b.t. doelmatigheid/doeltreffendheid uitgevoerd door de rekenkamercommissie
Internationale samenwerking	Doelstelling en beoogde effecten: Internationale samenwerking vormgeven op basis van vastgesteld beleid.
	Plan van aanpak: Doorvertaling van het beleid naar concrete activiteiten in 2019 vindt gedurende dit jaar plaats en wordt via de managementletters gerapporteerd.
	Activiteiten en realisatie: In Q2 2019 is beleid rondom internationale samenwerking vastgesteld in het DB. Hiermee is invulling gegeven aan de ondertekening van de Blue Deal: het samenwerkingsprogramma tussen de Nederlandse Waterschappen en de ministeries Buitenlandse Zaken en

	<p>Milieu en Infrastructuur met als doel om 20 miljoen mensen in 40 verschillende stroomgebieden wereldwijd te helpen aan schoon en voldoende water en te beschermen tegen overstromingen. Medewerkers van waterschap Brabantse Delta hebben hun expertise onder andere ingezet in Argentinië, Colombia en Zuid-Afrika.</p> <p>Daarnaast is onder de vlag van de provincie Noord-Brabant en in samenwerking met de gemeente Breda een effectieve kennisuitwisseling en kansen voor het bedrijfsleven ontstaan met China, in specifiek de waterrijke stad Yangzhou.</p>
Oneigenlijk grondgebruik	Doelstelling en beoogde effecten: Ook in 2019 wordt uitvoering gegeven aan het oplossen van oneigenlijk grondgebruik door derden.
	Plan van aanpak: Vanuit het project "Sloten, oevers en dijken op orde" wordt in 2019 de focus gelegd op het verder regelen van het oneigenlijke grondgebruik. Dit alles conform de aanpak zoals dit in de voorgaande drie uitvoeringsjaren ook is gehanteerd.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 is verder uitvoering gegeven aan het oplossen van oneigenlijk grondgebruik door derden. Er is wederom veel aandacht besteed aan communicatie door middel van informatiebijeenkomsten en bewonersbezoeken. Samen met de perceeleigenaren is gezocht naar een oplossing voor het gebruik van grond in eigendom van het waterschap. Ook is een start gemaakt met het oplossen van oneigenlijk grondgebruik door grootgrondbezitters, zoals gemeenten. Mede dankzij deze aanpak werden in het jaar 2019 in totaal 772 dossiers grondgebruik opgelost. Eind 2019 waren 120 dossiers in behandeling waarbij dezelfde aanpak wordt gehanteerd.
Communicatievisie	Doelstelling en beoogde effecten: Verdere implementatie van de communicatievisie 2018–2023, zoals vastgesteld door het AB in 2018.
	Plan van aanpak: Zorgen voor een planmatige vertaling op tactisch en operationeel niveau van de communicatievisie, waarbij relevante interne stakeholders (zowel bestuur als organisatie) worden betrokken. Bestuur en directie worden door kwartaalrapportages op de hoogte gehouden.
	Activiteiten en realisatie: Op basis van de organisatieontwikkeling Buiten Gewoon Doen en de ambities zoals verwoord in het bestuursakkoord Samen Beter, wordt de communicatievisie in Q1 2020 herijkt, mede op basis van gedane effectiviteitsmetingen.
Vergroting bewustwording van watervraagstukken	Doelstelling en beoogde effecten: Tactisch-operationele vertaling van het educatieplan, in lijn met de communicatievisie.
	Plan van aanpak: Op basis van het educatieplan worden relevante acties in de praktijk gebracht zodat waterbewustzijn wordt vergroot.
	Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn de werkzaamheden voor het organiseren van open dagen en educatiebezoeken opnieuw aanbesteed, met veel aandacht voor modernisering en ontwikkeling van genoemde activiteiten.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	4.776	5.354	5.386	5.604

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 828 hoger.

- Door uitbreiding van de afdeling bestuur en communicatie, hogere loonkosten door de nieuwe CAO en een aangepaste afdelingsleutel van de afdeling Beleid en Planadvies waarin meer kosten zijn toegerekend aan programma 8000 zijn de afdelingskosten € 554 hoger.
- De overige doorbelastingen aan dit programma zijn € 547 hoger door hogere kosten vanuit programma 300/400, enerzijds omdat dit programma hogere kosten heeft, anderzijds omdat een toename van uren op programma 8000 ook leidt tot hogere overige doorbelastingen.

Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 251 hoger.

- De afdelingskosten zijn € 238 hoger door hogere personeelslasten op de afdeling bestuur en communicatie dan begroot.
- De overige doorbelastingen zijn hoger door hogere kosten op ondersteunend programma 300/400 € 248.
- Hier tegenover staan voordelen op de kapitaallasten (€ 63) en netto directe lasten (€ 117), de laatste voornamelijk omdat er meer opbrengsten zijn ontvangen vanuit buitenlandbeleid waar in de begroting geen rekening mee was gehouden.

Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 219 hoger. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door de benodigde toevoegingen aan de pensioen- en wachtgeldvoorziening voor bestuurders. De berekeningen hiervoor worden jaarlijks na afloop van het boekjaar gemaakt.

Programma 9000– Dekkingsmiddelen en saldo

Programmabeheerder: Arthur Meuleman

Doelstelling programma
Dit programma betreft de planning en verantwoording van de dekkingsmiddelen, waaronder belastingopbrengsten (inclusief kwijtschelding en oninbaar) en dividend.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Netto opbrengst Waterschapsbelastingen				
Opbrengst omslag gebouwd	39.086	37.222	37.576	37.588
Opbrengst omslag ongebouwd	5.020	5.291	5.491	5.519
Opbrengst omslag ongebouwd wegen	1.518	2.205	1.455	1.421
Opbrengst omslag ingezetenen	18.568	19.220	19.302	19.228
Opbrengst omslag natuurterreinen	125	128	128	144
Opbrengst verontreinigingsheffing	254	277	277	350
Opbrengst voorgaande jaren WS	422		67	412
Totaal opbrengst Watersysteembeheer	64.994	64.343	64.296	64.661
Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	19.263	20.978	20.358	20.636
Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	41.372	43.488	43.769	43.606
Opbrengst voorgaande jaren ZB	144		676	1.623
Totaal opbrengst Zuiveringsbeheer	60.779	64.466	64.803	65.864
Totale netto belastingopbrengst	125.773	128.809	129.098	130.525
Overige dekkingsmiddelen/onvoorzien	337	0 ¹⁾	848	847
Totaal dekkingsmiddelen ²⁾	126.109	128.809	129.946	131.372
Oninbaar/kwijtschelding uitgelicht:				
Kwijtschelding watersysteemheffing	1.248	1.274	1.309	1.371
Oninbaar watersysteemheffing	253	341	218	174
Kwijtschelding zuiveringsbeheer	2.244	2.393	2.405	2.493
Oninbaar zuiveringsbeheer	550	676	451	604
<p>1) Dit betreft het saldo van de post Onvoorzien (+€ 500.000) en de verwachte opbrengst dividend NWB (-€ 500.000).</p> <p>2) Naast de opbrengsten waterschapsbelastingen zijn in de cijfers ook de overige dekkingsmiddelen opgenomen, met uitzondering van de vergoeding van de provincie voor het vaarwegenbeheer, die rechtstreeks op de taak vaarwegenbeheer is verantwoord.</p> <p>Voor de verklaring van de verschillen in de waterschapsbelastingen zie paragraaf 5.2 "Verklaring per hoofdkosten en opbrengstsoort."</p> <p>De verschillen voor de overige dekkingsmiddelen/onvoorzien ontstaan door:</p> <p>Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 510 voordelig, met name vanwege de opbrengst van dividend NWB € 850 en nadelig door de laatste onttrekking in 2018 uit de egalisatiereserve CBL SNB (€ 469).</p> <p>Ten opzichte van jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 847 voordelig. Er is geen aanspraak gemaakt op de post onvoorzien en de opbrengst dividend NWB is hoger dan begroot.</p> <p>Ten opzichte van ML2019-4 zijn de netto lasten € 1 nadelig.</p>				

Doelstelling programma
<p>Centraal management: De activiteiten die betrekking hebben op het op centraal niveau leiding geven aan het ambtelijk apparaat alsmede de (secretariële) ondersteuning daarvan. Tot dit product behoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activiteiten van directieteam; - Representatie directieteam; - Directe ondersteuning SD en vergaderingen directieteam; - Voorbereiding, begeleiding en uitvoering van vergaderingen directieteam; <p>Concerncontrol: Advisering en toetsing op het gebied van doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid, adequate informatievoorziening, transparantie en risicomanagement.</p> <p>Interne communicatie: De centrale activiteiten die zijn gericht op het informeren van het personeel en bestuur over het beleid ten behoeve van het waterschap en de activiteiten die ter realisering daarvan worden uitgevoerd alsmede over het intern functioneren en ontwikkelen van het waterschap.</p>

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Samenwerking bestuur en organisatie	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Een zo efficiënt en effectief mogelijk functionerende organisatie.</p>
	<p>Plan van aanpak: Het directieteam stuurt en faciliteert de organisatie om de afgesproken producten en diensten te kunnen leveren en daarbij medewerkerstevredenheid te bevorderen.</p> <p>Naast de directe interactie tussen directieteam en management en medewerkers wordt hier ook aandacht aan besteed bij organisatieontwikkeltrajecten. Ook in het directieteam wordt hier periodiek aandacht aan besteed.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: In 2019 is het organisatie rapport Buiten Gewoon Doen opgesteld. Daarmee wordt vanaf 1-1-2020 weer een verdere stap gezet in de organisatieontwikkeling.</p>
Sturing organisatie	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Een effectieve samenwerking tussen bestuur en organisatie.</p>
	<p>Plan van aanpak: Dit gebeurt enerzijds continue door bestuurlijke signalen op dat gebied tijdig op te pikken en te vertalen en anderzijds door op gezette tijden daar over specifieke afstemming te hebben met het bestuur (verwachtingen over en weer delen). In 2019 zijn er bestuursverkiezingen en volgt er een inwerkperiode. Ook daarbij worden de nodige afspraken gemaakt over de samenwerking tussen bestuur en organisatie.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn in diverse bestuurlijke werkgroepen stappen gezet om de werking van de bestuurlijke organisatie verder te bevorderen. Eind 2019 is ook de koppeling gelegd tussen de organisatie-inrichting van Buiten Gewoon Doen en het dagelijks bestuur met de bestuurlijke portefeuillevverdeling.</p>
Integriteit	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Onder de aandacht houden van het integriteitsbeleid bij bestuur en medewerkers. Het gaat om de actualiteit van het beleid, bijbehorende houding en gedrag (soft controls) en de vertaling naar de inrichting van de processen (o.a. functiescheiding/4-ogen principe etc.)</p>
	<p>Plan van aanpak: Met de komst van een nieuwe secretaris-directeur en een nieuw bestuur in 2019 zal dit nadrukkelijk opnieuw op de agenda komen tijdens het inwerkprogramma. Daarnaast wordt er extra aandacht besteed aan het onderwerp op procesniveau om te zien of eventuele risico's/kwetsbaarheden voldoende zijn afgedicht. In het regieteam integriteit zijn voor 2019 de volgende punten benoemd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe gedragscode in 2019 voor de medewerkers (vaststelling door AB staat gepland in januari 2019). - Onderzoeken of er een inhaalslag ambtenareneed/-belofte nodig is en de frequentie waarop nieuwe medewerkers de eed of belofte afleggen verhogen. - Bredere aandacht en aanpak (via bijv. workshops) voor pesten op het werk.

	<p>In de personeelsgesprekken worden nevenfuncties/financiële belangen van medewerkers bespreekbaar gemaakt. Echter, de mogelijke consequenties daarvan worden niet transparant gemaakt. Hier wordt verder onderzoek naar gedaan en resulteert in een advies.</p> <p>Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn workshops gehouden voor alle leidinggevenden en medewerkers over pestgedrag. De gedragscodes voor bestuurders en medewerkers zijn vernieuwd. In de structurele personeelsgesprekken is aandacht voor integriteit, bijv. nevenwerkzaamheden. Verder is er een actieve regiegroep integriteit, die meedenkt over het integriteitsbeleid in de organisatie. Ook de vertrouwenspersonen hebben hierin hun bijdragen. Met de komst van het organisatieontwikkelingsprogramma Buiten Gewoon Doen, zullen daar waar nodig de processen worden aangepast. Daarbij is ook aandacht voor bijv. frauderisico's. Dit zal echter zijn beslag krijgen in 2020 e.v.</p>
Winnend samenwerken	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Samenwerking van de Brabantse waterschappen om daarmee gezamenlijk winst te boeken op kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten. In gezamenlijkheid worden jaarlijks enkele speerpunten benoemd waarmee gezamenlijk een duidelijke meerwaarde kan worden bereikt.</p> <p>Plan van aanpak: De speerpunten voor 2019 moeten nog in de stuurgroep afgestemd worden.</p> <p>Activiteiten en realisatie: In 2019 is de samenwerking tussen de drie Brabantse Waterschappen verder voortgezet. Belangrijke onderwerpen zijn Brabantbrede crisisbeheersing, gezamenlijke strategie duurzame energie-inkoop, opzet digitale transformatie, Brabant academie (gezamenlijk opleidingsinstituut) en het innovatieplatform Winnovatie. Daarnaast is op de werkvloer op tal van kleinere onderwerpen afstemming gezocht en kennis uitgewisseld.</p>
Concerncontrol	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Het in control zijn en blijven van de organisatie. Concerncontrol adviseert gevraagd en ongevraagd, pro-actief en o.b.v. (thematisch)onderzoek over de mate van in control zijn van de organisatie aan de secretaris-directeur.</p> <p>Plan van aanpak: In het 4^e kwartaal worden de belangrijkste speerpunten voor 2019 benoemd. Ook zal hier over worden geschakeld met de nieuwe secretaris-directeur.</p> <p>Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn alle reguliere activiteiten rondom Concerncontrol uitgevoerd. Ook is in relatie tot Buiten gewoon Doen over de aandacht voor en uitvoering van (Concern-)control in de organisatie gesproken. Afsproken is om daar in 2020 een nader onderzoek voor op te starten.</p>

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	1.323	1.218	1.208	1.147
<p>Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 176 lager. Dit wordt veroorzaakt doordat het BBP-product "Managements- en bestuursrapportages" en de daarmee samenhangende kosten met ingang van 2019 is verschoven naar Financiën (programma Bedrijfsvoering).</p> <p>Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 71 lager, mat name doordat de doorbelasting van de kosten van het directielid Watersystemen zijn komen te vervallen.</p> <p>Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 61 lager doordat het budget voor "Overige diensten communicatie advies en ondersteuning" slechts beperkt is aangesproken.</p>				

Doelstelling programma	
<p>Het programma biedt de organisatie ondersteuning en advies op het gebied van financiën, ICT, juridische zaken en vastgoed, facilitaire zaken, inkoop, mens, informatie en organisatie (MI&O) en secretariële werkzaamheden. Dit met als doel om de primaire taken van de organisatie zo soepel en efficiënt mogelijk te kunnen realiseren.</p>	
Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
VPB/BTW proces borgen	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Het inrichten van een BTW/Vpb proces om op fiscaal gebied in control te zijn en blijven.</p>
	<p>Plan van aanpak: De afgelopen jaren waren met name gericht op het afstemmen van de veranderde Vpb-wetgeving met de Unie, waterschappen en belastingdienst, het inrichten van een fiscale administratie en het doen van juiste, volledige en tijdige Vpb-aangifte. In 2019 zal er een proces ingericht worden op het gebied van BTW en Vpb, zodanig dat mogelijke financiële effecten in een vroegtijdig stadium in beeld zijn en tijdig maatregelen getroffen kunnen worden ter beperking van (financiële) gevolgen en risico's. Tevens wordt er verder geïnvesteerd in kennisopbouw en transparantie.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: De reguliere werkzaamheden met betrekking tot BTW/Vpb zijn uitgevoerd en verder geoptimaliseerd. Daarnaast is in beeld gebracht wat nodig is voor de inrichting van het proces. In 2020 wordt dit nader uitgewerkt en geïmplementeerd, rekening houdend met de nieuwe processtructuur Buiten Gewoon Doen.</p>
Verduurzaming wagenpark	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Het waterschap heeft in het versnellingsplan duurzaamheid als doelstelling om in 2050 grondstofneutrale bedrijfsvoering te realiseren. Het waterschap wil als duurzame organisatie een voorbeeldfunctie vervullen in het bereiken van de nationale klimaatdoelen, realisatie van een grondstofneutraal wagenpark levert hier een bijdrage aan.</p>
	<p>Plan van aanpak: Er is een plan opgeleverd voor de verduurzaming van het eigen wagenpark. Tegelijkertijd is een aantal bedrijfsauto's (als pilot) van het wagenpark vervangen door een duurzaam alternatief (volledig elektrisch, waterstof of biogas).</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: In 2019 zijn diverse acties uitgevoerd. Er is een mobiliteitsenquête uitgevoerd, er is onderzoek gedaan naar het reduceren van de CO2-uitstoot en er is een actielijst opgesteld met als doelstelling een CO2-reductie van 35% per 2025. De plannen inclusief financiering worden in 2020 voorgelegd aan het AB. Na goedkeuring worden de plannen uitgevoerd.</p>
Digitale transformatie; Realiseren innovatie lab	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Digitale transformatie is in de Kadernota 2019-2021 als belangrijke ontwikkeling gemeld, waarin het waterschap extra wil investeren, om tijdig in te kunnen spelen op de veranderingen in de maatschappij. Met de verkeerstoren heeft het waterschap een eerste stap gezet met data analyses en informatie-uitwisseling. Die vormt nu een regulier onderdeel van het werkproces. Er is behoefte om los van het reguliere werkproces nieuwe innovatieve toepassingen uit te testen in een soort lab-omgeving waarin er meer met externe partners kan worden samengewerkt.</p>
	<p>Plan van aanpak: Realiseren van een werkplaats, kenniscentrum, innovatiecentrum voor (data)vraagstukken. Een ruimte met faciliteiten, waar experts op één plek samen komen om met hun kennis en vaardigheden bruikbare informatie te destilleren uit data.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: Het DB heeft een plan t.b.v. de realisatie van het innovatielab eind 2019 goedgekeurd. De planning is erop gericht dat dit in 2020 in Heerle wordt gerealiseerd.</p>
Digitale transformatie; Uitvoering ICT infrastructuurvisie	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Digitale transformatie is in de Kadernota 2019-2021 als belangrijke ontwikkeling gemeld, waarin het waterschap extra wil investeren, om tijdig in te kunnen spelen op de veranderingen in de maatschappij. ICT heeft in 2018 een visie op de</p>

	<p>infrastructuur ontwikkeld. De strategie, eisen en wensen zijn vertaald naar concrete maatregelen waarmee het waterschap beter aan de toekomstige behoeften kan voldoen.</p> <p>Plan van aanpak: Er is een roadmap ontwikkeld voor technische en organisatorische maatregelen op het gebied van benodigde infrastructuur voor de komende 3 jaar.</p> <p>Activiteiten en realisatie: 80% van de werkzaamheden die in 2019 gepland waren zijn gerealiseerd. De laatste 20% wordt in het eerste kwartaal van 2020 gerealiseerd. In 2020 zal de infrastructuurvisie volledig conform planning zijn gerealiseerd.</p>
Digitale Transformatie; Werkgeverschap 2020	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Digitale transformatie is in de Kadernota 2019-2021 als belangrijke ontwikkeling gemeld, waarin het waterschap extra wil investeren, om tijdig in te kunnen spelen op de veranderingen in de maatschappij, ook als werkgever. Per 1 januari 2020 wordt de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) van kracht. Dit betekent een wijziging in de rechtsverhouding tussen werkgever en werknemers. Dit heeft ook gevolgen voor de medezeggenschap. In combinatie met de implementatie van de afgesloten CAO betekent dit het werkgeverschap per 2020 goed beschouwd dient te worden en in 2019 voorbereid dient te worden.</p> <p>Plan van aanpak: Het uitwerken van en implementeren van een transitieplan op weg naar de uitvoering van de WNRA en de CAO.</p> <p>Activiteiten en realisatie: Gerealiseerd en verwerkt in een nieuw Personeelshandboek met daarin arbeidsvoorwaarden die bijdragen aan toekomstbestendig werkgeverschap waarin flexibiliteit, samenwerking, persoonlijk leiderschap en persoonlijke ontwikkeling centraal staan. Daarnaast hebben alle medewerkers een nieuwe arbeidsovereenkomst ontvangen, waarin de nieuwe rechtsverhouding tussen werkgever en werknemer conform WNRA is vastgelegd én zijn met de medezeggenschapsorganen passende afspraken gemaakt die aansluiten op de nieuwe wet- en regelgeving.</p>
Digitale transformatie; Grip op gegevens	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Digitale transformatie is in de Kadernota 2019-2021 als belangrijke ontwikkeling gemeld, waarin het waterschap extra wil investeren, om tijdig in te kunnen spelen op de veranderingen in de maatschappij. De rol van data/ gegevens wordt daarbij steeds nadrukkelijker. Gegevens leveren informatie op, op basis waarvan in de verkeerstoren en in vele andere processen keuzes worden gemaakt. Het doel is gegevens op een eenduidige en eenmalige wijze vast te leggen en meervoudig te gebruiken in diverse processen.</p> <p>Plan van aanpak: Beoogd wordt het verkrijgen van inzicht in alle bronnen van data in processen. Daarnaast dient bepaald te worden op welke wijze het waterschap de data benut om te komen tot goede informatie om haar processen te optimaliseren en welke data gedeeld gaat worden met andere partijen.</p> <p>Activiteiten en realisatie: In 2020 zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De inrichting van het datamanagement met de benodigde afspraken beschreven (in de Enterprise Architectuur); • Afspraken over de bedrijfsrollen met verantwoordelijkheden per dataset zijn bevestigd; <p>Opstarten van de benodigde acties om de beschikbaarheid van kwalitatief goede data te verbeteren.</p>
Archieven op orde	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Wegwerken van de achterstanden in de bewerking van de archieven (o.a. van voormalige rechtsvoorgangers).</p> <p>Plan van aanpak: Op basis van het archiefbewerkingplan de oude archieven ordenen, beschrijven en toegankelijk maken.</p> <p>Activiteiten en realisatie: Het deel dat voor 2019 in de planning stond is volledig weggewerkt.</p>
Informatieveiligheid en privacy	<p>Doelstelling en beoogde effecten: In afstemming met Het Waterschapshuis (HWH) continue streven naar een hoger volwassenheidsniveau van informatieveiligheid en privacy.</p> <p>Plan van aanpak: Op basis van de nieuwe baseline informatiebeveiliging voor de gehele overheid (BIO, invoering voorzien in 2019) en de interne</p>

	<p>evaluatie van reeds genomen maatregelen, wordt een plan van aanpak opgesteld en in uitvoering genomen.</p> <p>Activiteiten en realisatie: De ambitie op de informatieveiligheid en privacy zijn vastgesteld. Informatiebeveiligingsbeleid en privacy beleid zijn op- en vastgesteld. De omzetting van de BIWA (baseline informatieveiligheid waterschappen) naar de BIO (baseline informatieveiligheid overheid) is in volle gang. We zijn aangesloten bij en leveren capaciteit aan de landelijke CERT (computer emergency response team).</p>
--	--

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal netto kosten programma	21.795	24.936	26.170	25.934

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 4.139 hoger.

- De afdelingskosten zijn € 1.737 hoger.
  - De afdelingskosten zijn in 2019 hoger dan in 2018 door de verschuiving van het proces Management- en bestuursrapportages van programma 200/500 naar dit programma (€ 226 nadelig)
  - Er was in 2019 op de afdelingen Facilitaire Zaken en Mens, Informatie en Organisatie sprake van langdurige ziekte en noodzakelijke vervanging, ook zijn de kosten hoger als gevolg van inhuur, onder andere van kwaliteitsadviseurs voor veiligheid en duurzaamheid en een enterprise architect € 1.336.
  - Het restant betreft hogere doorbelaste afdelingskosten van diverse afdelingen en is met name toe te schrijven aan de nieuwe CAO € 175.
- De kapitaallasten zijn € 988 hoger.
  - Een nadeel van € 867 wordt veroorzaakt door een administratieve wijziging in de manier waarop de kosten van dienstauto's worden verwerkt. Deze kosten worden met ingang van 2019 direct op dit programma geboekt, waar ze voorheen op een kostenplaats werden geboekt. Er is dus geen sprake van een lastentoeename, maar een verschuiving van kosten naar dit programma.
  - Verder is in 2019 het zaakstelsel in gebruik genomen, deze investering had in 2018 nog geen afschrijvingslasten € 141. Hierna resteert nog € 20 nadelig aan kleine verschillen.
- Netto directe lasten zijn € 1.413 hoger.
  - Een nadeel van € 934 miljoen wordt veroorzaakt door een administratieve wijziging in de manier waarop de kosten van dienstauto's en dienstkleding worden verwerkt. Deze kosten worden met ingang van 2019 direct op dit programma geboekt, waar ze voorheen op een kostenplaats werden geboekt. Er is dus geen sprake van een lastentoeename, maar een verschuiving van kosten naar dit programma.
  - Een ander administratief verschil betreft het voordeel in uitbetaalde gratificaties en beloningen. Vorig jaar werden deze voornamelijk verantwoord op product 32000, nu zijn deze voornamelijk via de afdelingskostenplaatsen geboekt. Dit geeft in programma 300 een voordeel van € 315.
  - Een toename van het aantal benodigde licenties leidt tot hogere kosten voor onderhoud software € 273.
  - Hogere ICT kosten op computerservices € 303.
  - Door de keuze om apparatuur te leasen in plaats van te kopen, alsmede het deels vervangen van de apparatuur die oorspronkelijk gepland stond voor 2018 zijn de lasten in de jaarrekening € 342 hoger dan vorig jaar.
  - Hierna resteert nog voordelig verschil van € 125.

Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 998 hoger.

- De afdelingskosten zijn € 1.572 hoger.
  - Er was in 2019 op de afdelingen Facilitaire Zaken en Mens, Informatie en Organisatie sprake van langdurige ziekte en noodzakelijke vervanging. Ook zijn de kosten hoger als gevolg van inhuur, onder andere van kwaliteitsadviseurs voor veiligheid en duurzaamheid en een enterprise architect € 1.450.
  - Het restantverschil bedraagt € 121 nadelig en betreft kleinere verschillen in doorbelaste afdelingskosten van andere afdelingen.
- De kapitaallasten zijn € 241 lager, enerzijds door een voordeel in de rente als gevolg van de herstructurering geldleningen (€ 111), anderzijds omdat project Zaakstelsel goedkoper is

opgeleverd dan begroot (€ 93) en project 7423 Basisregistraties later wordt opgeleverd dan begroot (€ 69). Het restantverschil van € 32 bestaat uit diverse kleine verschillen.

- Netto directe lasten zijn € 333 lager door:
  - het niet volledig benutten van budgetten voor advieskosten € 275.
  - het voordelig verschil op uitbetaalde gratificaties en beloningen. Vorig jaar werden deze voornamelijk verantwoord op product 32000, nu zijn deze voornamelijk via de afdelingskostenplaatsen geboekt. Dit geeft in programma 300 een voordeel van € 260.
  - Hogere ICT kosten op computerservices € 200

Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 237 lager.

- De afdelingskosten zijn € 148 hoger doordat de kosten voor inhuur op afdeling Facilitaire Zaken hoger uitvielen dan geraamd.
- De kapitaallasten zijn nagenoeg gelijk (€ 6 hoger).
- Netto directe lasten zijn € 391 lager onder andere door het niet volledig benutten van budgetten voor advieskosten € (106) en een lager bedrag aan gratificaties (€ 260, toelichting zie verklaring bij Jaarplan). Het restverschil bestaat uit diverse kleinere bedragen (€ 21).

Doelstelling programma	
<p>Dit programma bestaat uit de onderdelen muskusrattenbeheer en geografische informatie (GEO). Het doel van dit programma is muskus- en beverratten te bestrijden om schade aan waterkeringen en waterlopen te voorkomen dan wel te minimaliseren en zo een bijdrage te leveren aan de veiligheid. Daarnaast biedt het programma de organisatie en derden ondersteuning door hen te voorzien van duidelijke, toegankelijke, volledige en betrouwbare geografische informatie.</p>	

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
GEO: Informatie op orde	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Brabantse Delta is bronhouder voor de Basis Registratie Ondergrond (BRO). Brabantse Delta heeft voldaan aan de landelijke afspraken 2018-2019 voor oplevering en beheer van ondergronddata via het BRO Portaal.</p>
	<p>Plan van aanpak: In 2018 zijn er voorbereidingen getroffen voor het leveren en beheren van grondonderzoeksdata en locatie peilbuizen voor grondwater-monitoring. In 2019 gaat het portaal live.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: Vanaf juni 2019 is Brabantse Delta aangesloten op de landelijke voorziening voor de BRO waarmee het portaal live is. Eind 2019 voldeed Brabantse Delta aan de landelijke afspraken voor het leveren van de op dat moment verplichte gegevens, zoals de grondonderzoeksdata en peilbuislocaties. Daarnaast is de benodigde mandatering vastgesteld.</p>
GEO: Informatie op orde	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Kernregistraties en leggerkaarten zijn afgestemd op de behoeften van de nieuwe omgevingswet vóór 2021.</p>
	<p>Plan van aanpak: Deze acties worden uitgevoerd in de periode 2018-2021 onder de vleugels van het project Kwaliteitsimpuls werkproces Legger. In 2018 worden de uitgangspunten op een rij gezet. In 2019 en 2020 worden de objecten per groepen (keringen, waterlopen, retentiegebieden, kunstwerken, enz.) klaar gemaakt voor de omgevingswet.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: In 2019 is de productie van de nieuwe leggerkaarten van start gegaan binnen het project Kwaliteitimpuls Legger. In 2020 zal dit leiden tot de vaststellingsprocedures waarmee alle vigerende leggers worden geactualiseerd. Deze vormen de basis voor de werkingsgebieden die onderdeel uitmaken van de Waterschapsverordening. Daarmee zijn de leggerkaarten op tijd afgestemd op de behoeften van de nieuwe omgevingswet.</p>
Muskus- & beverrattenbeheer Strategie	<p>Doelstelling en beoogde effecten: Het volgen van de landelijke ontwikkelingen op de Muskus- en bever-rattenbeheerstrategie.</p>
	<p>Plan van aanpak: Op de uitkomsten van de landelijke Veldproef zal de strategie worden bepaald. Naar verwachting zal de landelijke norm verder naar beneden worden bijgesteld en de organisatie verder worden geprofessionaliseerd. Zodra de strategie bekend is sluiten wij daarop aan.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: Een landelijke werkgroep stelt een plan van aanpak op voor Totale Verwijdering. Dit wordt op landelijk niveau vastgesteld en besloten (incl. financiering en fasering). Hierin participeert ons waterschap.</p>
Muskus- & beverrattenbeheer Onder controle	<p>Doelstelling en beoogde effecten: In alle vanggebieden onder de landelijke norm van 0,15 vangsten per kilometer uitkomen.</p>
	<p>Plan van aanpak: Menskracht daar inzetten waar het nodig is. Meer samenwerken en bestrijden. Werkplan opstellen en gelijktijdig bijhouden/bijstellen door middel van kwartaalrapportages.</p>
	<p>Activiteiten en realisatie: De norm is niet gehaald. Door toenemende samenwerking over elkaars vanggebieden heen en inzet van jonge nieuwe medewerkers zijn de vangsten wel weer dalende. Voor 2020 worden beheerplannen opgesteld en afgestemd met omliggende beheerorganisaties.</p>

Muskus- & beverrattenbeheer Schadeherstel Dinteloord	Doelstelling en beoogde effecten: Voor schadeherstel Dinteloord van de Veldproef wordt alle ontstane schade in 5 jaar hersteld. In 2019 is het doel dat 50% is hersteld.
	Plan van aanpak: Conform prioritering schades herstellen.
	Activiteiten en realisatie: 50% van de schades is hersteld, dit betreft alle grote schades rondom Dinteloord, op een complexe na waar een weg van de gemeente bij betrokken is. Het bedrag is in rekening gebracht bij de Unie.
Muskus- & beverrattenbeheer Taakverbreding	Doelstelling en beoogde effecten: Vooruitlopend op de uitkomsten van de landelijke strategie verkennen welke 'plaag'soorten (incl. Bever) onder de taakverbreding zouden kunnen vallen.
	Plan van aanpak: Landelijke verkenning volgen en Strategische Personeelsplanning (SPP) opstellen.
	Activiteiten en realisatie: Als waterschap volgen we de landelijke verkenning. Zodra er meer duidelijkheid is over eventuele taakverbreding vertalen we dat door in een strategisch personeelsplan.

Prestatie indicatoren	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Jaarvangst muskusrat	5.319	3.700	5.100	5.098
Jaarvangst beverrat	5	25	5	0
Vangsten per km waterloop muskusrat	0,23	0,15	0,22	0,22
Aantal velduren	25.847	28.000	25.000	26.490
Kosten schade herstel Dinteloord ¹⁾	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	€ 60.000

1) genoemde kosten worden vergoed vanuit de Unie van waterschappen

In verband met ziekte zijn er minder velduren gemaakt waardoor de populatie in eerste instantie is toegenomen en er meer muskusratten werden gevangen. Inmiddels is er weer een dalende lijn zichtbaar.

Geld (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Jaarplan 2019	Prognose ML 2019-4	Rekening 2019
Totaal Muskusrattenbeheer	753	808	829	783
Totaal Geografische informatie	1.161	1.537	1.517	1.272

Muskusrattenbeheer

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 30 hoger.

Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 25 lager.

Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 46 lager.

Geografische informatie

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de netto lasten € 111 hoger, met name door hogere uitgaven door referentiebestanden (€ 82). Het restant bestaat uit diverse kleine verschillen € 29.

Ten opzichte van Jaarplan 2019 zijn de netto lasten € 265 lager. Voornaamste oorzaak is lagere kosten op de kostensoort referentiebestanden omdat een reservering voor beheer van Bronhouderschap Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) niet nodig bleek te zijn. Ook kon een nieuw innovatief databestand (LiDAR Puntenwolk) met korting worden aangeschaft (€ 145). Restverschil bestaat uit verschillende kleine bedragen € 120.

Ten opzichte van ML 2019-4 zijn de netto lasten € 245 lager. Ook hier is de voornaamste oorzaak de lagere kosten op de kostensoort referentiebestanden € 82. Daarnaast vallen de kosten van het Waterschapshuis € 87 lager uit. Het restverschil van bestaat uit diverse voor kleine bedragen € 76 (voordeel).

Hoofdstuk 3: Verbonden partijen

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

Naam verbonden partij	Belasting Samenwerking West-Brabant
Vestigingsplaats	Etten-Leur
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Gemeente Bergen op Zoom Gemeente Breda Gemeente Etten-Leur Gemeente Oosterhout Gemeente Roosendaal Gemeente Halderberge Gemeente Woensdrecht Gemeente Moerdijk Gemeente Dongen Gemeente Zundert Gemeente Rucphen Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Eén gezamenlijke belastingorganisatie voor gemeentelijke belastingen en heffingen en waterschapbelastingen in West-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De BWB is in 2019 verder met de grootschalige omschakeling naar "De waardering van woningen op gebruikersoppervlakte" gegaan, die vanaf 2021 verplicht is. In 2018 is gestart met het vormgeven van het programma van eisen in verband met het einde van de looptijd van het contract voor de belastingapplicatie. De opdracht voor het leveren van een nieuw belastingpakket is definitief gegund. De BWB wil in het vierde kwartaal van 2020 in productie met de applicatie. Met ingang van 1 mei 2019 heeft de BWB een deel van de WOZ-taken van de gemeente Breda overgenomen. Het betreft de taxatie, waardebeoordeling en de behandeling van bezwaar en beroepschriften. De kosten voor uitbreiding van deze taken zullen primair worden betaald door de gemeente Breda, waarbij tevens rekening is gehouden met een component overhead. Voor de overige deelnemers heeft dit een lagere bijdrage tot gevolg.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	BWB heeft niet tot nauwelijks eigen vermogen. Financiering van activa geschiedt door het aantrekken van geldleningen. De kosten van de organisatie worden gedekt door de bijdragen van de deelnemers, dan wel door overige opbrengsten.
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Primitieve Begroting 2019: € 14.800.000 Gewijzigde Begroting 2019: € 16.110.000 Concept Jaarrekening 2019: € 16.220.000 (bijdrage deelnemers: € 15.796.000) Resultaat concept Jaarrekening 2019 (vóór resultaatbestemming: € 424.000 nadelig).
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het behalen van een kwalitatief hoogwaardig en efficiënt niveau van belastingheffing en –invordering. Dit leidt tot een adequate dienstverlening aan de deelnemers en de belastingplichtigen en het reduceren van de maatschappelijke kosten.
Ontwikkelingen vanaf de business case	Refererend aan de oorspronkelijke business case en rekening houdend met een jaarlijkse verhoging van 2% is er nog steeds sprake van een substantieel voordeel in 2019 van € 1.825.000. Het efficiencyvoordeel in de geactualiseerde business-case ontwikkelt zich vanaf 2019 conform het eindadvies (€1.500.000). De toename van het efficiency voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door afschaffen van de indexering bijdrage WOZ en

	bijstelling van de tijdbesteding.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Eén vaste zetel in het vierkoppig dagelijks bestuur. De stemverhouding is 1 op 12.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Ongeveer 31%.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	<p>Toezen op naleving van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De overeengekomen kwaliteitsverbeteringen van de dienstverlening; - De continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening bij nieuwe toetreders; - Maatregelen ter beveiliging van persoonsgegevens - Kostenreductie.
Risico's	-
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th.J.J.M. Schots (voorzitter dagelijks bestuur van de GR)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Participerende partijen	21 waterschappen
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering door de waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	<p>Het thema van Het Waterschapshuis (HWH) voor 2019 was 'Verbindend samenwerken'. Dit als opmaat voor het thema van 2020 'De kracht van samen'. Vanuit een verbindende samenwerking is in 2019 veel energie gestoken in de overgang van project-gestuurd naar programma-gestuurd werken. Daarnaast is er een nieuwe governancestructuur opgezet met de Opdrachtgeverstafel (OGT) , bestaande uit de SD's van de waterschappen en per programma een Uitvoerend Overleg (UO) met een brede bezetting.</p> <p>Eind 2019 heeft het Algemeen bestuur besloten om in 2020, het laatste jaar van het Koersplan 'Wijzer naar 2020', geen koerscommissie in te stellen. Gekozen is de huidige koers met drie jaar te verlengen. Middels een eenvoudige evaluatie zal worden bezien of de huidige koers waar nodig aangescherpt dient te worden. De OGT komt in 2020 met een strategienota en meerjarenplan voor de komende drie jaren die aansluit op het Koersplan.</p>
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Het eigen vermogen op 31-12-2019 HWH is € 0.
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	<p>Oorspronkelijke Begroting 2019: € 18.783.776 Herziene Begroting 2019: € 26.950.056</p> <p>Ten opzichte van de oorspronkelijke Begroting 2019 laat de herziene Begroting 2019 een stijging zien van € 8.166.278. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de instandhoudingskosten met € 2.020.405 en een stijging van de projecten met € 6.145.873. Voor waterschap Brabantse Delta betekent dit een hogere verwachte bijdrage:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aandeel WBD oorspronkelijke begroting 2019: € 827.495 - Aandeel WBD herziene begroting 2019: € 1.141.388 <p>Op basis van de voorlopige Jaarrekening 2019 HWH vindt er een verrekening plaats met de deelnemers. WBD ontvangt over 2019 een bedrag terug van € 152.460. Dit bedrag is verwerkt in de Jaarrekeningcijfers 2019 van het waterschap. HWH houdt geen algemene reserve aan en alle resultaten worden afgerekend met de deelnemers.</p>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering.
Ontwikkelingen vanaf de business case	In 2018 is het meerjarig koersplan 'Wijzer naar 2020' vastgesteld. Dit plan geeft HWH een grotere en gestructureerde rol in het verder digitaliseren van de waterschappen. De huidige koers wordt met drie jaar verlengd en indien noodzakelijk aangescherpt.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en eind begrotingsjaar	Eén van de 21 stemmen in Algemeen Bestuur Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	4,2%

Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Deelname aan projecten van HWH wordt per project bekeken mede op basis van een business case.
Risico's	Het waterschap draagt alleen risico's voor opdrachten waarvoor het zelf (mede) opdrachtgever is. Door een 'loden deur' tussen elke opdracht te plaatsen waardoor kosten, opbrengsten en risico's alleen berusten bij de opdrachtgevers van die opdrachten, worden risico's in het nieuwe Waterschapshuis zoveel mogelijk beperkt.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	H.P. Verroen
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	F. Deckers / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Participerende partijen	21 waterschappen, 9 provincies en de Staat der Nederlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het doel is het ten algemenen nutte uitoefenen van het bankbedrijf door het verstrekken van kredieten aan onder andere Waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	<p>Op 27 juni 2019 is de vernieuwde Europese kapitaalverordening CRR II in werking getreden. Onderdeel hiervan is een aangepaste definitie van de leverage ratio voor promotional banks. Kortweg mag de bank de kredietverlening aan de publieke sector buiten beschouwing laten bij de berekening van de leverage ratio. De leverage ratio (inclusief winst lopend boekjaar minus dividend) bedraagt in dat geval 15,4 % per 31 december en dat is ruimschoots boven de toekomstige minimale eis van 3%. Zonder voornoemde aanpassing van de definitie is de leverage ratio 2,4% en daarmee lager dan 2018.</p> <p>In de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders heeft de directie meegedeeld dat zij streeft naar een bestendig dividendbeleid, met als drie belangrijkste uitgangspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de toekomstbestendigheid van de bank; • het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst; • periodieke evaluatie van het dividendbeleid. <p>Waterschap Brabantse Delta heeft in 2019 een dividend ontvangen van € 848.928 over het boekjaar 2018 (inclusief terug te vorderen dividendbelasting).</p>
Leverage ratio; verhouding eigen/balanstotaal aan het einde van het begrotingsjaar	<p>De leverage ratio geldt als indicatie voor de kredietwaardigheid. De leverage ratio bedraagt:</p> <p>per ultimo 2015: 2,1%</p> <p>per ultimo 2016: 2,3%</p> <p>per ultimo 2017: 2,5%</p> <p>per ultimo 2018: 2,6 %</p> <p>per ultimo 2019: 2,4% cf. oorspronkelijke definitie</p> <p>per ultimo 2019: 15,4 cf. vernieuwde definitie</p> <p>Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 € 1.741 miljard, inclusief resultaat ultimo 2019 minus voorgenomen dividend van € 55 miljoen).</p>
Resultaat verbonden partij	Resultaat ultimo 2019: € 94,5 miljoen (inclusief voorgenomen dividend).
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	<p>Dankzij de NWB kan het waterschap vreemd vermogen aantrekken tegen een gunstige rente en gebruik maken van advisering door de bank. Daarnaast profiteert het waterschap van de netto winst van de NWB Bank door middel van een dividenduitkering. Afsproken is dit voordeel gedeeltelijk toe te voegen aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid om zo de schuldpositie van het waterschap op een acceptabel niveau te houden.</p> <p>Er wordt invulling gegeven aan de doelstelling om de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden.</p>
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Historische aanschafsprijs aandelen € 308.000. WBD heeft aandelen A en aandelen B met verschillende nominale waarden. Op basis van het gewogen gemiddelde heeft WBD een aandeel van 4,7% (ongewogen gemiddelde 4,2%).
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Over het boekjaar 2019 is het voornemen om € 55 mln. uit te keren. Het verwachte dividend voor waterschap Brabantse Delta is € 2,3 mln. (inclusief door het waterschap terug te vorderen dividendbelasting).
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Actief participeren in de algemene vergadering van aandeelhouders.

Risico's	Ontwikkelingen op financiële markten worden in hoge mate beïnvloed als gevolg van mondiale economische gebeurtenissen zoals ontwikkelingen in VS, China, VK (Brexit) en het ECB-beleid. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de reële economie in Europa en hierdoor ook op de toegang tot de financiële markten en de beschikbaarheid van financieringsmiddelen.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th.J.J.M. Schots (lid AVA NWB, namens de dijkgraaf)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M.M.T. Musters /J.W. Thijs

Naam verbonden partij	nie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Alle 21 waterschappen in Nederland
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De Unie behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	In 2019 waren de speerpunten uit het Bestuursprogramma 2016-2018 ('Verenigd in Water') nog steeds relevant: <ul style="list-style-type: none"> - Maatschappelijke meerwaarde creëren door ontwikkelingen vóór te blijven. - Water om te leven. - Waterschappen als een toegankelijke en transparante overheid. - De Unie als moderne vereniging. De Unie van Waterschappen wil nationaal en internationaal leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, met als doel 'Duurzaam waterbeheer'. De Unie werkt nauw samen met de waterschappen om dit doel te bereiken. Het versterken van de band met de leden blijft een belangrijke prioriteit.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen aan het einde van het begrotingsjaar	Per 31 december 2019: Solvabiliteit (EV/TV): 13% EV: € 1.777.551 VV: € 13.208.925 Op basis van de concept jaarrekening 2019
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2019 is € 11.713.269 (totaal contributies deelnemers inclusief bijdrages). Het totaal – en daarmee ook de bijdrage per waterschap - was hoger dan in 2018 omdat naast de jaarlijkse inflatiecorrectie van 2,3%, de personele lasten met 7,5% werden verhoogd. De personele lastenstijging is deels een CAO-effect en deels een uitbreiding van personeel. Het aandeel personeelskosten groeit om alle werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Er is van de Unie extra inzet gevraagd vanwege onder andere de werkzaamheden rondom de voorstellen voor aanpassing van het belastingstelsel, het interbestuurlijk programma (klimaatadaptatie, klimaatakkoord), de Omgevingswet en de verkiezingen 2019.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Nationale en internationale behartiging van de waterschapsbelangen. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en regievoering over het beleidsthema regionaal waterbeheer. Daarnaast kennisuitwisseling en samenwerking over een veelheid aan onderwerpen.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Eén van de 21 stemmen.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Bijdrage 2019: De contributie is € 458.671. De bijdrage aan het tijdschrift 'Het Waterschap', de landelijke bever- en muskusrattenbeheer, SIKB en compensatie voor het financieringstekort bedraagt € 90.581. De totale bijdrage is hiermee € 549.252. Het aandeel van Brabantse Delta in de contributie bedraagt 4,69%.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Nee
Risico's	Waterschappers zijn op ambtelijk en bestuurlijk niveau vaak betrokken bij beleidsthema's die de Unie oppakt. Toch kunnen landelijk gemaakte Unie-afspraken afwijken van eigen beleid.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	A. Meuleman / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Aquon
Vestigingsplaats	Hoofdlocatie is Tiel, nevenlocatie in Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Waterschap Brabantse Delta Waterschap Hollandse Delta Hoogheemraadschap van Delfland Hoogheemraadschap van Rijnland Waterschap Rivierenland Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard Waterschap de Dommel Waterschap Aa en Maas Hoogheemraadschap van de Stichtse Rijnlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verrichten van laboratoriumonderzoek ten behoeve van de deelnemers.
Ontwikkelingen verbonden partij	De gemeenschappelijke regeling bestaat per 1 juli 2011. De voormalige gemeenschappelijke regeling Delta Waterlab is opgegaan in Aquon. In 2017 is een nieuwe gemeenschappelijke regeling vastgesteld.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Per 31 december 2019: Solvabiliteit: 0% Eigen Vermogen: € 0 Vreemd Vermogen: € 13.675.00
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2019 bedraagt : Het begrotingstotaal 2019 bedraagt : Laboratoriumdeel: € 21.173.000 Eigenaarsdeel: € <u>980.000</u> Totaal: € 22.153.000 Het jaarrekeningresultaat 2019 bedraagt: Laboratoriumdeel: € 25.113.000 Eigenaarsdeel: € <u>577.000</u> Totaal: € 25.690.000
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verrichten van laboratoriumonderzoek.
Ontwikkelingen vanaf de business case	In 2011 is de GR met 9 deelnemende waterschappen opgericht. Doelen: vergroting van efficiency, vermindering van kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht. Het bestuur van Aquon heeft in het voorjaar 2015 een ombouwplan gepresenteerd dat gericht is op verlaging van de kosten en verhoging van de kwaliteit. Het plan gaat uit van een reductie van het aantal vestigingen en een stroomlijning van de bedrijfsvoering. Met de uitvoering van het plan wordt een jaarlijkse besparing van € 2,5 mln. nagestreefd. Op 8 februari 2016 heeft het algemeen bestuur van Aquon definitief goedkeuring gegeven aan de ombouwplannen. Daaropvolgend is een strategische heroriëntatie uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in een rapport "Naar Aquon 2.0". Dit rapport en de uitvoering daarvan maakt dat Aquon zich kan door ontwikkelen tot een laboratorium met grote toegevoegde waarde voor de deelnemende waterschappen. Het algemeen bestuur van het waterschap heeft kennis genomen van dit rapport dat op 7 juli 2016 voor de eerste maal in het algemeen bestuur van Aquon is behandeld. In november 2016 heeft het AB van Aquon het rapport vastgesteld. Daarna is aan de hand van een plan van aanpak met de uitvoering gestart. Er is gewerkt aan een nieuwe versie van de gemeenschappelijke regeling welke in 2017 is vastgesteld. Er zijn nieuwe pakketten samengesteld voor dienstverlening en monsternamen. Intussen

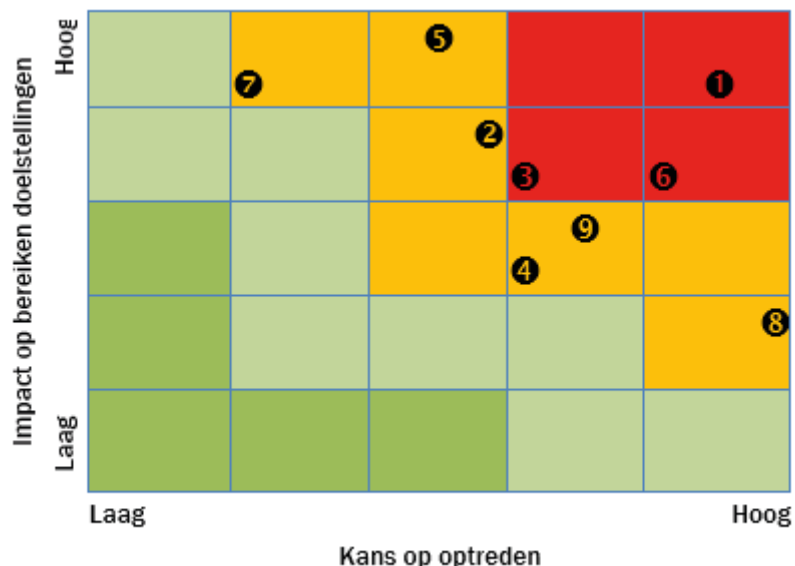

	wordt er ook gewerkt aan een verdere doorontwikkeling van de organisatie als strategische ketenpartner met meer aandacht voor o.a. innovatie. Daarnaast is een businesscase uitgewerkt waarin onderzocht is of het voordelig is om Aquon op één locatie te huisvesten. De uitkomsten van de businesscase, welke op 26 februari 2020 met een mededeling aan het AB van het waterschap is voorgelegd, wordt in maart 2020 voorgelegd aan het algemeen bestuur van Aquon ter besluitvorming.
Belang waterschap in de verbonden partij	1 van de 9 zetels in het algemeen bestuur
Aandeel waterschap in (netto) rekeningstotaal verbonden partij	Laboratoriumdeel: € 2.873.000 Eigenaarsdeel: € <u>46.000</u> Totaal: € 2.919.000
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	De bestuurlijke en bedrijfsmatige focus is gericht op stabiele bedrijfsvoering en het op termijn toegroeien naar 1 locatie waarmee betere dienstverlening en meer marktconforme prijzen worden bereikt.
Risico's	Het ombouwplan moet leiden tot kwaliteitsverbetering en tevens kostenreductie en een gunstiger effect op de prijzen van de producten en diensten van Aquon. Mocht het ombouwplan niet goed geïmplementeerd worden, dan zal het gunstige effect niet of later optreden.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	H.P. Verroen (lid DB en AB Aquon)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Laguzzi / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond
Vestigingsplaats	Boxtel
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Waterschap Rivierenland
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De behartiging van de belangen van gemeenschappelijke aard van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De belangrijkste activiteiten van de NBWB richten zich op het afstemmen van onderwerpen en standpunten en daarmee het gezamenlijk naar buiten optreden door of namens de vier leden. Hieronder volgt een selectie van de belangrijkste onderwerpen voor 2019: <ul style="list-style-type: none"> - reguliere overleggen binnen de NBWB en tussen de NBWB en externe (Brabantse) partners (Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant, ZLTO, de Brabantse Milieufederatie en de terreinbeherende organisaties) om zodoende afstemming en synergie te bewerkstelligen; - Brabantse Omgevingsvisie en de doorvertaling naar diverse inhoudelijke programma's en Provinciale Omgevings Verordening; - energie transitie en omvorming naar circulaire economie; - verduurzaming veehouderij en agrarische sector; - opgave realisatie Natuur Netwerk Brabant/STUW; - intensivering Delta Programma Waterkwaliteit en Zoet Water en regionale vertaalslag voor Brabant; - klimaat adaptatie gezamenlijk met de provincie en de waterschappen zowel overlast als droogte, stedelijke omgeving en landelijk gebied; - afstemming activiteiten verkiezingen 2019.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Per 31 december 2019: <ul style="list-style-type: none"> - Solvabiliteit (EV/TV): 69% - Eigen vermogen: € 127.484 (inclusief het nog te bestemmen resultaat) - Vreemd vermogen: € 56.241 Op basis van de concept jaarrekening 2019
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2019 bedroeg € 121.000 (voor 2020: € 122.000). Het resultaat 2019 bedraagt, op basis van de concept jaarrekening 2019, € 52.584 positief. Het voorstel is om € 100 toe te voegen aan het Eigen Vermogen en het resterende bedrag van € 52.484 te verrekenen met de contributie van 2020.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Behartiging van de waterschapsbelangen in de gehele provincie. De vereniging biedt onder meer de basis voor afstemming, mede beleidsmatig, en gesprekken gericht op het verwerven van subsidies.
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap heeft één stem
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Aandeel 2019: € 37.230 (4/13 ^e deel)
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Continuering koers.
Risico's	Geen significante risico's
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap t.b.v. verbonden partij	K. Sloots / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)
Vestigingsplaats	Moerdijk
Rechtsvorm	N.V.
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap De Dommel Waterschap Vechtstromen Waterschap Scheldestromen Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	<p>SNB heeft als hoofddoel slib te verwerken op de meest duurzame wijze tegen de laagste kosten met minimale emissies naar het milieu en maximale terugwinning van energie en grondstoffen. Om dit te bereiken zet SNB in op drie belangrijke hoofdstrategieën:</p> <p>Het bezet houden van de Slibverwerkingsinstallatie (SVI) door samenwerking Vanuit de markt was de verwachting dat de introductie van verschillende (nieuwe) technieken op de RWZI's zou zorgen voor een wijziging in de samenstelling van slib en een afname in de productie van slib vanaf 2015/2016. De verwachting is echter dat binnen enkele jaren de afname van de slibproductie een feit zal zijn, gezien de innovaties die momenteel plaatsvinden bij de waterschappen. De aanvoer vanuit de klanten van SNB sluit aan op het bovenstaande. In de afgelopen jaren was er sprake van een aanvoer boven de verwerkingscapaciteit van de SVI. Deze afvoer neemt af. Verwacht wordt dat in 2021 de aanvoer vanuit de klanten weer volledig verwerkt kan worden door SNB zelf.</p> <p>Innovatie vanuit een solide basis SNB heeft een innovatieagenda opgesteld die jaarlijks, indien nodig, wordt bijgesteld. SNB levert momenteel een bijdrage aan diverse innovatieprojecten, waarbij voornamelijk gekeken wordt naar het verder optimaliseren van de energiehuishouding, het terugwinnen van grondstoffen uit slib en de reductie van emissies.</p> <p>Verdere verduurzaming slib(eind)verwerking Het waterschap wil dat slib(eind)verwerking betrouwbaar is, tegen aanvaardbare verwerkingskosten, met hergebruik van grondstoffen, betrouwbaar en energie-efficiënt met minimale verspreiding van milieugevaarlijke stoffen. SNB verwerkt het zuiveringsslib sinds 2017 zonder milieudruk door de reeds gerealiseerde verduurzamingsmaatregelen. Dit is het resultaat van de inzet van reststoffen als grondstof in combinatie met het streven naar een energie neutrale verwerking. In 2019 is echter verder ingezet op het verduurzamen van de slibverwerking.</p> <p>In het eerste kwartaal van 2019 is een start gemaakt met het gebruik van "Hydrotreated Vegetable Oil"(HVO) om het slibtransport te verduurzamen. HVO zorgt voor een CO2-reductie van circa 90% tijdens transport. Op 18 juli 2019 is het zonnepark op het terrein met een nominaal vermogen van ca. 2,365 MW in gebruik genomen. Het park moet, in combinatie met eerder gedane investeringen in het optimaliseren van de energiehuishouding, leiden tot een energie neutrale slibeindverwerking.</p> <p>De ambitie om op grote schaal fosfaat terug te winnen uit vliegias, kon in 2019 nog niet worden gerealiseerd. Wel werd in 2019 een overeenkomst afgesloten met een Nederlandse kunstmestfabriek, die jaarlijkse circa 20% van de totale vliegiasproductie kan gebruiken voor het produceren van kunstmest.</p> <p>Verder is in 2019 ingezet op een studie waarbij verschillende</p>

	<p>alternatieven voor fosfaatterugwinning nader zijn onderzocht. Deze studie wordt in 2020 afgerond. De voorlopige businesscases laten zien dat er toekomst zit in het terugwinnen van fosfaat uit vliegas</p> <p>Nieuwe kostenverdeling De aandeelhoudende waterschappen hebben bestuurlijk ingestemd met een nieuwe kostenverdeling op basis van eenheidsprijzen ingaande met terugwerkende kracht per 1 januari 2018, inclusief een compensatieregeling bestaande uit een éénmalige compensatie en een aanvullende garantieregeling kostenverdeling met terugbetaalregeling. De bijdrage SNB 2019 is in de Jaarrekening 2019 meegenomen op basis van de overeengekomen kostenverdeling.</p>
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Per 31 december 2019: Solvabiliteitspercentage: 94,2% Eigen vermogen: € 52.449.000 Vreemd vermogen: € 3.216.000 O.b.v. concept jaarrekening d.d. 6 maart 2020</p> <p>Onderzocht wordt of SNB eigenstandig leningen kan afsluiten en of dit voordelen heeft ten opzichte van de agiostortingen door de aandeelhoudende waterschappen.</p>
(Netto) totaal begroting, jaarrekening en (verwacht) resultaat verbonden partij	<p>Totaal begroting SNB 2019: € 32.084.000 Totaal jaarrekening SNB 2019: 31.567.000 Verwacht (concept) resultaat 2019 na belastingen: 580.000 O.b.v. concept jaarrekening d.d. 6 maart 2020</p>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	<p>Het verwerken van zuiveringsslib op de meest duurzame wijze tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.</p>
Ontwikkelingen vanaf het laatste ondernemingsplan 2016-2020	<p>Er is een ondernemingsplan voor de periode 2016–2020 opgesteld en vastgesteld. Na dit ondernemingsplan is door de aandeelhoudende waterschappen een slibeindverwerkingsstrategie opgesteld. In die strategie blijft de komende jaren voor SNB een hoofdrol weggelegd. Daarnaast wordt met ingang van 2017 de slibverbrandingsinstallatie over een langere termijn afgeschreven.</p> <p>In het najaar van 2019 is de ontwikkeling van een nieuw ondernemingsplan gestart, daarin zullen de uitkomsten van de slibstrategiestudie van de aandeelhouders worden betrokken evenals de laatste technologische ontwikkelingen. Doel is om eind 2020 een nieuw ondernemingsplan vast te stellen. De besturen van de waterschappen worden hierover geïnformeerd. Onderzocht wordt of wijzigingen aan de governancestructuur nodig zijn. Bijvoorbeeld om te komen tot een (meer) onafhankelijke raad van commissarissen.</p>
Belang waterschap in de verbonden partij aan het begin en einde van het begrotingsjaar	<p>Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4.538.000 en is volledig volgestort. Waterschap Brabantse Delta is voor 22,57% aandeelhouder.</p>
Aandeel waterschap in (netto) totaal verbonden partij	<p>Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta in de concept Jaarrekening SNB 2019 bedraagt op basis van de nieuwe kostenverdeling 4.702.700 (exclusief compensatie).</p>
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	<p>Geen</p>
Risico's	<p>Om de risico's te beoordelen en te vergelijken, wordt door SNB intern gebruik gemaakt van een risicomatrix. De belangrijkste risico's zijn:</p>

1. Tekort aan verwerkingscapaciteit op korte termijn

Vanuit de Vereniging van Zuiveringsbeheerders (VvZB) is geconcludeerd dat er landelijk onvoldoende reservecapaciteit is om fluctuaties in slibproductie – en –verwerking op te vangen door onder andere het wegvallen van de Duitse markt, de krapte op de Nederlandse markt nog aanhoudt tot 2025, en er geen serieuze landelijke calamiteitenregeling is. Deze problematiek speelt al een aantal jaren. Ook SNB heeft hier last van. Om dit op te vangen heeft SNB een eigen calamiteitenregeling die voorziet in extra opslagcapaciteit, afspraken met andere verwerkers en afspraken met de provincie. Deze regeling is evenwel beperkt van omvang. Een structurele oplossing, waaronder een lange termijn landelijke calamiteiten-regeling, dient door de waterschappen, verwerkers en provincie gezamenlijk tot stand gebracht te worden. De gesprekken hierover vinden plaats.

2. Leegstand verwerkingscapaciteit op langere termijn

Belangrijke innovatie in de afvalwater- en slibketen vindt momenteel plaats in het realiseren van Energie- en Grondstoffenfabrieken op de zuiveringen van waterschappen. Dit geeft onzekerheid over de kwaliteit en kwantiteit van het slib op langere termijn. Op termijn ontstaat mogelijk overcapaciteit, afhankelijk van de verdere ontwikkelingen van de Energie- en Grondstoffenfabrieken en initiatieven in de markt om nieuwe verwerkingsinstallaties te bouwen, overigens deels ter vervanging van huidige installaties. Om risico op leegstand te mitigeren, monitort SNB actief de ontwikkelingen in de markt om hierop tijdig en adequaat te kunnen inspelen. In de eerstkomende jaren is er evenwel sprake van een ondercapaciteit in de markt.

3. Afstemming in de keten

De verdere doorontwikkeling van Grondstoffenfabrieken heeft mogelijk ook gevolgen voor de ambities die SNB heeft op het terugwinnen van grondstoffen uit zuiveringsslib. Terugwinnen van grondstoffen is een belangrijk onderdeel om te komen tot een verdere verduurzaming van de totale afvalwaterketen. In de keten zullen partijen afstemming moeten gaan zoeken om sub-optimalisaties in de keten te vermijden. Daarnaast is er een directe koppeling tussen de kwantiteit en kwaliteit van het zuiveringsslib en de prestaties van de verwerking van het zuiveringsslib, waardoor afstemming van groot belang is. SNB tracht deze afstemming met haar aandeelhouders te vinden middels strategisch overleggen met elkaar in de keten.

4. Effectiviteit omzetting afval naar grondstoffen

SNB merkt in de bouw- en kunstmestmarkt dat o.a. nieuwe regelgeving,

beperkte capaciteit en dergelijke, leidt tot verdere terughoudendheid in deze markten voor het gebruiken van afval als grondstoffen. Deze ontwikkeling staat haaks op de intentie van de rijksoverheid om te komen tot een circulaire economie. SNB is dan ook actief in deze markten om, samen met partners, bestaande routes open te houden en nieuwe routes te ontwikkelen.

5. Continuïteit verwerkingsproces

Om een duurzame slibverwerking te realiseren, is in volgorde van belangrijkheid het volgende van belang: (1) continuïteit, (2) aanvaardbare maatschappelijke kosten, en (3) terugwinnen van energie- en grondstoffen. Bij gebrek aan continuïteit in de verwerking komt een robuuste bedrijfsvoering van de waterzuiveringen mogelijk in gevaar, met alle maatschappelijke gevolgen van dien. SNB voert derhalve een actief onderhoudsbeleid op basis van risico's (reliability centered maintenance) om storingen te mitigeren. Verder is SNB voor het onderhoud en de bedrijfsvoering in redelijke mate afhankelijk van externe partners. SNB kiest ervoor om met deze partners langjarige samenwerkingen aan te gaan om de continuïteit in aanvoer van hulpstoffen, de afzet van reststoffen, gespecialiseerd onderhoud en dergelijke te waarborgen. Tot slot beschikt SNB over een calamiteitenplan dat storingen in beperkte omvang kan opvangen. Alhoewel de kans op omvangrijke storingen beperkt is, werkt SNB met branchegenoten en –organisaties aan het realiseren van een landelijke calamiteitenregeling. Een dergelijke regeling is essentieel om de continuïteit van de verwerking van afvalwater in de afvalwater- en slibketen te garanderen.

6. Aantrekken en behoud kennis en ervaring

SNB is in staat geweest medewerkers aan zich te binden o.a. door goede arbeids-omstandigheden en –voorwaarden. Vergrijzing treedt echter op, waardoor in de komende jaren medewerkers met pensioen gaan. Daarnaast is er sprake van een toenemende krapte op de arbeidsmarkt voor (technisch) personeel. SNB zet daarom in op een actief promotie- en opleidingsbeleid en het aantrekken van jongeren, die moeten zorgen voor een verjonging van het personeelsbestand. Voor het aantrekken van nieuwe personeel werkt SNB actief samen in de Stichting PZW ter promotie van procestechiek in de regio, en wordt samenwerking gezocht met regionale onderwijsinstellingen.

7. Voldoen aan wet- en regelgeving

SNB hecht als bedrijf van de waterschappen grote waarde aan het naleven van wet- en regelgeving. Een uitgebreid en gecertificeerd KAM-systeem is ingesteld om de naleving te waarborgen. Wet- en regelgeving wordt echter steeds complexer en vraagt derhalve steeds grotere inspanningen van de organisatie. Belangrijke aandachtspunten op het gebied van compliance zijn het voldoen aan de omgevingsvergunning en Arbowetgeving. In 2019 is onduidelijkheid ontstaan over de implicatie van het beëindigen van de PAS-regeling. Per 1 januari is de Spoedwet Stikstof in werking getreden. Welk effect deze wet heeft op de afvalsector in zijn algemeenheid en op SNB in het bijzonder, zal in 2020 duidelijk moeten worden.

8. Nieuwe wet- en regelgeving

Milieuwet- en regelgeving is continue in ontwikkeling. Nieuwe wetgeving om CO₂-emissie verder te reduceren door middel van een CO₂-heffing, wordt in 2021 ingevoerd. De heffing zal waarschijnlijk niet van toepassing zijn op de activiteiten van SNB. Toch wil SNB CO₂-neutraal opereren vanuit haar intrinsieke duurzaamheidsambities, en neemt hiervoor ook de benodigde maatregelen. In 2021 worden de BBT-conclusies in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) doorgevoerd, als onderdeel van de nieuwe Omgevingswet, die in 2023 in werking treedt. De rijksoverheid is voornemens een groot aantal normen voor emissies naar lucht en water fors aan te scherpen ten opzichte van de BAT associated emission level ranges (BAT AEL), die zijn opgenomen in de

	<p>BREF. Dit kan gevolgen hebben voor SNB. Via de Vereniging van Afvalbedrijven is SNB hierover in overleg met de overheid. Daarnaast wordt onderzocht welke maatregelen SNB kan treffen om aan de verwachte nieuwe emissienormen te kunnen voldoen. Verwacht wordt ook, dat in de komende jaren er steeds meer aandacht zal komen om zeer zorgwekkende stoffen uit het milieu te verwijderen. SNB onderzoekt welke bijdrage zij hieraan kan leveren.</p> <p>Voor het verbranden van zuiveringsslib geldt momenteel een vrijstelling voor de heffing van afvalstofbelasting. De wetgeving rondom afvalstoffenbelasting is in beweging, mede ingegeven door het huidige regeerakkoord. Het lijkt erop dat de vrijstelling voor SNB behouden blijft. Via de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Afvalbedrijven volgt SNB de ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet.</p> <p>9. Financiële en fiscale risico's</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liquiditeits- en renterisico: Het overgrote deel van de activiteiten wordt gefinancierd door de aandeelhouders zonder rendementseisen. Het renterisico blijft daarmee beperkt tot het eventueel aanspreken van bankkrediet. SNB beschikt over een kredietlijn van € 1 miljoen in rekening-courant. Specifieke beheersmaatregelen zijn derhalve niet getroffen. - Krediet- en vreemde valutarisico: Ten aanzien van verwerkingsactiviteiten heeft SNB vorderingen op een zeer beperkt aantal debiteuren, waarvan een deel tevens bestaat uit de aandeelhouders. Er is dus geen sprake van een bijzondere concentratie van kredietrisico dienaangaande. De financiële resultaten, transacties en kasstromen worden vrijwel geheel gerealiseerd in de eurozone, waardoor deze vrijwel niet onderhevig zijn aan het risico van fluctuaties in wisselkoersen. - Fiscale risico's: SNB is vrijgesteld van Vennootschapsbelasting en Omzetbelasting voor de activiteiten die verricht worden voor de aandeelhouders. Hierover zijn afspraken gemaakt met de Belastingdienst. Deze afspraken kunnen wijzigen door o.a. nieuwe fiscale wetgeving en jurisprudentie, en veranderingen in activiteiten met mogelijk financiële gevolgen voor de aandeelhouders. SNB is zich hiervan bewust en voert daarom regelmatig overleg met de Belastingdienst hierover. Momenteel loopt er een discussie over de toepassing van de vrijstelling Omzetbelasting, waarbij de afspraken over de wijze waarop de vrijstelling toegepast moet worden bij SNB, pro forma zijn opgezegd door de Belastingdienst per 1 januari 2021. SNB is met haar adviseurs met de Belastingdienst in overleg om te komen tot een gezamenlijk gedragen oplossing.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	N. Mureau, in de aandeelhoudersvergadering (namens de dijkgraaf)
Lid van de raad van commissarissen	H.P. Verroen, als lid van de raad van commissarissen
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Laguzzi / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
Vestigingsplaats	Breda
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrumregeling
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige beheer van muskus- en beverrat en voorkomen van schade door deze soorten aan waterstaatswerken.
Ontwikkelingen verbonden partij	Er zijn geen significante ontwikkelingen binnen de Gemeenschappelijke Regeling.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het begrotingstotaal 2019 bedraagt € 2.449.000. De werkelijke kosten 2019 bedroegen € 2.438.229. De kosten worden gelijkwaardig (1/3) over de drie deelnemers verdeeld.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Voorkomen van schade door muskusrat en beverrat aan waterstaatswerken.
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap wordt door één lid van het dagelijks bestuur vertegenwoordigd. De waterschappen nemen financieel voor 1/3 deel.
Aandeel waterschap in (netto) jaarrekeningtotaal verbonden partij	€ 782.509
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Er zijn geen beleidsvoornemens ophanden.
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.A.M. de Jong
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	J. Rombouts / J.W. Thijs

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling waterschap De Dommel en waterschap Brabantse Delta
Vestigingsplaats	Boxtel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrumregeling zonder eigenstandige organisatie
Participerende partijen	Waterschap De Dommel Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige behandeling van het afvalwater en optimale benutting van de beschikbare verwerkingscapaciteit op de rwzi's in de grensgebieden van de twee waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	Op 1 juni 2012 hebben 4 bedrijven een contract getekend voor realisatie van een eigen AWZI. Met uitzondering van één bedrijf vallen deze bedrijven in het beheergebied van Waterschap Brabantse Delta, maar de feitelijke zuivering vindt plaats op de rwzi Tilburg-Noord van waterschap De Dommel. In de loop van 2017 en 2018 zijn een drietal bedrijven aangesloten op deze eigen AWZI. De verwachting is dat het laatste bedrijf in 2019 aansluit op de AWZI. In de Begroting 2019 is rekening gehouden met minder inkomsten en een lager bijdrage aan waterschap de Dommel.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	N.v.t.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Waterschap De Dommel zuivert afvalwater dat door de gemeente Tilburg wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap Brabantse Delta. Waterschap Brabantse Delta zuivert afvalwater dat door de gemeenten Baarle Nassau en Loon op Zand wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap De Dommel.
Belang waterschap in de verbonden partij	N.v.t.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Begroting 2019: € 3.555.342. Rekening 2019: € 3.377.514
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen, de gemeenschappelijke regeling is in 2010 aangepast en vastgesteld door het algemeen bestuur op 15 december 2010 (waterschap De Dommel) en 13 oktober 2010 (waterschap Brabantse Delta)
Risico's	Geen significante risico's
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	N. Mureau
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	R. Lambregts / J.W. Thijs

Hoofdstuk 4: Exploitatierkening 2019 per kostendrager

4.1 Inleiding

De Jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de verslaggevingsregels uit het Waterschapsbesluit en de daarbij behorende ministeriële regeling "Beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen" (BBVW). Voor de grondslagen waardering en resultaatbepaling wordt verwezen naar 6.2.1.

4.2 Exploitatierkening 2019 kostendrager Watersysteembeheer

Rekening 2019 taak Watersysteembeheer alle bedragen 1.000	Rekening 2019	Prognose ML4	Begroting 2019	Verschil Rek.- Begr. 2019	Rekening 2018
Netto lasten programma s					
Planvorming	4.894	5.134	4.848	46	4.189
Aanleg en onderhoud waterkeringen	14.988	15.256	15.366	-377	13.018
Inrichting en onderhoud watersystemen	33.124	34.589	34.519	-1.396	34.228
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	1.437	1.504	1.399	39	1.169
Regulering	3.018	3.270	3.212	-193	2.896
Toezicht en handhaving	4.165	4.119	4.161	5	4.852
Heffing en invordering	3.023	3.053	3.073	-50	3.059
Bestuur en communicatie	3.637	3.503	3.507	130	2.943
Dekkingsmiddelen (incl. voordeel switch SNB)	90	-399	0	90	62
TOTAAL netto lasten programma s	68.377	70.028	70.084	-1.707	66.416
Opbrengst verontreinigingsheffing	-488	-277	-277	-211	-236
Mutaties reserves					
Onttrekking CBL reserve (47%)					-220
TOTAAL te dekken netto lasten	67.890	69.752	69.807	-1.918	65.960
Opbrengst omslagen					
Opbrengst omslagen	-64.249	-63.952	-64.066	-183	-64.336
Opbrengst omslagen voorgaande jaren	-411	-67		-411	-421
TOTAAL omslagen	-64.661	-64.019	-64.066	-595	-64.758
Voorgestelde resultaatbestemming					
Toevoegingen bestemmingsreserve DFB	1.010	1.010	846	165	680
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-1.792	-1.792	-1.792	0	-1.933
Onttrekking algemene/calamiteitenreserve WS				0	-107
Toevoeging bestemmingsreserve PBB				0	119
Toevoeging bestemmingsres. wachtgeld bestuur	87			87	
Onttrekking (-) /toevoeging (+) egalisaties.	-2.534	-4.951	-4.795	2.261	39
TOTAAL dekking	-67.890	-69.752	-69.807	1.918	-65.960

4.3 Exploitatierkening 2019 kostendrager Zuiveringsbeheer

Rekening 2019 taak Zuiveringsbeheer alle bedragen 1.000	Rekening 2019	Prognose ML4	Begroting 2019	Vershil Rek.-Begr. 2019	Rekening 2018
Netto lasten programma s					
Planvorming	1.977	1.883	1.777	200	1.817
Bouw en exploitatie zuiveringstechn.werken	56.872	57.797	57.759	-887	56.921
Regulering	834	929	841	-7	737
Toezicht en handhaving	2.006	1.984	2.005	2	1.349
Heffing en invordering	2.575	2.601	2.618	-42	2.606
Bestuur en communicatie	1.968	1.883	1.847	121	1.833
Dekkingsmiddelen en saldo	-449	-449	0	-449	70
Totaal netto lasten programma s	65.783	66.627	66.846	-1.063	65.332
Mutaties reserves					
Onttrekking CBL reserve (53%)					-249
TOTAAL te dekken netto lasten	65.783	66.627	66.846	-1.063	65.083
Opbrengst omslagen					
Opbrengst heffingen	-64.241	-64.127	-64.466	225	-60.635
Opbrengst heffingen voorgaande jaren	-1.623	-676		-1.623	-144
TOTAAL opbrengst omslagen	-65.864	-64.803	-64.466	-1.398	-60.779
Voorgestelde resultaatbestemming					
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.146	1.146	961	186	791
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-871	-871	-871	0	-942
Onttrekking algemene/calamiteitenreserve ZB				0	
Toevoeging bestemmingsreserve PBB				0	119
Toevoeging bestemmingsres. wachtgeld bestu	87			87	
Onttrekking (-) / toevoeging (+) egalisaties.	-282	-2.100	-2.470	2.189	-4.273
Totaal dekking	-65.783	-66.627	-66.846	1.063	-65.083

4.4 Exploitatierkening 2019 kostendrager Vaarwegenbeheer

De provincie Noord-Brabant heeft het vaarwegenbeheer gedelegeerd aan het waterschap. De kosten van de taak Vaarwegenbeheer worden volledig door de provincie Noord-Brabant vergoed.

Rekening 2019 taak Vaarwegenbeheer alle bedragen 1.000	Rekening 2019	Prognose ML4	Begroting 2019	Vershil Rek.-Begr. 2019	Rekening 2018
Netto lasten programma s					
Planvorming	82	94	94	-12	70
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	991	1.045	984	7	851
Regulering	97	107	109	-12	98
Toezicht en handhaving	181	178	177	4	222
TOTAAL te dekken netto lasten	1.351	1.423	1.364	-13	1.241
Dekking					
Bijdrage provincie Noord Brabant	-1.351	-1.423	-1.364	13	-1.241
TOTAAL dekking	-1.351	-1.423	-1.364	13	-1.241

Hoofdstuk 5: Exploitatierkening 2019 naar kosten- en opbrengstensoort

5.1 Overzicht van de exploitatierkening (lasten en baten)

	Rekening 2019	ML 2019-4	Begroting 2019	Rekening 2018
LASTEN (alle bedragen x € 1.000)	153.124	155.228	153.584	147.319
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	47.774	47.354	48.412	46.671
a afschrijvingen van activa	39.287	38.853	38.821	37.515
b interne en externe rentelast	8.486	8.500	9.591	9.156
c leaseverplichting CBL	0	0	0	0
II. personeelslasten	49.122	49.193	46.824	43.752
d salarissen personeel en bestuur	31.555	40.871	33.322	29.583
e sociale premies	7.057	148	7.075	5.960
f rechtstreekse uitkeringen bestuur/personeel	1.812	27	1.860	1.683
g overige personeelslasten	1.854	1.961	2.054	1.531
h personeel van derden	6.843	6.187	2.513	4.996
III. goederen en diensten van derden	55.880	58.608	57.774	56.723
i duurzame gebruiksgoederen	698	830	770	932
j overige gebruiks- en verbruiksgoederen	4.326	4.847	4.686	4.548
k energie	5.201	4.708	4.732	4.749
l huren en rechten	103	187	201	196
m leasebetalingen	0	0	15	5
n pachten en erfpachten	12	16	14	18
o verzekeringen	421	484	469	405
p belastingen	1.061	1.009	1.015	1.000
q onderhoud door derden	18.303	19.328	18.639	18.540
r overige diensten door derden	25.482	26.900	26.958	26.162
s bijdragen aan derden	272	300	274	169
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost	348	73	573	172
t toevoegingen aan voorzieningen	348	73	73	172
u toevoeging egaliseringsreserve watersystemen	0	0	0	0
v toevoeging egaliseringsreserve zuivering	0	0	0	0
w toevoeging aan overige reserves	0	0	0	0
x onvoorzien	0	0	500	0
BATEN (alle bedragen x € 1.000)	149.975	147.671	145.462	141.813
I. rentebaten	945	895	500	43
a externe rentebaten	96	45	0	43
b interne rentebaten	0	0	0	0
c rentebaten deposito's CBL	0	0	0	0
d dividenden en bonusuitkeringen	849	850	500	0
II. personeelsbaten	304	397	288	468
e baten i.v.m. salarissen	75	209	110	67
f uitlening van personeel	229	188	178	400
III. goederen en diensten aan derden	7.682	6.981	6.031	6.676
g verkoop van grond	115	50	50	12
h verkoop van duurzame goederen	49	0	0	36
i verkoop van overige goederen	22	9	0	34
j opbrengst uit grond en water	199	198	181	181
k opbrengst uit overige eigendommen	578	583	362	496
l diensten voor derden	5.212	5.495	5.384	4.994
m bijdragen van overheden	1.076	646	54	592
n bijdragen van overigen	431	0	0	331
IV. waterschapsbelastingen	130.525	129.098	128.809	125.773
o watersysteemheffing omslag gebouwd	37.791	37.576	37.222	39.391
p watersysteemheffing omslag ongebouwd	6.951	6.946	7.496	6.527
q watersysteemheffing omslag ingezetenen	19.286	19.369	19.220	18.715
r watersysteemheffing omslag natuurterreinen	145	128	128	125
s verontreinigingsheffing	488	277	277	236
t zuiveringsheffing bedrijven	22.099	20.906	20.978	19.317
u zuiveringsheffing huishoudens	43.765	43.897	43.488	41.463
V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten	10.520	10.299	9.834	8.853
v onttrekkingen voorzieningen	263	0	0	0
w onttrekking egaliseringsreserve watersystemen	0	0	0	0
x onttrekking egaliseringsreserve zuivering	0	0	0	0
y onttrekkingen overige reserves	14	62	62	525
z geactiveerde lasten	10.242	10.237	9.772	8.328

5.2 Verklaring van de verschillen per hoofdkosten- en opbrengstsoort

Hieronder worden de financiële afwijkingen toegelicht van de Jaarrekening 2019 ten opzichte van de laatste Managementletter 2019, de Begroting 2019 en de Jaarrekening 2018. In beginsel worden alleen afwijkingen € 200.000 per (hoofd)kosten- en -opbrengstsoort toegelicht. Echter ook de kleinere verschillen worden toegelicht indien er sprake is van een afwijking € 200.000 op het onderliggende kosten- of opbrengstenniveau. Alle hieronder genoemde bedragen zijn x € 1.000.

5.2.1 Verschillen per kostensoort ten opzichte van ML 2019-4

	Rekening 2019	ML 2019-4	Vershil tov ML 4
LASTEN (alle bedragen 1.000)	153.124	155.228	-2.104
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	47.774	47.354	+420
II. personeelslasten	49.122	49.193	-71
III. goederen en diensten van derden	55.880	58.608	-2.728
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost	348	73	+276

I. Kapitaallasten (rente en afschrijving)

Ten opzichte van ML2019-4 zijn de lasten € 420 nadelig. Dit wordt met name veroorzaakt doordat ten tijde van het opstellen van managementletter 4 nog geen inhoudelijke analyse had plaatsgevonden op project 223 strategische grondaankopen Gat van den Ham. Naar aanleiding van de analyse is het grootste deel van de grondaankopen op project 223 overgeboekt naar project 6685 Strategische grondaankopen. Het restant bleek te bestaan uit kleine percelen met keringen/kades en kosten die niet meer aan projecten waren toe te rekenen zoals oude boekverliezen, geactiveerde rentelasten en uren. Deze kosten zijn in de jaarrekening 2019 ten laste van het resultaat gebracht € 199.

Het Waterschap heeft in 2019 een viertal financiële leaseovereenkomsten afgesloten ter financiering van hardware. Hiermee was in de managementletter nog geen rekening gehouden. De afschrijvingslasten die hieruit voortkomen bedragen € 211.

Hierna resteert nog een klein verschil van € 10 nadelig.

II. Personeelslasten

Ten opzichte van de ML2019-4 zijn er geen financiële afwijkingen € 200.

III. Goederen en diensten van derden

Ten opzichte van ML2019-4 zijn de lasten € 2.728 voordelig.

- De daling van de lasten wordt met name veroorzaakt door:
  - Lagere kosten voor onderdelen en materialen, onder andere door uitvoering van het project 800605 systeemherstel Waterketen waarin een aantal kleine achterstallige renovatiewerkzaamheden in één keer geclusterd worden aangepakt. € 507
  - Mede door project systeemherstel Waterketen en het zelf doen van onderhoudswerk in plaats van uitbesteden komen ook de kosten voor mechanisch onderhoud lager uit: € 311.
  - Als gevolg van de PFAS problematiek zijn geplande baggerwerkzaamheden in het najaar niet uitgevoerd. De verwachting bij ML4 was dat deze met extra bemonstering wel door konden gaan € 244.
  - Door het laat in de markt zetten van nieuwe raamcontracten en groenelementen bestekken in combinatie met het natte najaar en slechte terreinomstandigheden zijn een deel van de geplande cultuurtechnische werkzaamheden niet uitgevoerd € 191.
  - Niet benutte budgetten voor advieskosten geven een voordeel van € 270.
  - Op kleine projecten met een investering kleiner dan € 250.000 is € 564 minder uitgegeven dan geraamd, onder andere door de afhankelijkheid van derde partijen, gebrek aan interne capaciteit en omdat voor sommige projecten minder is uitgevoerd dan voorzien of de kosten meevielen.
  - Lagere kosten voor onderhoud van gebouwen en terreinen € 159.
  - Lagere kosten voor bestuursdwang € 182, hier tegenover staan ook lagere opbrengsten.
  - SNB geeft een voordeel van € 261 ten opzichte van ML4 doordat de externe verwerkingskosten lager zijn dan verwacht.
  - Het Waterschap heeft een viertal financiële leaseovereenkomsten afgesloten in 2019. Deze zijn aangegaan ter financiering van hardware en moeten conform de wettelijke verslaggevingsvoorschriften als materiële vaste activa geadministreerd worden. De leasetermijnen waren echter verwerkt als onderhoud computerapparatuur, dit is in bij het opstellen van de jaarrekening gecorrigeerd. Hierdoor ontstaat ten opzichte van ML4 een positief verschil van € 211.
- Daarnaast zijn de volgende kosten hoger dan ingeschat bij ML 4 :

- o De elektriciteitskosten zijn € 495 hoger.
- o De huurtermijnen voor de tijdelijke reparatie van de leiding bij rwzi Bath, alsmede de kosten voor het verwijderen van de noodleiding bleken duurder dan verwacht € 235.
- o Door afrekeningen van prijsindexeringen op maaibestekken, die pas in december bekend werden, zijn de kosten voor maaiwerkzaamheden € 157 hoger dan geraamd.
- Het saldo van de resterende kleine posten is € 715 voordelig, waarvan de belangrijkste zijn: lagere kosten voor civieltechnisch onderhoud (€ 139), minder uitgaven voor computerapparatuur (€ 96) en lagere kosten van bijdragen aan derden (€ 181).

IV. Toevoegingen voorzieningen, onvoorzien en stelpost

Ten opzichte van de ML2019-4 zijn er geen financiële afwijkingen € 200.

5.2.2 Verschillen per opbrengstensoort ten opzichte van ML 2019-4

	Rekening 2019	ML 2019-4	Vershil tov ML 4
BATEN (alle bedragen 1.000)	149.975	147.671	-2.305
I. rentebaten	945	895	-50
II. personeelsbaten	304	397	+93
III. goederen en diensten aan derden	7.682	6.981	-700
IV. waterschapsbelastingen	130.525	129.098	-1.426
V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten	10.520	10.299	-221

I. Rentebaten

Ten opzichte van de ML2019-4 zijn er geen financiële afwijkingen € 200.

II. Personeelsbaten

Ten opzichte van de ML2019-4 zijn er geen financiële afwijkingen € 200.

III. Goederen en diensten aan derden

Ten opzichte van de ML2019-4 zijn de opbrengsten € 700 voordelig.

Dit voordeel wordt veroorzaakt door :

- Bijdragen overige overheden (€ 453 voordelig), als gevolg van de jaarlijkse financiële afwikkeling van de exploitatie projecten.
- Overige bijdragen van derden (€ 357 voordelig), als gevolg van de jaarlijkse financiële afwikkeling van de exploitatie projecten
- Hogere opbrengsten voor het zuiveren voor derden € 40

Hier tegenover staat een nadelig verschil op terugontvangst bestuursdwang van € 207. Hierna resteert nog een verschil van € 57 voordelig.

IV. Waterschapsbelastingen

De belastingopbrengsten zijn € 1.426 voordelig :

Watersysteembeheer

Ten opzichte van de ML2019-4 zijn de belastingopbrengsten Watersysteembeheer € 365 voordelig:

- De opbrengsten omslag gebouwd zijn € 214 voordelig.
Dit wordt onder andere verklaard door een stijging van de omslag gebouwd uit voorgaande jaren.
- De opbrengsten verontreinigingsheffing zijn € 211 voordelig.
Dit wordt verklaard door een stijging van de verontreinigingsheffing 2019 en uit voorgaande jaren..
- De overige verschillen bedragen per saldo € 60 nadelig.

Zuiveringsbeheer

Ten opzichte van de ML2019-4 zijn de belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer € 1.061 voordelig:

- De opbrengst Zuiveringsheffing bedrijven is € 1.193 hoger als gevolg van:
  - o Bijstelling van de opbrengst zuiveringsheffing bedrijven 2019 € 371 voordelig.
  - o Bijstelling van de opbrengst zuiveringsheffing bedrijven voorgaande jaren € 822 voordelig.
 Eind 2019 is er meer inzicht op de definitieve aanslagen van de voorgaande jaren. Het opleggen van de definitieve aanslagen van de meetbedrijven en tabelbedrijven kent een langere doorlooptijd.
- De opbrengst Zuiveringsheffing huishoudelijk is € 132 nadelig.

5.2.3 Verschillen per kostensoort ten opzichte van de Begroting

	Rekening 2019	Begroting 2019	Vershil tov Begr 19
LASTEN (alle bedragen 1.000)	153.124	153.584	-460
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	47.774	48.412	-638
II. personeelslasten	49.122	46.824	+2.298
III. goederen en diensten van derden	55.880	57.774	-1.895
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost	348	573	-224

I. Kapitaallasten (rente en afschrijving)

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn de lasten € 638 voordelig.

- Bij het opstellen van de begroting 2019 was nog geen sprake van de herstructurering van leningen (voordeel € 360). In 2019 zijn minder nieuwe leningen afgesloten dan begroot en de leningen die zijn afgesloten zijn tegen een negatieve rente aangetrokken, waar in de begroting nog was uitgegaan van 2% (voordeel € 745)
- In 2019 is voor € 353 aan investeringen buiten gebruik gesteld, die nog niet bekend waren bij het opstellen van de begroting 2019.
- Het Waterschap heeft in 2019 een viertal financiële leaseovereenkomsten afgesloten ter financiering van hardware. Hiermee was in de begroting nog geen rekening gehouden. De afschrijvingslasten die hieruit voortkomen bedragen € 211.
- Hierna resteert nog een voordeel van € 98, dat bestaat uit diverse kleine verschillen tussen begrote en werkelijke afschrijvingen.

II. Personeelslasten

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn de personeelslasten € 2.298 nadelig vanwege langdurige ziekte en de noodzakelijke vervanging en de invoering van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren). Daarnaast was in de begroting geen rekening gehouden met de inhuur van kwaliteitsadviseurs voor veiligheid en duurzaamheid en een enterprise architect.

III. Goederen en diensten van derden

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn de lasten € 1.895 voordelig door:

De daling van de lasten wordt veroorzaakt door :

- Lagere kosten voor onderdelen en materialen, onder andere door uitvoering van het project 800605 systeemherstel Waterketen waarin een aantal kleine achterstallige renovatiewerkzaamheden in één keer geclusterd worden aangepakt. € 583
- Lagere kosten op de kostensoort referentiebestanden omdat een reservering voor beheer van Bronhouderschap Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) niet nodig bleek te zijn. Ook kon een nieuw innovatief databestand (LIDAR Puntenwolk) met korting worden aangeschaft. Voordeel € 145.
- Lagere kosten voor onderhoud gebouwen en terreinen € 171.
- Lagere kosten voor civieltechnisch onderhoud Waterketen € 139
- Door het laat in de markt zetten van nieuwe raamcontracten en groenelementen bestekken in combinatie met het natte najaar en slechte terreinomstandigheden zijn een deel van de geplande cultuurtechnische werkzaamheden niet uitgevoerd € 528.
- Voordeel door niet benutte budgetten voor advieskosten € 313.
- Het voordeel op de kosten voor slibdrogen/verbranden ten opzichte van de begroting bedraagt € 1.525. De bijdrage in de Begroting 2019 is nog gebaseerd op de concept begroting van SNB. De definitieve begroting SNB geeft een voordeel voor WBD van bijna € 400, vanwege fors lagere verwachte kosten voor tijdelijke slibopslag (in geval van een tekort aan verwerkingscapaciteit worden niet langer duwbakken gebruikt, maar de sliblagune bij rwzi Bath). Het resterende voordeel ontstaat doordat SNB maatregelen heeft kunnen nemen om de kosten van slibopslag en externe verwerking te beperken.
- Lagere kosten voor bestuursdwang € 182. Hier tegenover staan ook lagere opbrengsten.
- Diverse budgetten voor overige diensten door derden zijn niet volledig benut € 210
- Op kleine projecten met een investering kleiner dan € 250.000 is € 614 minder uitgegeven dan geraamd, onder andere door de afhankelijkheid van derde partijen en gebrek aan interne capaciteit en omdat voor sommige projecten minder is uitgevoerd dan voorzien of de kosten meevielen.

Daar tegenover zijn de volgende kosten hoger uitgevallen dan begroot :

- De kosten voor chemicaliën zijn hoger vanwege een verhoogd tarief voor ijzersulfaat € 349.
- De kosten voor elektriciteit zijn € 495 hoger dan begroot.
- Extra kosten voor het verhelpen van de lekkage door verzakking van de influentleiding (aanvoerleiding) bij rwzi Bath. Het betreft het mitigeren van de eerste gevolgen, de noodreparatie, het plaatsen van een back-up optie en de huurkosten van een tijdelijke leiding € 900.

- De kosten van civieltechnisch onderhoud Watersystemen zijn hoger, onder andere in verband met herstel van schade als gevolg van de veldproef muskusratten € 387.
  - Door afrekeningen van prijsindexeringen op maaibestekken, die pas in december bekend werden, zijn de kosten voor maaiwerkzaamheden € 108 hoger dan geraamd.
  - Hogere kosten voor bijdragen aan gemeenschappelijke projecten € 324.
  - Hogere ICT kosten, onder andere door hogere kosten voor het Waterschapshuis € 200
- Het saldo van de resterende kleine posten is € 248.

IV. Toevoegingen voorzieningen, onvoorzien en stelpost

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn de lasten € 224 voordelig.

5.2.4 Verschillen per opbrengstensoort ten opzichte van de Begroting

	Rekening 2019	Begroting 2019	Vershil tov Begr 19
BATEN (alle bedragen 1.000)	149.975	145.462	-4.514
I. rentebaten	945	500	-445
II. personeelsbaten	304	288	-16
III. goederen en diensten aan derden	7.682	6.031	-1.650
IV. waterschapsbelastingen	130.525	128.809	-1.716
V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten	10.520	9.834	-686

I. Rentebaten

In de begroting 2019 was rekening gehouden met een dividenduitkering van de NWB van € 500. De NWB heeft echter € 849 aan dividend uitgekeerd, wat een voordeel oplevert van € 349. Hierna resteert een voordelig verschil van € 96 door ontvangen rente op kasgeldleningen en langlopende leningen.

II. Personeelsbaten

Ten opzichte van de begroting zijn er geen financiële afwijkingen € 200.

III. Goederen en diensten aan derden

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn de opbrengsten € 1.650 voordelig.

De voornaamste oorzaken van deze afwijking zijn als volgt:

- Lagere opbrengsten voor bestuursdwang € 207
- Bijdragen overige overheden (€ 532 voordelig), als gevolg van de jaarlijkse financiële afwikkeling van de exploitatie projecten.
- Overige bijdragen van derden (€ 357 voordelig), als gevolg van de jaarlijkse financiële afwikkeling van de exploitatie projecten.
- Daarnaast is in 2019 een afkoopsom ontvangen voor het onderhoud van de Vossenbergsvaart te Etten Leur, wat een voordeel oplevert van € 428.
- Hogere opbrengsten voor het zuiveren voor derden € 222.

Daarna resteren een aantal kleine verschillen die optellen tot een voordeel van € 318.

IV. Waterschapsbelastingen

Ten opzichte van de Begroting zijn de belastingopbrengsten zijn € 1.716 voordelig:

Watersysteembeheer

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn de belastingopbrengsten Watersysteembeheer € 318 voordelig:

- De opbrengsten gebouwd zijn € 568 voordelig. De werkelijke WOZ-waarde in 2019 is hoger dan de begrote WOZ waarde.
- De opbrengsten ongebouwd zijn € 544 nadelig. De opbrengst watersysteembeheer ongebouwd is € 219 voordelig als het gevolg van het arrest van de Hoge Raad over de tarief differentiatie wegen. De opbrengst watersysteembeheer wegen is € 784 nadelig als het gevolg van het arrest van de Hoge Raad over de tarief differentiatie wegen: voor een nadere toelichting zie 1.1.2.
- De opbrengsten verontreinigingsheffing zijn € 211 voordelig. Dit wordt onder andere verklaard door een stijging van de verontreinigingsheffing uit voorgaande jaren.
- Overige verschillen: € 83 voordelig.

Zuiveringsbeheer

Ten opzichte van de begroting 2019 zijn de belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer € 1.398 voordelig:

- Het aantal vervuilingseenheden huishoudens en bedrijven voor het belastingjaar 2019 en voorgaande jaren is per saldo toegenomen (€ 1.426 voordelig).
- Overige verschillen: € 28 nadelig.

V. Onttrekkingen voorzieningen/reserves en geactiveerde lasten

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn de onttrekkingen en geactiveerde lasten € 686 voordelig. Dit wordt met name veroorzaakt door hogere geactiveerde personeelslasten (€ 470 voordelig) doordat er in 2019 meer aan projecten is gewerkt dan bij de Begroting 2019 is ingeschat (2600 uur). Hierbij waren de tarieven van ingeleend personeel hoger dan voorzien in de begroting.

5.2.5 Verschillen per kostensoort ten opzichte van de Rekening 2018

	Rekening 2019	Rekening 2018	Vershil tov Rek 18
LASTEN (alle bedragen 1.000)	153.124	147.319	5.805
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	47.774	46.671	+1.103
II. personeelslasten	49.122	43.752	+5.369
III. goederen en diensten van derden	55.880	56.723	-844
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost	348	172	+176

I. Kapitaallasten (rente en afschrijving)

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de lasten € 1.103 nadelig.

Dit wordt met name veroorzaakt door :

- Hogere afschrijvingen, voornamelijk als gevolg van projecten die eind 2018 of in de loop van 2019 in bedrijf zijn gegaan in dus in 2019 kapitaallasten tot gevolg hadden, leiden tot een nadeel van € 2.426
- In de jaarrekening 2018 waren meer buitengebruikstellingen en boekverliezen verwerkt dan in 2019, met name door het opschonen van project 6685 strategische grondaankopen in de rekening 2018. Hierdoor ontstaat ten opzichte van 2018 een voordeel van € 866.
- In 2019 zijn een aantal leningen geherstructureerd waarmee een voordeel op de rentelasten is behaald. Het overige voordeel ontstaat doordat ten opzichte van vorig jaar regulier is afgelost op oude dure leningen, terwijl nieuwe leningen zijn aangetrokken tegen negatieve rente. Totaal voordeel € 669.
- Het Waterschap heeft in 2019 een viertal financiële leaseovereenkomsten afgesloten ter financiering van hardware. De afschrijvingslasten die hieruit voortkomen bedragen € 211.

II. Personeelslasten

Ten opzichte van Rekening 2018 zijn de lasten € 5.369 nadelig.

De personeelslasten zijn hoger vanwege langdurige ziekte en de noodzakelijke vervanging en invoering van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren). Daarnaast was in 2018 nog geen sprake van inhuur van kwaliteitsadviseurs voor veiligheid en duurzaamheid en een enterprise architect.

Als gevolg van een nieuwe CAO zijn de loonkosten toegenomen. Tot slot namen de personeelslasten toe door een stijging van de formatie als gevolg van reorganisaties, waaronder het beleidsvoornemen Waterketen "Water van Waarde". De formatie is op een aantal afdelingen uitgebreid, deels ter vervanging van inleenkrachten, deels ter besparing op de inkoop van diensten (make or buy afweging) en deels vanwege extra opgaven/werkzaamheden.

III. Goederen en diensten van derden

Ten opzichte van Rekening 2018 zijn de lasten € 844 voordelig.

De daling van de lasten wordt veroorzaakt door :

- Lagere kosten voor onderdelen en materialen, onder andere door uitvoering van het project 800605 systeemherstel Waterketen waarin een aantal kleine achterstallige renovatiewerkzaamheden in één keer geclusterd worden aangepakt € 750
- Mede door project systeemherstel Waterketen en onderhoud zelf te doen in plaats van uitbesteden komen de kosten voor mechanisch onderhoud lager uit : € 539.
- Ook op de kosten voor elektrisch onderhoud ontstaat een voordeel ten opzichte van de rekening 2018 van € 518.
- Als gevolg van de PFAS problematiek zijn geplande baggerwerkzaamheden in het najaar niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat van € 377.
- Op kleine projecten met een investering kleiner dan € 250.000 is € 208 minder uitgegeven dan in 2018, onder andere door de afhankelijkheid van derde partijen en gebrek aan interne capaciteit en omdat voor sommige projecten minder is uitgevoerd dan voorzien of de kosten meevielen.
- Voordeel door minder uitgaven voor advieskosten € 918.
- Door de nieuwe kostenverdelingssystematiek zijn de kosten voor slibdrogen/verbranden lager € 384.

- In 2019 waren de kosten voor SODO € 215 lager dan in 2018.
- Hier tegenover staan hogere lasten op de volgende begrotingsposten:
- Hogere uitgaven voor chemicaliën vanwege een verhoogd tarief voor ijzersulfaat € 377.
  - Hogere elektriciteitskosten € 414.
  - Extra kosten (€ 836) voor het verhelpen van de lekkage door verzakking van de influentleiding (aanvoerleiding) bij rwzi Bath. Het betreft het mitigeren van de eerste gevolgen, de noodreparatie, het plaatsen van een back-up optie en de huurkosten van een tijdelijke leiding.
  - Een toename van het aantal benodigde licenties leidt tot hogere kosten voor onderhoud software € 273.
  - De kosten van civieltechnisch onderhoud zijn hoger in verband met herstel van schade als gevolg van de veldproef muskusratten € 314.
  - Door afrekeningen van prijsindexeringen op maaibestekken, zijn de kosten voor maaiwerkzaamheden € 240 hoger dan geraamd.
  - Door de keuze om apparatuur te leasen in plaats van te kopen, alsmede het deels vervangen van de apparatuur die oorspronkelijk gepland stond voor 2018 zijn de lasten in de jaarrekening € 342 hoger dan vorig jaar.
  - Meer analyses door Aquon leiden tot hogere kosten van € 362.
  - Hogere ICT kosten, onder andere door hogere kosten voor het Waterschapshuis € 299
- Het saldo van de resterende posten is een voordeel € 392.

IV. Toevoegingen voorzieningen, onvoorzien en stelpost

Ten opzichte van Rekening 2018 zijn er geen financiële afwijkingen € 200.

5.2.6 Verschillen per opbrengstensoort ten opzichte van de Rekening 2018

	Rekening 2019	Rekening 2018	Vershil tov Rek 18
BATEN (alle bedragen 1.000)	149.975	141.813	-8.163
I. rentebaten	945	43	-902
II. personeelsbaten	304	468	+164
III. goederen en diensten aan derden	7.682	6.676	-1.006
IV. waterschapsbelastingen	130.525	125.773	-4.752
V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten	10.520	8.853	-1.667

I. Rentebaten

In 2018 heeft de NWB geen dividend uitgekeerd. In 2019 wel, wat een voordeel oplevert van € 849. Hierna resteert nog een klein voordeel van € 53.

II. Personeelsbaten

Ten opzichte van Rekening 2018 zijn er geen financiële afwijkingen € 200.

III. Goederen en diensten aan derden

Ten opzichte van Rekening 2018 zijn de opbrengsten € 1.006 voordelig.

- Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door de ontvangen afkoopsom voor het onderhoud van de Vossenbergsvaart te Etten Leur € 428.
- Ten opzichte van de jaarrekening 2018 zijn er meer bijdragen van overheden en derden verantwoord, zo was de bijdrage van de Unie voor de implementatie omgevingswet hoger dan vorig jaar en zijn er meer vergoedingen ontvangen in het kader van buitenlandbeleid € 95.
- De opbrengsten voor leges en/of vergunningen zijn € 232 lager dan in 2018.
- Het ontvangen agio van de SNB is in 2019 € 189 hoger dan in 2018.
- Doordat meer gronden verkocht zijn dan vorig jaar, is de opbrengst hiervan € 103 hoger.
- De bijdrage voor het vaarwegenbeheer is over 2019 € 110 hoger dan in 2018.
- In 2018 betroffen de opbrengsten voor het verwerken van suikerwater op de rwzi Nieuwveer slechts 5 maanden, in 2019 een heel jaar. Hierdoor zijn de opbrengsten € 97 hoger.

Hierna resteert nog een voordeel van € 307 dat uit een aantal kleine bedragen is opgebouwd.

IV. Waterschapsbelastingen

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de belastingopbrengsten € 4.752 voordelig.

Watersysteembeheer

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de belastingopbrengsten Watersysteembeheer € 333 nadelig

- De opbrengsten gebouwd zijn € 1.600 nadelig.
- Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat het kostentoedelingspercentage vanaf 2019 58,1% is.

Tot en met 2018 was dit 59,6%.

Het tarief gebouwd 2019 is gedaald met € 0,09 ten opzichte van 2018 (€ 3.902 nadelig). Het verschil door de stijging in de eenheden is € 2.338 voordelig. Daarnaast is de inschatting voor de oudere jaren, kwijtschelding en oninbaar naar bijgesteld (per saldo € 36 nadelig).

- De opbrengsten ingezetenen zijn € 571 voordelig.

Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat het kostentoedelingspercentage vanaf 2019 30% is. Dit was in 2018 29,4%.

Het tarief ingezetenen 2019 is gestegen met € 1,72 ten opzichte van 2018 (€ 605 voordelig). Het verschil door de stijging in de eenheden is € 169 voordelig. Daarnaast is de inschatting voor de oudere jaren, kwijtschelding en oninbaar naar bijgesteld (per saldo € 203 nadelig).

- De opbrengsten ongebouwd zijn € 425 voordelig.

Dit wordt onder andere veroorzaakt door dat het kostentoedelingspercentage vanaf 2019 11,7% is. Tot en met 2018 was dit 10,8%

Het tarief overig ongebouwd 2019 is gestegen met € 4,13 en het tarief ongebouwd wegen is gestegen met € 43,17 per hectare ten opzichte van 2018 (€ 664 voordelig). Het verschil door de daling in de eenheden is € 267 nadelig. Daarnaast is de inschatting voor de oudere jaren, kwijtschelding en oninbaar naar bijgesteld (per saldo € 203 nadelig).

- De opbrengst verontreinigingsheffing is € 252 voordelig:

Het verschil door de stijging in de eenheden en tarief is € 96 voordelig. In de jaarrekening 2019 heeft een bijstelling plaats gevonden van de eenheden van de oudere jaren (per saldo € 156 voordelig).

- Overige verschillen: € 20 voordelig.

Zuiveringsbeheer

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer € 5.085 voordelig: Het verschil door de stijging in de eenheden is (€ 687 voordelig). Het tarief zuiveringsheffing 2019 is gestegen met € 2,65 ten opzichte van 2018 (€ 3.222 voordelig).

De inschattingen voor de oudere jaren zijn hoger dan 2018 (€ 1.176 voordelig).

V. Onttrekkingen voorzieningen/reserves en geactiveerde lasten

Ten opzichte van de Rekening 2018 zijn de onttrekkingen en geactiveerde lasten € 1.667 voordelig.

De grootste oorzaak voor dit voordeel is gelegen in hogere geactiveerde lasten (€ 1.914). De geactiveerde lasten zijn hoger doordat er in 2019 aanzienlijk meer aan projecten is gewerkt (15.000 uur) door eigen personeel en inleners dan in 2018. Tevens zijn de loonkosten en de tarieven van inleners gestegen. Hier tegenover staat een nadeel omdat in 2018 een voordeel was gerealiseerd met betrekking tot het afwickelen van de CBL transactie (nadeel € 469).

Hoofdstuk 6: De balans en de toelichting op de balans

6.1 Grondslagen waardering en resultaatbepaling

Activabeleid

Het huidige activabeleid is door het algemeen bestuur in de vergadering van 9 november 2016 vastgesteld. Met ingang van 2017 wordt niet meer geactiveerd:

- Bouwrente: De rentelast die tijdens de bouw ontstaat, wordt niet meer bijgeschreven op de projecten en geactiveerd, maar komt rechtstreeks ten laste van de exploitatie.
- Projecten < € 250.000: De activeringsgrens is verhoogd van € 50.000 naar € 250.000. Dit betekent dat investeringen <€ 250.000 direct ten laste van de exploitatie komen in het jaar waarin de uitgaven plaatsvinden.
- De kosten van de doorlopende CAR verzekering worden met ingang van 2017 verantwoord op het verzekeringsbudget in de exploitatie. Als een project zo groot is dat er aparte CAR verzekering voor afgesloten moet worden, worden die kosten wél op het project geboekt.
- De kosten van kleine grondaankopen onder de activeringsgrens van € 250.000.

Activeren van lasten

Voor zover eigen personeel een directe bijdrage levert aan projecten (projectgroepsleden) worden de kosten daarvan geactiveerd. Hierdoor ontstaat een goed inzicht in de werkelijke kosten van een project. Aan personeelskosten is in 2019 in totaal € 10,2 miljoen geactiveerd. Dit is inclusief een opslag voor kosten van huisvesting en ICT.

Afschrijving

De afschrijving vindt plaats op de netto-investeringsbedragen. Ontvangen bijdragen en subsidies worden eerst in mindering gebracht op het bruto investeringsbedrag. Met ingang van 2009 wordt voor de volgende activa, conform de afschrijvingsverordening, de componentenmethode toegepast: bedrijfsgebouwen, woonruimte en grond-, weg- en waterbouwkundige werken.

Afschrijving vindt plaats op basis van de economische levensduur. De activa worden lineair afgeschreven in de termijnen zoals vermeld in de tabel bij de nota Waardering en afschrijving van activa 2017. Er wordt gestart met afschrijven met ingang van de eerstvolgende maand nadat het activa wordt verworven of in gebruik wordt genomen.

Immateriële activa worden in beginsel in 5 jaar afgeschreven. Enige uitzondering hierop bestaat uit bijdragen in investeringen van derden, waarbij meestal wordt afgeschreven op basis van de levensduur van de investering waarin wordt bijgedragen.

De meest toegepaste afschrijvingstermijnen voor materiële vaste activa zijn:

- Gebiedsinrichting	30 jaar
- Civieltechnische onderdelen	20 jaar of 40 jaar
- Mechanische installaties	20 jaar of 15 jaar
- Elektrotechnische installaties	10 jaar
- Hoogwaterbeschermingsprogramma	5 jaar

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten.
- De lasten en baten zijn toegerekend aan de periode waarin ze daadwerkelijk gemaakt zijn.
- Baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd.
- Verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn.

Bijdrage van de provincie Noord-Brabant in het kader van het vaarwegenbeheer

De provincie Noord-Brabant heeft het vaarwegenbeheer gedelegeerd aan het waterschap. Het programma "Vaarwegen en havens" dient zowel de watersysteemfunctie als de vaarwegenfunctie. De kosten komen ongeveer voor 50% ten laste van de taak Watersysteembeheer en 50% ten laste van de taak Vaarwegenbeheer. De kosten van de taak Vaarwegenbeheer worden volledig door de provincie Noord-Brabant vergoed. De definitieve bijdrage 2019 komt uit op € 1,351 miljoen (Begroting 2019 € 1,364 miljoen).

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Dit betreft activa die niet tastbaar zijn. Deze activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, onder aftrek van ontvangen bijdragen en afschrijvingen. Hieronder valt ook de bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Materiële vaste activa

Dit zijn tastbare investeringen, bijvoorbeeld in gronden, waterkeringen, kantoren, watergangen en zuiveringstechnische werken. De waardering van de materiële vaste activa vindt plaats tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, inclusief de kosten van eigen personeel, onder aftrek van ontvangen bijdragen en afschrijvingen. Door voortschrijdend inzicht in de inhoud en realisatie van projecten, worden projecten soms in een andere categorie of product geplaatst, dan waar ze oorspronkelijk waren opgenomen. Dit geeft een verschuiving in de beginbalans ten opzichte van de eindbalans van de vorige jaarrekening.

De materiële vaste activa waarvan Het Waterschap krachtens een financiële leaseovereenkomst het economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële leaseovereenkomst voortvloeiende verplichting wordt als schuld verantwoord.

Financiële vaste activa

Dit betreffen voornamelijk deelnemingen (agio SNB, aandelen Nederlandse Waterschapsbank) en een overige uitzetting. Deze activa zijn gewaardeerd tegen historische aanschafwaarde.

NV Slibverwerking Noord- brabant (SN)

Waterschap Brabantse Delta is met andere waterschappen aandeelhouder van de N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). Voor financiering van de N.V. is gekozen voor een deelname in het aandelenkapitaal en het beschikbaar stellen van agio. Als gevolg hiervan werkt de N.V. slechts met eigen vermogen en is geen rente over vreemd vermogen verschuldigd. De N.V. gebruikt de in de kostprijs begrepen afschrijvingen, die in de exploitatieperiode worden ontvangen, om de ter beschikking gestelde agio af te lossen. Op basis van een daartoe strekkende overeenkomst vindt normaliter jaarlijks aan de aandeelhouders een uitkering plaats van het agio van SNB naar rato van het desbetreffende belang in het geplaatste aandelenkapitaal. In 2019 heeft SNB een agio uitkering van € 1,482 miljoen aan de aandeelhouders gedaan.

Aandelen N

De aandelen zijn conform het Waterschapsbesluit gewaardeerd op basis van de historische aanschafwaarde. De aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank kunnen niet vrijelijk verhandeld worden. Op basis van de intrinsieke waarde van de bank kan gesteld worden dat de aandelen in theorie een hogere waarde vertegenwoordigen dan de hier verantwoorde historische waarde.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Bij de belastingdebiteuren is in genoemde "ingeschatte correcties" daarentegen rekening gehouden met een marge voor oninbare debiteuren.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat. De reserves zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

De wachtgeldvoorzieningen, de pensioenvoorziening bestuur en de voorziening uitvoering sociaal statuut muskusrattenbestrijders zijn gewaardeerd tegen contante waarde. De overige voorzieningen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Met ingang van 2018 wordt uitsluitend nog aan de voorziening sociaal statuut muskusrattenbestrijders rente toegerekend.

Vaste schulden

Dit betreft aangegane leningen met een oorspronkelijke looptijd van 1 jaar of langer. De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende passiva

Dit betreft uitstaande schulden met een looptijd korter dan 1 jaar. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

6.2 Balans

BALANS PER 31 DECEMBER 2019

ACTIVA		2019	2018
alle bedragen 1.000			
VASTE ACTIVA			
I	Immateriële vaste activa	55.157	54.065
II	Materiële vaste activa	381.016	343.379
III	Financiële vaste activa	13.003	14.035
TOTAAL VASTE ACTIVA		449.176	411.479
VLOTTENDE ACTIVA			
IV	Liquide middelen	3	39
V	Kortlopende vorderingen	14.591	13.695
VI	Overlopende activa	3.111	1.678
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA		17.705	15.413
TOTAAL ACTIVA		466.881	426.891

PASSIVA		2019	2018
alle bedragen 1.000			
VASTE PASSIVA			
VII	Eigen vermogen	22.690	25.852
A.	Reserves		
	Algemene/calamiteitenreserves/wachtgeldreserves	4.715	4.620
	Reserves tariefegalisatie	15.743	19.482
	Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid	5.379	6.783
	Bestemmingsreserve persoonsgebonden basis budget	0	474
		25.838	31.359
B.	Nog te bestemmen resultaat	-3.148	-5.507
VIII	Voorzieningen	3.700	3.654
I	Vaste schulden	387.446	355.627
TOTAAL VASTE PASSIVA		413.836	385.133
VLOTTENDE PASSIVA			
	Netto vlottende schulden	42.203	28.873
I	Overlopende passiva	10.843	12.885
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA		53.046	41.758
TOTAAL PASSIVA		466.881	426.891

6.2.1 Toelichting op de vaste activa

Totaaloverzicht vaste activa bedragen 1.000	
Boekwaarde Activa 31-12-2018 balans	411.479
Aandelen HWB Lease (als liquide middelen op balans)	36
Boekwaarde Staat van Activa rekening 2018	411.515
Uitgaven	68.490
Bouwrente	0
Geactiveerde personeelslasten:	10.242
Subsidies en bijdragen van derden	-/- 1.748
Verkoop/desinvesteringen	-/- 36
Investerings 2019	76.948
Afschrijvingen 2019	-/- 38.934
Extra afschrijvingen	-/- 353
Aflossing leningen aan bedrijven	-/-
Boekwaarde 31-12-2019 Staat van Activa	449.176
Aandelen HWB Lease (als liquide middelen op balans)	-/- 0
Boekwaarde activa 31-12-2019 balans	449.176

I. Immateriële vaste activa

In onderstaande tabel wordt de immateriële vaste activa gespecificeerd:

Immateriële vaste activa bedragen 1.000	Boek- waarde 1-1-2019	Verschuiving tussen categorieleen op 01-01	Boekwaarde 01-01-2019	Invester- ing	Subsidie/ Bijdrage EU	Subsidie/ Bijdrage Rijk	Subsidie/ Bijdrage Provincie	Subsidie/ Bijdr. ov. openb are lichamen	Subsidie/ Bijdrage Overig	Afschrijving	Desinvest- ering/ verkoop	Boek- waarde 31-12- 2019
Onderzoek en ontwikkeling	6.668	706	7.374	3.414	0	655	37	0	0	1.297	92	8.706
Bijdragen aan activa in eigendom van derden												
- bedrijven	0	0	0	29	0	0	0	0	0	0	0	29
- Rijk	50	0	50	0	0	0	0	0	0	5	0	45
- openbare lichamen	4.519	191	4.710	-9	0	23	0	0	0	199	0	4.479
- overigen	155	0	155	0	0	0	0	0	0	13	0	142
Geactiveerde bijdrage Rijk	32.740	0	32.740	8.530	0	0	0	0	0	8.748	0	32.523
Overige immateriële vaste activa	9.932	-737	9.195	2.678	0	0	0	0	0	2.639	0	9.234
Totaal	54.065	159	54.224	14.641	0	678	37	0	0	12.901	93	55.157

Conform het Waterschapsbesluit wordt de post onderzoek en ontwikkeling afzonderlijk toegelicht. In het volgend overzicht worden de projecten met uitgaven € 50.000 in 2018 nader toegelicht:

Project	Toelichting	netto uitgaven 2019
4e ronde veiligheidstoets primaire waterkeringen	Het waterschap is verantwoordelijk voor de veiligheid van de primaire waterkeringen in zijn gebied. De waterkeringen moeten voldoen aan de norm uit de Waterwet. De werkelijke veiligheid wordt bepaald door middel van het beoordelen van deze primaire waterkeringen. In 2019 is Fase 1 afgerond voor de normtrajecten 34a-1, 34-2, 34-1 en 35-2 en parallel gestart met Fase 2 (totaal 65 km). Tevens is er een start gemaakt voor de voorbereidingswerkzaamheden die betrekking hebben op Fase 3 normtraject 35-1. In 2019 is de normtraject 34-2 gerapporteerd aan het ILT en de definitieve veiligheidsoordeel uitgebracht.	1.365.730

Project	Toelichting	netto uitgaven 2019
Onderzoeken en realisatie maatregelen tegen lauwalgenuverlast 2e fase	Er zijn onderzoeken en tevens maatregelen uitgevoerd ter bestrijding van Blauwalg op een aantal locaties in samenwerking met gemeenten.	246.645
Toetsing op wateroverlast	In 2019 is inzichtelijk gemaakt welke maatregelen nodig zijn en wat de kosten daarvan zijn. Dit wordt meegenomen in het waterbeheersprogramma.	148.260
anal ses Tranche 1 2	In 2019 zijn de laatste 6 KRW analyses uitgevoerd. Alle 25 analyses zijn gereed.	462.746
2e toetsing reg. keringen	Doel van dit project is om te komen tot een volledig oordeel over de waterveiligheid van de regionale keringen in ons beheergebied, zoals die zijn aangewezen in de Verordening Water van de provincie Noord-Brabant. Dit project wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met de overige Brabantse waterschappen en de provincie Noord-Brabant. De tweede toetsing geeft een verfijnder inzicht in de waterstaatkundige toestand van de regionale keringen die in de eerste toetsing zijn goedgekeurd. De uitvoeringsfase loopt tot begin 2020.	338.526
estrijding blauwalgenuverlast	Dit project behelst het vervolg-programma Blauwalg op project 6341. Het betreft onderzoek en maatregelen tegen Blauwalg.	146.578

II. Materiële vaste activa

Materiële vaste activa bedragen 1.000	Boek-waarde 1-1-2019	Verschuiving tussen categorieën op 01-01	Boekwaarde 01-01-2019	Invester-ing	Subsidie/ Bijdrage EU	Subsidie/ Bijdrage Rijk	Subsidie/ Bijdrage Provincie	Subsidie/ Bijdr. ov.openbare	Subsidie/ Bijdrage Overig	Afschrijving	Desinvest-ering/ verkoop	Boek-waarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	8.929	1.522	10.451	1.512	0	0	0	0	0	44	199	11.720
Vervoermiddelen	4.439	0	4.439	81	0	0	0	0	0	823	0	3.698
Machines/apparaten/werktuigen	1.935	0	1.935	1.949	0	0	0	0	0	856	0	3.028
Bedrijfsgebouwen	27.848	1	27.848	264	0	0	0	0	0	1.380	0	26.733
Woonruimten	285	0	285	0	0	0	0	0	0	9	0	275
Grond, weg- en waterbouw-kundige werken:												
- Waterkeringen	17.066	226	17.291	12.903	0	0	7	72	42	354	0	29.719
- Watergangen/kunstw./gemalen	88.039	-1.935	86.103	9.841	72	166	466	43	72	4.725	57	90.343
- Zuiveringstechnische werken		0										
Transportssystemen	66.871	0	66.871	26.795	0	37	0	0	0	4.472	0	89.157
Zuiveringsinstallaties	94.290	-6	94.284	5.660	0	0	0	0	2	8.330	0	91.612
Slibverwerkingsinstallaties	25.806	33	25.839	2.840	0	0	0	0	0	2.776	4	25.900
- Vaarwegen en havens	4.780	0	4.780	1.653	0	0	0	0	0	497	0	5.936
Overige materiële vaste activa	2.198	0	2.198	0	0	0	0	0	0	163	0	2.036
Correctie BTW suppletie/eisenbibliotheek/ nog te ontvangen facturen 2019	893		893	18					53			859
Totaal	343.379	-159	343.220	63.519	72	204	473	168	117	24.428	261	381.016
In exploitatie	297.370											287.280
Onderhanden werk	46.009											93.736
Totaal	343.379	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	381.016

Per 31-12-2019 bedraagt de boekwaarde € 381 miljoen, waarvan € 94 miljoen in nog lopende projecten. Momenteel zijn er 2 rechten van erfpacht op materiële activa gevestigd.

- Project Vierde Bergboezem.
In 2012 zijn in het kader van natuurontwikkeling en natuurbeheer uit dit project gronden in erfpacht gegeven bij Staatsbosbeheer voor de duur van 30 jaar. Staatsbosbeheer betaalt hiervoor geen vergoeding.
- Projecten Zwarte Sloot en Zoekse Loop
In 2018 is het recht van erfpacht voor de duur van 30 jaar gevestigd op de percelen Rucphen U 160, Rucphen U 361, Rucphen U 1364, Rucphen U 1386, Zundert L 320 en Zundert L 352. Erfpachter is de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. De vereniging betaalt daarvoor geen vergoeding. In bestuurlijk overleg met de gemeenten Zundert en Rucphen is afgesproken dat het waterschap als pilot voor de projecten ecologische verbindingzones Zwarte Sloot en Zoekse Loop wil meewerken aan een eigendomsoverdracht aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Aan het einde van de erfpachtstermijn wordt het eigendom tegen een bedrag van € 1 overgedragen.

Een overzicht van de lopende projecten met de restantkredieten en de verwachte afloop na 2019 is in bijlage VII opgenomen.

De verzekerde waarde van de opstallen en inventaris is € 580 miljoen. Dit is exclusief alle ondergrondse leidingen. Naar verwachting is de verzekerde waarde voldoende.

In 2019 heeft Het Waterschap hardware geactiveerd € 1.264.242, welke zijn gefinancierd middels financial lease.

III. Financiële vaste activa

Financiële vaste activa bedragen 1.000	Boek- waarde 1-1-2019	Toename	Afschrijving	Aflossingen	Extra aflossingen	Boek- waarde 31-12-2019
Kapitaalverstrekkingen aan bedrijven						
NV Slibverwerking Noord-Brabant						
- Aandelen SNB	1.003	-	-			1.003
- Agio	11.640	406	1.482			10.564
- Bouwrente	1.084	-	123			961
- NV Nederlandse Waterschapsbank	308	-	-			308
overige uitzettingen 1 jr						
- SNB Garantieregeling	-	167	-			167
Totaal financiële vaste activa	14.035	573	1.605	-		13.003

NV Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

In totaliteit is door waterschap Brabantse Delta oorspronkelijk € 1,27 miljoen aandelenkapitaal en € 35,7 miljoen agio gestort. Het aandeel bedroeg zowel in het aandelenkapitaal als agio 28%. Per 1 januari 2010 is waterschap Regge en Dinkel als aandeelhouder toegetreden. Het aandeel van waterschap Brabantse Delta is daarbij teruggebracht tot 24% zowel in het aandelenkapitaal als agio. Vervolgens is per 1 januari 2011 waterschap Scheldestromen als aandeelhouder toegetreden. Het aandeel van het waterschap Brabantse Delta verminderde daardoor naar 22,10% in aandelenkapitaal en agio. In 2018 is waterschap Rivierenland uitgetreden. Hierdoor is de verhouding tussen de resterende deelnemers gewijzigd. Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta is nu 22,57%

Aandelen Nederlandse Waterschapsbank

Waterschap Brabantse Delta heeft € 308.000 gestort in het aandelenkapitaal van de N.V. Nederlandse Waterschapsbank. Per 31 december 2019 bestaat het bezit uit:

- 1.796 Aandelen A 100% volgestort
- 220 Aandelen A 200% volgestort
- 483 Aandelen B 25% gestort

Op basis van het gewogen gemiddelde heeft waterschap Brabantse Delta een aandeel van 4,7%. In 2019 is sinds lange tijd weer dividend uitgekeerd (€ 849.000).

6.2.2 Toelichting op de vlottende activa

IV. Liuide middelen

Liuide Middelen (bedragen 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
Tegoeden van banken en kassaldo	3	3
Rekening-courant HWB lease I/II BV	36	0
Rekening-courant Schatkistbankieren	0	0
Totaal liuide middelen	39	3

In verband met de beëindiging van de CBL zijn de bankrekeningen m.b.t. HWB Lease I/II BV in 2019 opgeheven. Het bedrag is teruggevloeid naar de rekening courant van het waterschap.

Op 15 december 2013 is de Wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Het gaat daarbij om de middelen die het waterschap niet onmiddellijk nodig heeft voor de publieke taak. Het waterschap heeft daartoe in 2013 een nieuwe bankrekening geopend, die is gekoppeld aan het ministerie van Financiën. Zie 6.2.7 "Wet verplicht schatkistbankieren" voor het drempelbedrag en de gemiddeld aangehouden bedragen in de schatkist per kwartaal in 2019.

V. Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen (bedragen 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
Vorderingen op belastingdebiteuren	8.685	8.754
Vorderingen op debiteuren	2.576	2.006
Te ontvangen belastingopbrengsten van BWB	774	1.003
Overige vorderingen	1.660	2.829
Totaal kortlopende vorderingen	13.695	14.591

Vorderingen op belastingdebiteuren

Dit betreft de reeds op kohier uitgebrachte aanslagen. In de onderstaande tabel staan de nog definitief vast te stellen aanslagen verminderd met de verwachte correcties op reeds opgelegde aanslagen.

Jaar	Belastingdebiteuren (bedragen 1.000)			Totaal	ingeschatte dubieuze debiteuren	Per saldo
	WVO zuiverings- heffing	Ingezetenen	Omslag gebouwd			
2012	7	1	1	9	9	0
2013	23	3	3	28	24	4
2014	39	7	6	53	53	0
2015	71	17	9	98	98	0
2016	172	30	16	218	215	3
2017	347	49	31	427	371	56
2018	647	93	120	859	660	199
2019	5.977	1.509	2.124	9.609	1.118	8.491
	7.282	1.709	2.310	11.301	-2.547	8.754

Voorziening dubieuze debiteuren

De voorziening bedraagt totaal € 2,8 miljoen, € 2,6 miljoen heeft betrekking op de belastingdebiteuren en is hierop in minder gebracht en € 0,2 miljoen heeft betrekking op de overige vorderingen.

De uitbraak van het coronavirus COVID-19 kan impact hebben op de inbaarheid van de (belasting) debiteuren. Het ontbreekt op het moment van opmaken van het jaarverslag en de jaarrekening nog aan voldoende informatie over de consequenties om een financiële risicoberekening te maken voor het waterschap.

Overige vorderingen

De overige vorderingen korte termijn eind 2019 bedragen in totaal € 2,8 miljoen.

De grote posten zijn:

- Dividendbelasting dividend SNB € 0,2 miljoen
- Afrekening Het Waterschapshuis jaarrekening 2019 € 0,2 miljoen
- Herverdeling slijkkosten 2018 SNB € 0,6 miljoen
- Eenmalige compensatie nieuwe kostenverdeling SNB € 1,0 miljoen

VI. Overlopende activa

Het betreft de volgende posten:

Te ontvangen subsidies:	€ 0,8 miljoen (zie specificatie onder)
Te ontvangen belastingen:	€ 2,0 miljoen
Vooruitbetaalde posten:	<u>€ 0,2 miljoen</u>
	€ 3,1 miljoen (afgerond)

Op grond van het Waterschapsbesluit wordt inzicht gegeven in de vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen die dienen ter financiering van investeringen en exploitatiekosten:

Te vorderen subsidies en bijdragen van derden (bedragen x 1.000)	Boek- waarde 31-12-2018	toe- voeging	ont- vangen	Boek- waarde 31-12-2019
Rijk				
EVZ's Tilburg (POP3)	124	23		147
Project Mainstream Anammox System	1		1	
Uitvoering inrichting natte natuurparel Noordrand Midden		16		16
Totaal Rijk	125	39	1	163
Provincie Noord-Brabant				
Korte termijnmaatregelen Prinslandse brug	32		32	
Realiseren EVZ Steenbergse Vliet - Ligne Steenbergse		85		85
Totaal provincie Noord-Brabant	32	85	32	86
Overige decentrale overheden				
gemeente Etten-Leur: EVZ Laakse Vaart	10			10
gemeente Oosterhout: Baggeren stedelijk water	16		16	
gemeente Breda: Baggeren stedelijk water	39			39
gemeente Tilburg: Baggeren stedelijk water	37			37
gemeente Gilze Rijen: EVZ Boomkikker	19	21		40
Realisatie EVZ Boomkikker bijdrage Alphen-Chaam		70		70
Verbetering Regionale keringen traject Midden uitvoering		42		42
RES 2030 bijdrage gemeente Breda (gemeentefonds)		83		83
Totaal overige decentrale overheden	121	216	16	320
Overigen				
Groen Ontwikkelfonds; EVZ Laakse Vaart	8			8
Groen Ontwikkelfonds; EVZ Boomkikker	59			59
Groen Ontwikkelfonds; EVZ Bleekloop	39	111		150
Unie van Waterschappen: Implementatie Omgevingswet		42		42
STOWA: project Duurzame gisting Bath (DEI subsidie)	18		18	
Totaal overigen	124	154	18	260
Totaal te vorderen subsidies en bijdragen van derden	402	493	67	828

6.2.3 Toelichting op de vaste passiva

VII. Eigen vermogen

In november 2016 heeft het algemeen bestuur het reserves- en voorzieningenbeleid vastgesteld. Hierbij is met name gekeken naar de resultaten van de risicoanalyse. Het weerstandsvermogen van het waterschap is het vermogen om onvoorziene financiële tegenslagen op te vangen, rekening houdend met de risico's die het waterschap loopt.

A. Reserves

Algemene reserve/calamiteitenreserve

Het waterschap hanteert per taak een algemene/calamiteitenreserve. Deze reserves hebben geen specifieke bestemming en fungeren als algemeen 'weerstandsvermogen' van het waterschap. Risico's, waarvan de omvang niet redelijkerwijs kunnen worden geraamd, worden hiermee afgedekt. Voor risico's die redelijkerwijs zijn in te schatten worden voorzieningen gevormd of verzekeringen afgesloten. De norm voor het weerstandsvermogen (1,2 x omvang bekende risico's) is steeds beschikbaar als algemene bufferruimte voor calamiteiten/risico's: zie 1.8 Weerstandsvermogen.

Algemene reserve/wachtgeldreserve

Ook de algemene/wachtgeldreserves fungeren als algemeen 'weerstandsvermogen' van het waterschap. De reserve dient ter opvang van eventuele toekomstige wachtgeldverplichtingen.

Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid (DFB)

In de Kadernota 2017-2026 heeft het waterschap beleid ontwikkeld ter verbetering van de schuldpositie. Er zijn duurzame maatregelen genomen om de groei van de schulden te beperken. Deze maatregelen leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. Om deze extra lasten op te kunnen vangen zonder grote tariefstijgingen, is bij de Kadernota 2017-2026 besloten om (toekomstige) financiële meevallers apart te zetten in een bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Persoonsgebonden Basis Budget (PBB)

In de cao 2014-2016 voor de waterschappen is bepaald dat de medewerkers met ingang van 1 januari 2016 een Persoonsgebonden Basis Budget van € 5.000 beschikbaar hebben. Dit budget kan binnen vijf jaar besteed worden aan opleidingen en andere activiteiten benodigd voor persoonlijke ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Jaarlijks houdt het waterschap in de begroting rekening met een bedrag van € 1.000 per medewerker.

Bij de resultaatbestemming 2018 is besloten om de bestemmingsreserve PBB toe te voegen aan de algemene egaliseringsreserve. Dit laatste betreft een wijziging van het beleid. Rekening houdend met de verwerking van de resultaatbestemming 2018 en de norm voor het weerstandsvermogen, wordt de stand van de algemene reserves en calamiteitenreserves (de weerstandscapaciteit) als volgt:

Verloop weerstandscapaciteit 2019 (bedragen 1.000)	31-12-2018	Verwerking resultaat 2018	Mutaties 2019	31-12-2019
Algemene/calamiteitenreserve WS	682	-107	138	713
Algemene/calamiteitenreserve ZB	2.687		79	2.766
Algemene reserve/wachtgeld WS	625		-7	618
Algemene reserve/wachtgeld ZB	625		-7	618
Totaal algemene/calamiteitenreserves	4.619	-107	203	4.715
Egaliseringsreserve Watersysteembeheer	11.115	39	218	11.372
Egaliseringsreserve Zuiveringsbeheer	8.367	-4.273	277	4.371
Totaal egaliseringsreserves	19.482	-4.234	495	15.743
Bestemmingsreserve DFB WS	4.086	-1.253		2.833
Bestemmingsreserve DFB ZB	2.697	-151		2.546
Bestemmingsreserve PBB WS	237	119	-356	-
Bestemmingsreserve PBB ZB	237	119	-356	-
Totaal bestemmingsreserves	7.257	-1.166	-712	5.379
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	31.358	-5.507	-14	25.837

In het verloop is de voorgestelde resultaatbestemming 2019 nog niet meegenomen.

B. Nog te bestemmen resultaat

In "Hoofdstuk 1: Verslag ter verantwoording van het financieel beheer" is het voorstel tot bestemming van het resultaat 2019 (€ 3,148 miljoen voordelig) opgenomen.

Rente over reserves en voorzieningen

Met ingang van 2018 wordt geen rente meer toegerekend aan de reserves en voorzieningen m.u.v. de voorziening uitvoering Sociaal Statuut muskusrattenbestrijders (besluit algemeen bestuur 29 november 2017).

VIII. Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten. In onderstaande tabel is het verloop van de voorzieningen in 2019 in beeld gebracht:

Voorzieningen (bedragen 1.000)	Boek- waarde 31-12- 2018	Rente	Dotatie	Externe vermeer- dering	Onttrek- king	Uitge- keerd	Boek- waarde 31-12- 2019
<u>Voorzieningen arbeidsgerelateerde verplichtingen</u>							
Voorziening wachtgelden personeel	33		14			43	5
Voorziening uitvoering sociaal statuut Prov. N-B	763	4	21		206		582
Pensioenvoorziening leden DB	2.651		244	355		194	3.056
Voorziening wachtgelden leden DB	172		80		173	67	12
<u>Voorzieningen onderhoudswerkzaamheden</u>							
Voorziening zandfilter Efteling	35		10				45
Totaal voorzieningen	3.654	4	369	355	379	304	3.700

Voorziening wachtgelden personeel

Voor de wachtgeldaanspraken van het personeel is een voorziening gevormd die gewaardeerd is tegen de contante waarde van die aanspraken gerekend tegen een rente van 2%. De contante waarde van de betreffende aanspraken bedraagt per 31 december 2019 € 5.000.

Voorziening uitvoering sociaal statuut provincie Noord-Brabant

Bij de overdracht van het muskusratten- en beverrattenbeheer naar de waterschappen zijn door de provincie Noord-Brabant middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de regelingen van het Sociaal Statuut. Het gaat om een seniorenregeling en een regeling met betrekking tot het salarisverschil tussen provincie en waterschap. In de vergadering van het algemeen bestuur van 9 december 2010 is besloten uit het ontvangen bedrag van € 1,7 miljoen een voorziening te vormen. De regelingen blijven doorlopen tot de medewerkers uit dienst gaan. In de meeste gevallen zal dat de AOW leeftijd zijn. Uitgaande van 1,5 % loonstijging, 2,0% rente, de nieuwe AOW leeftijd en het aflopen of wijzigen van dienstverbanden van medewerkers is per 31-12-2019 een voorziening van € 582.000 nodig om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen.

Voorziening pensioenen leden dagelijks bestuur

Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) hebben gewezen bestuurders en hun nabestaanden recht op pensioen ten laste van het waterschap. De pensioenverplichtingen zijn deels ondergebracht bij een externe pensioenverzekeraar. Voor het andere deel is de voorziening op de balans gevormd, berekend op basis van erkende actuariële grondslagen. In 2019 zijn door een pensioenadviesbureau berekeningen gemaakt voor de stand van de benodigde voorziening per 31-12-2019. Op grond daarvan is in 2019 een bedrag van € 244.000 gedoteerd.

Voorziening wachtgeld leden dagelijks bestuur

Naast het recht op bestuurderspensioen hebben gewezen bestuurders op basis van de APPA recht op een bestuurderswachtgeld ten laste van het waterschap. Hoeveel wachtgeldverplichtingen er na afloop van de zittingsduur ontstaan is afhankelijk van eventuele herbenoemingen als DB-lid. De snelheid en de mate waarin een wachtgeldgerechtigde vervangende inkomsten kan verwerven, bepalen vervolgens de hoogte en de duur van het uit te betalen wachtgeld.

Voorziening zandfilter

Per 1 juli 2012 is de overeenkomst voor het onderhoud van een zandfilter voor een periode van 10 jaar verlengd. Jaarlijks wordt een bedrag van € 10.000 aan waterschap Brabantse Delta betaald. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de voorziening. Voor zover deze voorziening aan het einde van de looptijd (1 juli

2022) van de overeenkomst een batig saldo heeft, zal dit op dat moment worden terugbetaald. Het waterschap Brabantse Delta is over de voorziening geen rentevergoeding verschuldigd.

I . Vaste schulden

Vaste schulden (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Herstructurering leningen	Nieuwe leningen / lease	Herstructurering aflossingen	Reguliere aflossingen	Boekwaarde 31-12-2019
Verloop geldleningen	355.627	82.150	45.000	82.150	14.233	386.393
Langlopende leaseverplichting	0		1.264		211	1.053
Totaal vaste schulden	355.627	82.150	46.264	82.150	14.445	387.446

Leningen:

Gedurende het boekjaar 2019 heeft het Waterschap 7 nieuwe leningen, hoofdsom totaal € 45 miljoen, afgesloten.

Lening 1: 3 jarige fixe lening per 10-04-2019 hoofdsom € 5 miljoen, rente -0,130%

Lening 2: 4 jarige fixe lening per 10-04-2019 hoofdsom € 5 miljoen, rente -0,030%

Lening 3: 15 jarige lineaire lening per 06-06-2019 hoofdsom € 15 miljoen, rente 0,034%

Lening 4: 8 jarige fixe lening per 30-08-2019 hoofdsom € 5 miljoen, rente -0,320%

Lening 5: 9 jarige fixe lening per 30-08-2019 hoofdsom € 5 miljoen, rente -0,260%

Lening 6: 10 jarige fixe lening per 30-08-2019 hoofdsom € 5 miljoen, rente -0,190%

Lening 7: 11 jarige fixe lening per 30-08-2019 hoofdsom € 5 miljoen, rente -0,140%

Tevens heeft er voor € 82,15 miljoen een herstructurering leningen plaatsgevonden van 5 oude leningen naar 1 nieuwe lening.

Herstructurering leningen: 25 jarige fixe lening € 82,15 miljoen per 31-07-2019, rente 2,084%

Herstructurering aflossingen:

Lening 1: 25 jarige lineaire lening restant hoofdsom € 14,4 miljoen, rente 3,815%

Lening 2: 25 jarige lineaire lening restant hoofdsom € 14 miljoen, rente 4,515%

Lening 3: 20 jarige lineaire lening restant hoofdsom € 21 miljoen, rente 2,315%

Lening 4: 20 jarige lineaire lening restant hoofdsom € 14 miljoen, rente 2,798%

Lening 5: 20 jarige lineaire lening restant hoofdsom € 18,75 miljoen, rente 2,678%

De totale rentelast van de langlopende leningen over 2019 is € 8,4 miljoen. Er is nergens sprake van een zakelijke zekerheidsstelling op de vaste schulden.

Langlopende leaseverplichtingen:

Het Waterschap heeft een viertal financiële leaseovereenkomsten. Deze zijn aangegaan ter financiering van Hardware (MVA). De maandelijkse termijnbetalingen bedragen gesaldeerd € 23.207 (incl. 21% BTW). De looptijden zijn 36 maanden (1x) en 60 maanden (3x).

6.2.4 Toelichting op de vlottende passiva

I . Netto vlottende schulden

De korte termijn schulden bedragen per 31-12-2019 € 42 miljoen en zijn als volgt samengesteld:

- kasgeldlening: € 20 miljoen
- schulden aan leveranciers: € 19,3 miljoen
- overige: € 2,7 miljoen

I . Overlopende passiva

Op grond van het Waterschapsbesluit wordt inzicht gegeven in de vooruitontvangen subsidies en bijdragen die dienen ter financiering van investeringen en exploitatiekosten in komende begrotingsjaren. In voorgaande jaren zijn in de tabel met de vooruitontvangen subsidies en bijdragen van derden alleen de subsidies en bijdragen opgenomen van de EU, het Rijk, de Provincie en de Unie van Waterschappen. De overige bijdrage van derden, € 165.000 in 2018, waren hierin niet meegenomen. Voor de volledigheid en aansluiting met de tabel van de overlopende passiva zijn deze nu opgenomen.

Toelichting te betalen posten

De post rente langlopende leningen is ultimo 2019 € 1,1 miljoen lager dan ultimo 2018. Dit heeft te maken met de lagere rentestanden en de herstructurering van de leningenportefeuille. De post overig nog te betalen is € 1,1 miljoen lager ten opzichte van ultimo 2018. Dit wordt veroorzaakt door een lagere reservering van verplichtingen welke betrekking hebben op de exploitatie.

Overlopende passiva (bedragen 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
<i>Te betalen</i>		
rente langlopende leningen	3.188	2.042
estant verlof	1.313	1.499
Afrekening SN	652	166
Afrekening A uon	131	232
agenplan restant lening		23
Afrekening vaarwegenbeheer	104	13
Inschattingen vervuilingseenheden belastingdienst		61
vervolgingskosten	300	
Te ontvangen projectfacturen	1.320	822
Afrekening elektra-gas	441	336
ommel salarisadministratie	45	
Afrekening uskusrattenbestrijding	21	52
eelnemer project Thermofiele Slibgisting I ath	12	
Overig nog te betalen	2.001	949
Totaal te betalen	9.528	6.195
Vooruitontvangen		
Subsidies EU	95	100
Subsidies Rijk (zie specificatie onder)	966	2.032
Subsidies provincie (zie specificatie onder)	1.891	2.371
Bijdragen overige decentrale overheden (zie specificatie onder)	51	45
Overige subsidies en bijdragen (zie specificatie onder)	354	100
Totaal vooruitontvangen	3.357	4.648
Totaal overlopende passiva	12.885	10.843

Vooruitontvangen subsidies en bijdragen van derden (bedragen x 1.000)	Boek- waarde 31-12-2018	Ontvangen	Vrijge- vallen	Boek- waarde 31-12-2019
E				
Itene Valencia Spanje subsidie proj. Scalibur	95	112	107	100
Totaal E	95	112	107	100
Rijk				
waterberging	907			907
Programmadirectie HWBP: dijkversterking	59		59	
Roode Vaart zoetwaterinlaat Rijk		1.111		1.111
Restauratie Keenesluis bijdrage provincie RWS		15		15
Totaal Rijk	966	1.126	59	2.032
Provincie Noord-Brabant				
Roode Vaart provincie		425	82	343
Provincie subs. beukenbladluis		5		5
Gebiedsmonitoring glastuinbouw provincie		53		53
Restauratie Keenesluis bijdrage provincie Scheprad		100		100
Deltafonds hoge zandgronden Noord-Brabant	1.392			1.392
Deltafonds zoetwatervoorziening	206	248	64	390
Subsidie natuur Brabant biodiversiteit EVZ Boomkikker	293		205	88
Totaal provincie Noord-Brabant	1.891	830	350	2.371
Overige decentrale overheden				
West Brabantse gemeenten project Meten en Monitoren	51		6	45
Totaal overige decentrale overheden	51		6	45
Overigen				
Unie van Waterschappen: herstel schade pilot muskusratten	84		84	
Unie van Waterschappen: Implementatie Omgevingswet	105	42	147	1
Blue Deal Argentina Unie van Waterschappen		4		4
Landelijk project Waterwegen	121		25	96
RES 2030	44		44	
Totaal overigen	354	46	301	100
Totaal vooruitontvangen subsidies en bijdragen derden	3.357	2.113	823	4.648

Toelichting vooruitontvangen posten

Per 31-12-2019 is het totaal van de vooruitontvangen € 1,3 miljoen hoger. Dit is met name te verklaren door de vooruitontvangen bijdragen van Rijk en Provincie voor de zoetwaterinlaat in de Roode Vaart.

6.2.5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Garantstelling Unie van Waterschappen

De Nederlandse Waterschapsbank heeft aan de Unie van Waterschappen een geldlening van € 6 miljoen met stortingsdatum 2 mei 2017 tegen een rentepercentage van 2,75% verstrekt. De lening loopt tot 2 mei 2042 en is ter herfinanciering van de bestaande hypothecaire lening (rente %: 4,28%). De lening is verstrekt onder voorwaarde van borgstelling door de leden van de Unie van Waterschappen. Voor de borgstelling geldt een verdeelsleutel die gebaseerd is op de contributiebijdrage 2017. Het aandeel van waterschap Brabantse Delta bedraagt 4,41%. Dit komt overeen met een borgstelling van € 265.000.

Garantstelling Aquon

In de GR Aquon is in artikel 36 Borgtocht opgenomen dat voor de aan Aquon verstrekte leningen iedere deelnemer jegens betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk is conform zijn kostenaandeel in Aquon, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel. Aquon is in het verleden vier langlopende leningen aangegaan voor een totaal bedrag van € 9,655 miljoen. Op 31-12-2019 resteert daarvan nog € 7,262 miljoen. Verder beschikt Aquon over een rekening-courant met een maximum krediet van € 7 miljoen bij de Waterschapsbank. Het kostenaandeel van Brabantse Delta volgens de verdeelsleutel van Aquon in de Begroting 2020 11,6%.

Garantstelling provincie Noord-Brabant

In het kader van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (POP3) is door het Rijk voor de periode 2015-2021 extra geld vrijgemaakt voor de realisatie van KRW- en Nitraatrichtlijndoelen. Voorwaarde hierbij was dat de waterschappen een bijdrage leveren in de cofinanciering. De provincie Noord-Brabant heeft in 2017 de regeling Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer opengesteld voor de periode 2018-2021. Voor de categorie Water (blauwe diensten) in het beheergebied van het waterschap is een bedrag beschikbaar van € 400.000. Het waterschap heeft zich garant gesteld voor het cofinancieringsdeel van € 200.000.

Garantstelling provincie Noord-Brabant

In 2014 hebben de provincie Noord-Brabant en de Brabantse waterschappen afspraken gemaakt over het budget van water in het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Voor het onderdeel 'niet productieve investeringen voor water' is afgesproken dat de waterschappen zorgen voor een verplichte cofinanciering van 50%. Het waterschap heeft zich garant gesteld voor een bedrag van € 1,1 miljoen voor de tender die in 2017 is opengesteld en voor € 725.000 voor de tender die in 2018 is opengesteld.

Risico indexering bestuurderspensioenen

Voor enkele bestuurderspensioenen heeft het waterschap een pensioenpolis aangekocht bij Loyalis. Het waterschap loopt hierover geen actuariële risico's (renterisico of lang-levensrisico). Wél kunnen de kosten voor toekomstige indexaties van de pensioenaanspraken, vastgelegd in de Wet APPA, jaarlijks bij het waterschap in rekening worden gebracht, voor zover deze hoger zijn dan de indexering die Loyalis uitkeert op grond van haar beleggingsresultaten. Omdat de toekomstige indexaties en beleggingsresultaten niet bekend zijn, is het niet mogelijk om dit indexeringsrisico in geld uit te drukken.

Kredietlimiet rekening-courant Waterschapsbank

De maximale kredietlimiet van de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank bedroeg in 2019 voor het waterschap € 40 miljoen.

Opdrachten investeringsprojecten

Met betrekking tot investeringsprojecten is per ultimo 2019 voor € 84 miljoen aan opdrachten verstrekt.

Opdrachten exploitatie uitgaven

Met betrekking tot exploitatie uitgaven is via Europese openbare aanbesteding per ultimo 2019 voor € 19 miljoen aan opdrachten verstrekt.

Huurovereenkomsten en leasecontracten

Het Waterschap is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van deze verplichtingen:

a. Huurovereenkomsten

Het Waterschap is een drietal huurovereenkomsten aangegaan met de volgende ingangsdata, maandbedragen (incl. BTW) en looptijden:

- Huurovereenkomst Couverteermachine: ingangsdatum 1 januari 2020, maandbedrag € 157,38 voor 36 maanden
- Huurovereenkomst Colorwave: ingangsdatum 1 februari 2019, maandbedrag € 1.409,65 voor 36 maanden
- Huurovereenkomst MFP's en uniFLOW: ingangsdatum 1 februari 2019, maandbedrag € 865,40 voor 36 maanden

b. Leasecontracten

Het Waterschap is een drietal leasecontracten aangegaan t.b.v. vervoersmiddelen met de volgende ingangsdata, maandbedragen (incl. BTW) en looptijden:

- Leasecontract 1 Beheerovereenkomst Sale & Leaseback: ingangsdatum 23 juli 2018, maandbedrag € 166,79 voor 24 maanden
- Leasecontract 2 Leaseovereenkomst Sale & Leaseback: ingangsdatum 1 juni 2019, maandbedrag € 1.299,30 voor 17 maanden
- Leasecontract 3 Leaseovereenkomst: ingangsdatum 27 januari 2020, maandbedrag 1.064,80 voor 60 maanden

Overwerk

In 2020 is een bedrag van € 30.818 aan overwerk uitbetaald, dat nog betrekking had op 2019.

Naleving Europese aanbestedingsrichtlijnen

Bij de accountantscontrole op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen is in 2018 een fout geconstateerd die betrekking heeft op de inkoop van telecommunicatiediensten. Het waterschap had hiervoor een Europese aanbestedingsprocedure gepland en opgestart, echter abusievelijk is tijdens het proces in de aanbestedingsapplicatie Negomatrix gekozen voor een nationaal openbare aanbesteding. De onderhavige overeenkomst kent een resterende looptijd tot minimaal 1 augustus 2019 (einde looptijd optie tot verlenging). De rechtmatigheidsfout die de accountant heeft meegewogen in zijn oordeelsvorming over de jaarrekening 2018 bedroeg € 606.000, welk bedrag bestaat uit de werkelijke uitgaven in 2018 en de geschatte uitgaven tot en met 31 juli 2019.

Het contract is verlengd tot minimaal 31 juli 2020 voor een verwacht bedrag van € 240.000,-

6.2.6 Wet verplicht schatkistbankieren

Op 10 december 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de wet HOF en de Regeling schatkistbankieren, die is vastgelegd in de wet tot wijziging van de Wet financiering decentrale overheden (wet FIDO). De regeling houdt in dat decentrale overheden, en door hen opgerichte gemeenschappelijke regelingen, al hun overtollige liquide middelen en beleggingen vanaf eind 2013 dienen aan te houden bij het ministerie van Financiën en niet langer bij private partijen. Als overtollige liquide middelen worden alle middelen boven het drempelbedrag aangemerkt. Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van de jaarlijkse begrotingsomvang tot € 500 miljoen en is altijd minimaal € 250.000. Het drempelbedrag voor 2019 bedraagt voor Brabantse Delta € 1.151.880. In onderstaande tabel is te zien dat in geen enkel kwartaal de drempel is overschreden:

De gemiddeld aangehouden bedrag per kwartaal in 2019:

Gemiddeld aangehouden bedragen in 2019 (bedragen 1.000)	buiten 's Rijks Schatkist	In 's Rijks schatkist
1 ^e kwartaal 2019	0	0
2 ^e kwartaal 2019	0	0
3 ^e kwartaal 2019	0	0
4 ^e kwartaal 2019	27	0

6.2.7 Wet Normering Topinkomens

De Wet normeringtopinkomens (WNT) is van toepassing op waterschap Brabantse Delta. Het voor waterschap Brabantse Delta toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 € 194.000,-. Dit is het algemeen bezoldigingsmaximum bij een dienstverband met volledige duur (365 dagen) en volledige omvang (1,0 fte). De topfunctionaris bij waterschap Brabantse Delta gedurende 2019 betreft de functie van secretaris-directeur.

Gegevens 2019	
bedragen x 1	A. .M. Meuleman
unctiegegevens	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	139.191,13
Beloningen betaalbaar op termijn	20.143,32
Subtotaal	159.334
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	159.334
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Gegevens 2018	
bedragen x 1	A. .M. Meuleman
unctiegegevens	Waarnemend Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/10 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	35.348
Beloningen betaalbaar op termijn	4.460
Subtotaal	39.808
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	47.638
Bezoldiging	39.808

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

- Er zijn bij waterschap Brabantse Delta in 2019 geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan de topfunctionaris betaald.
- Naast de hierboven vermelde topfunctionaris zijn er geen overige functionarissen die in 2019 een bezoldiging boven het toepasselijk WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden.
- Er zijn in 2019 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.
- Er is in 2019 geen gebruik gemaakt van WNT-overgangsrecht en ook zijn er geen non-activiteitsregelingen getroffen voor de topfunctionaris.

6.2.8 Gebeurtenissen na balansdatum

De uitbraak van COVID-19 (Corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel

beleidsterreinen van onze organisatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen. Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. Voor wat betreft de balanspositie eind 2019 kan de impact met name betrekking hebben op de inbaarheid van de (belasting)debiteuren. Vorderingen die per balansdatum door ons als inbaar geschat werden kunnen als gevolg van de crisis gedurende 2020 minder inbaar blijken. Deze onzekerheid is bij de balanspost vorderingen toegelicht. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

Bijlage I: Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen bedragen 1.000	Stand begin 2019 (na verwerking resultaatbestem- ming 2018)	Mutaties 2019						Stand eind 2019	Voorgestelde resultaat- bestemming 2019	Stand na resultaat- bestemming
		vermeerderingen		verminderingen		overige	rente			
		interne	extern	interne	externe					
1. Algemene reserve/calamiteitenreserve										
Alg.reserve/calamiteiten watersysteembeheer	575		138					713	713	
Alg.reserve/calamiteiten zuiveringsbeheer	2.687		79					2.766	2.766	
Alg.reserve/wachtgeld watersysteembeheer	625						-7	618	618	
Alg.reserve/wachtgeld zuiveringsbeheer	625						-7	618	618	
Totaal algemene/calamiteitenreserves	4.513	0	217	0	-14	0	0	4.716	4.716	
2. Bestemmingsreserves										
Duurzaam Financieel Beleid WS	2.833							2.833	2.051	
Duurzaam Financieel Beleid ZB	2.546							2.546	2.821	
Persoonsgebonden basisbudget WS	356		-356					0	0	
Persoonsgebonden basisbudget ZB	356		-356					0	0	
Wachtgelden bestuur								173	173	
Totaal bestemmingsreserves	6.091	0	-712	0	0	0	0	5.379	5.046	
3. Tariefegalisatiereserves										
Watersysteembeheer	11.154		218					11.372	8.838	
Zuiveringsbeheer	4.094		277					4.371	4.090	
Totaal tariefegalisatiereserves	15.248	0	495	0	0	0	0	15.744	12.928	
4. Egalisatiereserves CBL										
Egalisatiereserve Cross border lease HWB	0							0	0	
Egalisatiereserve Cross border lease SNB	0							0	0	
Totaal egalisatiereserves CBL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
5. Voorzieningen										
Wachtgelden personeel	33		14					5	5	
Voorziening Soc. Statuut muskusrattenbestrijders	763	4	21		-206			582	582	
Pensioenfonds bestuur	2.652		244	355				3.057	3.057	
Wachtgelden bestuur	172		80		-173			11	11	
Voorziening zandfilter RWZI	35		10					45	45	
Totaal voorzieningen	3.655	4	370	355	-379	-303	0	3.700	3.700	
Totaal reserves en voorzieningen Brabantse Delta	29.508	4	370	355	-394	-303	0	29.538	26.389	

Bijlage II : BBP-Productenlijst

		alle bedragen 1.000						
	BELEIDSPROD CTEN	PRIMAIRE BEHEERPROD CTEN	Taak		2019 totaal	water- systeem- beheer	Taak vaar- wegen- beheer	zuiverings- beheer
			water- systeem- beheer	zuiverings- heffing				
1000	V							
1100	1	Eigen plannen	100		320	320		
		1110 1.1 Beheersplan waterkeringen	90	10	239	215		24
		1120 1.2 Waterbeheersplan	100		493	493		
		1125 1.2 Beheersplan watersystemen			53	23	31	
		1140 1.4 Beheersplan vaarwegenbeheer	85	15	2.380	2.023		357
		1150 1.5 Thema- en gebiedsgerichte plannen		100	1.513			1.513
		1155 1.6 Plannen afvalwaterketenbeleid	66	17	456	322	51	83
		1160 1.7 Calamiteitenplannen	100		1.497	1.497		
		1210 2.1 Plannen van derden			6.953	4.894	82	1.977
2000								
2100	3	Beheersinstrumenten waterkerin	100		222	222		
		2120 3.2 Beheersregister waterkeringen	100		390	390		
		2130 3.3 Veiligheidstoetsing waterkeringen	100		351	351		
		2210 4.1 Aanleg en verwerving primaire waterkeringen	100		10.122	10.122		
		2220 4.2 Onderhoud primaire waterkeringen	100		2.048	2.048		
		2230 4.3 Aanleg en verwerving regionale waterkeringen	100		430	430		
		2240 4.4 Onderhoud regionale waterkeringen	100		646	646		
		2250 4.5 Aanleg en verwerving kades / overige waterkeringen	100		84	84		
		2260 4.6 Onderhoud kades / overige waterkeringen	100		252	252		
		2270 4.7 Voorzieningen verwante belangen waterkeringen	100					
		2280 4.8 Muskusrattenbestrijding	100		429	429		
2400	5	Dijkbewaking en calamiteitenbes	100		16	16		
2000	AANLEG EN ONDERHO	D WATERKERINGEN	100		14.988	14.988		
3000								
3100	6	Beheersinstrumenten watersyste	100		407	407		
		3120 6.2 Waterakkoorden	100		13	13		
		3130 6.3 Legger waterlopen en kunstwerken	100		656	656		
		3140 6.4 Beheersregister waterlopen en kunstwerken	100		755	755		
		3210 7.1 Aanleg en verwerving waterlopen	100		4.544	4.544		
		3220 7.2 Onderhoud waterlopen	100		10.799	10.799		
		3230 7.3 Bouw en verwerving kunstwerken passieve	100		91	91		
		3240 7.4 Onderhoud kunstwerken passieve waterbeheersing	100		398	398		
		3250 7.5 Kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater	100		606	606		
		3260 7.6 Voorzieningen verwante belangen watersystemen	100		51	51		
		3270 7.7 Muskusrattenbestrijding	100		429	429		
		3410 8.1 Baggerprogramma	100		374	374		
		3420 8.2 Verwijderen en verwerken van verspreidbare	100		1.850	1.850		
		3430 8.3 Verwijderen en verwerken van niet verspreidbare	100		557	557		
		3440 8.4 Bijdragen aan derden voor baggeren	100					
		3450 8.5 Saneringsprogramma	100					
		3460 8.6 Sanering van waterbodems	100		101	101		

BELEIDSPROD CTEN	PRIMAIRE BEHEERPROD CTEN	Taak		2019 totaal	Taak		zuiverings- heffing														
		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer		water- systeem- beheer	vaar- wegen- beheer		zuiverings- beheer													
3500 9	Beheer hoeveelheid water																				
		3510 9.1	Bouw en verwerving kunstwerken actieve waterbeheersing	100						2.398											
		3520 9.2	Onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing	100						2.448											
		3530 9.3	Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	100						2.629											
3600 10	Calamiteitenbestrijding watersy	3610 10.1	Calamiteitenbestrijding watersystemen	100						626											
3700 11	Monitoring watersysteem	3710 11.1	Monitoring waterkwantiteit	100						932											
		3720 11.2	Monitoring waterkwaliteit	100						2.461											
3000	INRICHTING EN ONDERHOUD WATERSYSTEMEN									33.124											
4000	V																				
4100 12	Getransporteerd afvalwater	4110 12.1	Bouw en verwerving transportstelsels				100			6.986											6.986
		4120 12.2	Onderhoud transportstelsels				100			4.102											4.102
		4130 12.3	Beheer transportstelsels				100			3.417											3.417
		4140					100			-											-
4200 13	Gezuiverd afvalwater	4210 13.1	Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties				100			11.044											11.044
		4220 13.2	Onderhoud zuiveringsinstallaties				100			5.607											5.607
		4230 13.3	Beheer zuiveringsinstallaties				100			8.350											8.350
		4240 13.4	WVO-heffing effluent				100			815											815
		4250 13.5	Subsidies afhaakproblematiek				100			-											-
		4260 13.6	IBA-inrichtingen				100			132											132
		4270 13.5	Subsidies afhaakproblematiek				100			-											-
4300 14	Verwerkt slib	4310 14.1	Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties				100			3.675											3.675
		4320 14.2	Onderhoud slibverwerkingsinstallaties				100			1.454											1.454
		4330 14.3	Beheer slibverwerkingsinstallaties				100			2.440											2.440
		4340 14.4	Afzet slib/restproducten				100			5.455											5.455
4400 15	Afvalwaterbehandeling door	4410 15.1	Afvalwaterbehandeling door derden				100			3.395											3.395
4000	BO WEN E PLOITATIE ZIVERINGSTECHNISCHE WERKEN						100			56.872											56.872
5000	V																				
5100 19	Beheersinstrumenten	5110 19.1	Legger vaarwegen, kunstwerken en havens	50						86											86
		5120 19.2	Beheersregister vaarwegen, kunstwerken en havens	50						69											69
5200 20	Aanleg en onderhoud	5210 20.1	Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	50						-											-
		5220 20.2	Onderhoud vaarwegen en havens	50						462											462
		5230 20.3	Baggeren vaarwegen en havens	50						372											372
		5240 20.4	Bouw/verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	50						144											144
		5250 20.5	Onderhoud kunstwerken vaarwegenbeheer	50						625											625
		5260 20.6	Bediening kunstwerken vaarwegenbeheer	50						523											523
		5270 20.7	Voorzieningen verwante belangen vaarwegenbeheer	50						105											105
5300 21	Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens	5310 21.1	Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens	100						42											42
		5320 21.2	Calamiteitenbestrijding vaarwegen en havens	50						-											-
5000	INRICHTING EN ONDERHOUD VAARWEGEN EN HAVENS									2.429											2.429
6000										1.437											1.437
6100 22	Beheer Keurkwardat en VTH-	6110 22.1	Beheer Keurkwardat en VTH-beleid	90						111											111
6200 23	Vergunningen en meldingen	6210 23.1	Vergunningen en meldingen	92			3			2.243											2.243
6300 24	Adviezen vergunningen	6310 24.1	Wabo-adviezen	50			50			656											656
		6320 24.2	Adviezen Waterwet aan andere waterbeheerders	95			5			64											64

BELEIDSPROD CTEN	PRIMAIRE BEHEERPROD CTEN	Taak		2019 totaal	Taak		zuiveringsheffing
		water-systeem-beheer	vaar-wegen-beheer		water-systeem-beheer	vaar-wegen-beheer	
6400 27 Regulering lozingen	6410 27.1 Rioleringsplannen 6420 27.2 Subsidies lozingen 6430 27.3 Stimulering derden aanpak diffuse emissies	50 50 50	0 0 0	156 71 648 3.949	78 35 324 3.018	- - - 97	78 35 324 834
6000 REG LERING	V						
6500	6610 25.1 Toezicht	66	2	3.483	2.291	81	1.111
6700 26 Handhaving	6710 26.1 Bestuursrechtelijke handhaving 6720 26.2 Strafrechtelijke handhaving	65 66	4 2	2.554 316 6.353	1.666 208 4.165	93 8 181	795 101 2.006
6500 TOEZICHT EN HANDHAVING	V						
7000	7100 29 Belastingheffing						
	7110 31.1 sleutel aangepast ivm belastingamenwerking 7120 31.2 Kostentoeiding en belastingverordening 7130 31.3 Aanslagen huishoudens en forfaitaire bedrijven 7140 31.4 Aanslagen zuiveringsheffing overige bedrijven 7150 31.5 Aanslagen watersysteemheffing 7160 31.6 Aanslagen verontreinigingsheffing 7170 31.7 Verzoek-,bezwaar- en beroepschriften hh/forf.bedr. 7180 31.8 Verzoek-,bezwaar- en beroepschriften zuiveringsheffing 7190 29.7 Bezwaar en beroepschriften watersysteemheffing 7200 31.9 Bezwaar- en beroepschriften waterontz. heff. 7300 32.1 Betalingsverwerking aanslagen 7320 32.2 Kwijtschelding 7330 32.3 Invorderingsmaatregelen aanslagen	54 54 54 54 54 54 54 54 54 54 54 54		5.019 535 44 - - - - - - - - 5.599	2.711 289 24 - - - - - - - - 3.023	- - - - - - - - - - - - -	- 2.309 246 20 - - - - - - - - 2.575
7300 30 Invordering							
7000 HEFFING EN INVORDERING							
8000							
8100 31 Bestuur	8110 33.1 Bestuur 8112 33.2 Contributie Unie 8120 33.3 Bestuursondersteuning 8130 33.4 Beheer niet-reglementaire taken 8210 34.1 Externe communicatie	67 67 67 80 55		2.667 - 1.150 436 1.351 5.604	1.778 - 767 349 743 3.637	- - - - - -	- 889 - 383 87 608 1.968
9000	9100 Dekkingsmiddelen en saldo	47	0				
	9120 Mutaties algemene reserves (bespaarde rente) 9130 Belastingopbrengst 9140 Dividend 9150 Opbrengst CBL en Switchtransactie 9160 Exploitatiesaldo 9190 Saldo	per post beoordeeld per post beoordeeld 47 47 47	0 0 0 0 0	-130.525 -849 2 - -131.372	-64.661 -399 1 -65.059	- - - - -	- -65.864 -450 1 -66.313
9000 DEKKINGSMIDDELEN EN SALDO	Totaal exclusief bijdrage Provincie						
Bijdrage provincie							
Bedrijfsresultaat							

1) de daadwerkelijke verdeling over de taken wijkt af vanwege afspraken met de provincie over het doorbelasten van kosten aan de taak Vaarwegenbeheer.

Bijlage III: Staat van vaste activa (gecomprimeerd)

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet (alle bedragen 1.000)	Aanschafwaarde 1/1		Externe vermeerderingen		Geactiveerde lasten	Externe verminderingen		NETTO ITGAVEN TOTAAL	Aanschafwaarde 31/12	
	Aanschafwaarde	Subsidies/bijdragen	Overname	Nieuwbouw Derden		Verkoop / desinvestering	Subsidie/ Bijdrage lopend jaar		Aanschafwaarde	Subsidie/bijdragen
Immateriële vaste activa	121.640	9.787		12.410	2.232		715	13.926	136.282	10.502
Sluiten geldleningen en saldo agio/disagio										
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling	25.699	7.265		2.152	1.262		692	2.722	29.113	7.957
Subsidies en Bijdragen aan bedrijven				29				29		
Subsidies en bijdragen aan rijk	149								149	
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	7.907	467		-72	63		23	-32	7.898	489
Subsidies en bijdragen aan overigen	429	67							429	67
Geactiveerde bijdrage rijk	53.920			8.530				8.530	62.450	
Overige immateriële vaste activa	33.536	1.989		1.771	907			2.678	36.213	1.989
Materiële vaste activa - in exploitatie	866.674	273.105	-1.324	7.638	600		8	6.907	873.588	273.113
Gronden en terreinen	14.039	5.362	-1.324	314	43			-966	13.073	5.362
Vervoermiddelen	5.604			56				56	5.660	
Machines, apparaten en werktuigen	9.128	938		1.264				1.264	10.392	938
Bedrijfsgebouwen	41.257	837		187	19			206	41.463	837
Dienstwoningen	463								463	
Waterkeringen	139.593			631	11			642	140.235	126.313
Watergangen, kunstwerken en gemalen	180.257	62.463		706	84		5	785	181.047	62.468
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	170.869	42.388		1.344	173			1.517	172.386	42.388
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	234.308	23.393		1.534	108		2	1.640	235.950	23.395
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	48.489	2.084		1.602	161			1.763	50.252	2.084
Vaarwegen en havens	19.891	9.328							19.891	9.328
Overige materiële vaste activa	2.775								2.775	
Materiële vaste activa - onderhanden werken	38.132	868	3.166	46.028	7.410		1.026	55.578	94.718	1.841
Gronden en terreinen		81		18	4			2.479	5.909	81
Vervoermiddelen	3.431		2.456					25	25	
Machines, apparaten en werktuigen	107		685		0			685	792	
Bedrijfsgebouwen				41	18			59		
Dienstwoningen										
Waterkeringen	10.935			10.885	1.376		121	12.140	23.196	121
Watergangen, kunstwerken en gemalen	11.863			6.263	2.788		815	8.236	20.914	1.602
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	10.017	787		23.122	2.156		37	25.240	35.294	37
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	1.520			3.335	683			4.018	5.538	
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	78			905	172			1.077	1.155	
Vaarwegen en havens	182			1.441	213			1.653	1.835	
Overige materiële vaste activa							53			
Correctie uitgaande nota's Eisenbibliotheek				90						
Correctie BTW supplementie verjaard rek. 2019				-72						
Correctie nog te ontv. fact. 2019										
Inanciële vaste activa	41.637			573			36	536	42.173	
Kapitaalverstrekingen bedrijven	41.637			406			36	370	42.007	
Kapitaalverstrekingen overheden										
Verstrekte geldleningen										
Overige uitzettingen				167				167		
TOTALE VASTE ACTIVA	1.068.083	283.760	1.842	66.648	10.242		1.748	76.948	1.146.761	285.456

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet (alle bedragen 1.000)	Totale afschrijving per 1/1	Afschrijvingen 2019		Totale afschrijving 31/12	Boekwaarde		Rente 2019	Totale kapitaal-lasten 2019
		Normale afschrijving	Extra afschrijving		Boekwaarde per 1/1	Boekwaarde per 31/12		
Immateriële vaste activa	57.629	12.901	93	70.623	54.224	55.157	1.085	14.079
Sluiten geldleningen en saldo agio/disagio								
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling	11.060	1.297	92	12.450	7.374	8.707	155	1.545
Subsidies en Bijdragen aan bedrijven						29	0	0
Subsidies en Bijdragen aan rijk	100	5		104	50	45	1	6
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	2.731	199		2.930	4.710	4.479	83	282
Subsidies en bijdragen aan overigen	206	13		220	155	142	3	16
Geactiveerde bijdrage rijk	21.180	8.748		29.928	32.740	32.523	656	9.404
Overige immateriële vaste activa	22.352	2.639	0	24.991	9.195	9.234	187	2.826
Materiële vaste activa -in exploitatie	288.507	24.428	261	313.196	305.062	287.280	5.461	30.150
Gronden en terreinen	1.577	44	199	1.820	7.101	5.891	117	361
Vervoermiddelen	1.165	823		1.987	4.439	3.673	79	902
Machines, apparaten en werktuigen	6.361	856		7.217	1.828	2.237	32	888
Bedrijfsgebouwen	12.572	1.380		13.952	27.849	26.675	496	1.875
Dienstwoningen	179	9		188	285	275	5	14
Waterkeringen	6.925	354		7.279	6.355	6.643	118	473
Watergangen, kunstwerken en gemalen	42.767	4.725	57	47.549	75.026	71.030	1.338	6.119
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	71.627	4.472		76.099	56.854	53.899	1.022	5.494
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	118.151	8.330		126.481	92.764	86.073	1.660	9.990
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	20.643	2.776	4	23.423	25.763	24.746	473	3.253
Vaarwegen en havens	5.965	497		6.462	4.599	4.102	82	579
Overige materiële vaste activa	577	163		739	2.199	2.036	39	202
Materiële vaste activa -onderhanden werken					38.158	93.736	1.146	1.146
Gronden en terreinen					3.350	5.828	81	81
Vervoermiddelen						25	0	0
Machines, apparaten en werktuigen					107	792	8	8
Bedrijfsgebouwen						59	1	1
Dienstwoningen								
Waterkeringen					10.935	23.076	293	293
Watergangen, kunstwerken en gemalen					11.076	19.312	270	270
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.					10.017	35.257	402	402
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.					1.520	5.538	63	63
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.					78	1.155	11	11
Vaarwegen en havens					182	1.835	18	18
Overige materiële vaste activa						-53		
Correctie uitgaande nota's Eisenbibliotheek						90		
Correctie BTW suppletie verjaard rek. 2019						822		
Correctie nog te ontv. fact. 2019								
inanciële vaste activa	27.565	1.605		29.170	14.072	13.003	698	2.302
Kapitaalverstrekkings bedrijven	27.565	1.605		29.170	14.072	12.836	698	2.302
Kapitaalverstrekkings overheden								
Verstrekte geldleningen								
Overige uitzettingen						167		
TOTALE VASTE ACTIVA	373.701	38.934	353	412.989	411.515	449.176	8.390	47.677

Bijlage IV: Staat van geldleningen (gecomprimeerd)

Soort lening a e ragen	Restant- bedrag lening begin boekjaar	Mutaties in 2019		Restant- bedrag lening einde boekjaar	Aflossing in het volgend boekjaar	Totaal rente ten laste van het boekjaar	Gem. restant- looptijd	Gem. rente- voet
		Vermeer- deringen nieuwe leningen	Verminde- ringen aflossingen					
Andere geldleningen financiële instellingen	355.627	127.150	96.383	386.393	9.283	8.435	28,1	2,51%
TOTAAL	355.627	127.150	96.383	386.393	9.283	8.435	28,1	2,51%

Bijlage V: Principes kostenrekening aan beheerproducten

Wijze van doorberekening kostenplaatsen

Sleutel	Toerekening van:	Toerekening aan:	Principe van toerekening
Sleutel A	Kostenplaats 1010 Kapitaallasten	Primaire en ondersteunende beheerproducten	Op basis van specifiek nut (staat van activa)
Sleutel B	Afdelingskostenplaatsen 2000 t/m 2999	Primair beheerproducten	Op basis van gerealiseerde fte's/uren per beheerproduct

Wijze van doorberekening ondersteunende beheerproducten

Sleutel	Toerekening van:	Toerekening aan:	Principe van toerekening
Sleutel C	OP 21000 Centraal management OP 32000 Personeelsbeleid en –beheer OP 34000 Algemeen juridische ondersteuning OP 36000 Interne faciliteiten OP 55000 Interne voorlichting	Primaire beheerproducten	Op basis van gerealiseerde uren/fte's per beheerproduct
Sleutel D	OP 35000 Huisvesting OP 44000 Informatiebeleid en automatisering	Primair beheerproducten en investeringsprojecten	Op basis van gerealiseerde uren/fte's per beheerproduct of project
Sleutel E	OP 31000 Organisatiebeleid en –beheer OP 41000 Financieel beleid OP 42000 Meerjarenraming en begroting OP 43000 Comptabiliteit OP 51000 Bestuursprogramma en voorj.nota OP 52000 Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid en –beheer OP 53000 Concerncontrol OP 54000 Management- en bestuursrapportages	Primaire beheerproducten	Op basis van de directe kosten per beheerproduct (inclusief de doorberekende personeels- en kapitaallasten)
Sleutel F	OP 61000 Centrale (geo)grafische informatie OP 71000 Muskusrattenbeheer N-B	Primair beheerproducten	Op basis van specifiek nut/specifieke afspraken
Sleutel G	OP 70000 Nieuwbouw	Investeringsprojecten	Op basis van de gerealiseerde uren/fte's per project

OP Ondersteunend beheerproduct

Bijlage VI : Overzicht van de door het bestuur toegekende kredieten in 2019

Invest. Besluit	Proj. nr.	Omschrijving project	TOEGEKEND		datum krediet verstekking	krediet verstrekt door
			bruto krediet	inkomsten		
Nr. 44	800606	Verbeteren afvoercapaciteit Margrietstraat Boschenhoofd	€ 840.000		30-1-2019	AB
Nr. 1	800451	Renovatie kleine kunstwerken 2019	€ 900.000		8-1-2019	DB
Nr. 2	800534	Aanv. VBK prj Renovieren en capaciteitsuitbreiding rioolgemaal Hoeven-dorp, Etten-industrie en aanpassing rioolgemeal Etten-Leur	€ 300.000		8-1-2019	DB
Nr. 3	8462	Verbetering regionale waterkering aanv. UVK	€ 1.450.000		30-1-2019	AB
	800482	RK traject Midden	€ 400.000		30-1-2019	AB
	800380	VRK-IMVD	€ 1.050.000		30-1-2019	AB
Nr. 4	1548	Renovatie en optimalisatie silbijn RWZI Dongemond	€ 3.500.000		31-12-2020	DB
Nr. 5	800509	UVK fase 1 Renovieren en capaciteitsuitbreiding rioolgemaal Rucphen, Schijf, St. Willebrord, Zegge AWP en Zegge Dorp	€ 800.000		8-1-2019	DB
Nr. 6	800321	Renovatie kleine zuiveringstechnische objecten 2019	€ 750.000		5-2-2019	DB
Nr. 7	247	aanvullend UVK	€ 1.800.000		27-2-2019	AB
Nr. 8	800464	Integrale aanpak onderhoudswerkzaamheden sluiscomplex Roode Vaart	€ 1.930.000		27-2-2019	AB
Nr. 9	800605	Systeemherstel Waterketen	€ 5.000.000		27-2-2019	AB
Nr. 10	800332	Uitvoering gebiedsinrichting Crujjslandse kreken aanv. UVK	€ 775.000		27-2-2019	AB
Nr. 11	800597	Renoveren 2 opvoergemalen Waalwijk, zie nummer 26				
Nr. 12	800297	Bijdrage HWBP, zie nummer 21				
Nr. 13	800244	Aanv. UVK Renovieren en aanpassen Schipdiep fase 2	€ 500.000		22-5-2019	AB
Nr. 14	800200	Aanv. UVK Realiseren wateraanvoer Roode Vaart Zevenbergen	€ 5.603.000	€ 3.825.000	27-2-2019	AB
Nr. 15	800595	Vervangen silbleidingen Dongemond en Waalwijk	€ 750.000		19-3-2019	DB
Nr. 16	800503-4-5	Aanv. VBK 800503-800504-800505 WKK + principebesluit	€ 605.000		16-4-2019	DB
Nr. 18	800589	Multifunctionele ruimte Heerle	€ 600.000		29-10-2019	DB
Nr. 20	800598	Aanpassen kunstwerken tbv vismigratie	€ 4.300.000	€ 2.614.000	19-6-2019	AB
Nr. 21	800297	Bijdrage HWBP 2019	€ 7.400.000		11-6-2019	DB
Nr. 22	800249	Reduceren waterverlies stedelijk gebied fase 2 tm 4	€ 1.000.000	€ 36.500	12-7-2019	AB
Nr. 23	800447	Renoveren poldergemalen Moerdijk en Nieuvaert	€ 3.900.000		10-7-2019	AB
Nr. 24	800534	Renoveren en capaciteitsuitbreiding rioolgemaal Hoeven-dorp, Etten-industrie en aanp	€ 4.150.000		15-10-2019	DB
Nr. 25	800570	Vergroten bedrijfszekerheid beluchtingscapaciteit van RWZI Bath en RWZI Dongemond	€ 975.000		25-6-2019	DB
Nr. 26	800486	2 Opvoergemalen Waalwijk prj 800597- toegevoegd aan project 800486	€ 3.500.000		11-6-2019	DB
Nr. 27	543	UVK fase 2 ren. Cap. uitbr. Rg. Armendijk, Doord, Noordhoek, Obosch	€ 3.865.000		17-9-2019	DB
Nr. 29	800574	UVK prj 800574 extra pomp gm Emerweg	€ 450.000		1-10-2019	DB
Nr. 30	800693	UVK analyses blauwalgbestrijding	€ 900.000		10-7-2019	AB
Nr. 31	800410	Instandhouding vastgoed Bouvigne	€ 480.000		20-8-2019	DB
Nr. 33	800596	Voorbereidingskrediet prj 800596 procesautomatisering waterschapsbreed (PA/PI)	€ 450.000		3-9-2019	DB
Nr. 34	800209	Aanvullend UVK prj 800209 Amertak	€ 514.500		23-10-2019	AB
Nr. 35	800576	UVK Aanpassing diverse objecten aan standaard functioneel ontwerp watersystemen	€ 990.000		15-10-2019	DB
Nr. 36	800547	uitbreiding capaciteit RWZI Dinteboord	€ 3.360.000		26-11-2019	DB
Nr. 37	800505	Vervangen WKK rwwi Waalwijk door gasleiding naar naastgelegen firma	€ 800.000		20-11-2019	AB
Nr. 38	800464	Aanvullend UVK prj 800464 sluis Roode Vaart	€ 845.000		20-11-2019	AB
Nr. 41	800297	Aanvullend UVK bijdrage HWBP 2019	€ 1.100.000		18-12-2019	AB
Nr. 42	800472	UVK toegangspoorten en -beveiliging 13 rwwi's	€ 650.000		12-11-2019	DB
Nr. 43	800337	Aanvullend UVK voorbereiding prj 800337 Noordrand Midden	€ 2.600.000	€ 1.035.000	18-12-2019	AB
Nr. 44	800112	Prj 800112 vispassages Molenbeek	€ 1.530.000	€ 165.000	10-12-2019	DB
		Totaal kredieten	71.312.500	7.675.500		

Bijlage VI I : Overzicht onderhanden werken einde jaar (inclusief verwachte afloop)

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2019	Restant krediet eind 2019	Verwacht verloop na 2019		Toelichting
					Prognose totale uitgaven	Verwachte ingebruikname datum	
alle bedragen	1.000						
192	EVZ/WB Molenbeek fase 3	310	124	186	303	31-12-2020	Prognose is bijgesteld op totale scope, waarin ook fase 4 is opgenomen. In Q2 van 2020 zal voor fase 4 krediet worden aangevraagd.
247	4e ronde veiligtoets prim.	4.300	3.472	828	5.100	31-12-2022	
543	RG Dorst, Armend, Noordh rev+cap	4.725	625	4.100	4.725	30-06-2021	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
1548	Dongemond: rwzi, inst.silblijn	3.500	656	2.844	3.500	31-12-2021	
1549	Dongemond: rwzi, vervangenEPAW	650	389	261	632	31-03-2020	
1602	RG Overdracht Gem. Oosterhout	50	3	47	493	31-12-2021	
6685	Grondaankoop EVZ & Waterberging	9.550	5.891	3.659	10.010	31-12-2024	Project is bedoeld om slagvaardig gronden te kunnen aankopen om in de toekomst een EVZ of Waterberging te realiseren. De daadwerkelijke kosten worden tzt overgeboekt naar de projecten. De prognose is een ruwe inschatting omdat grondaankopen niet geheel te plannen zijn. Er is een overschrijving van krediet omdat doorboeking naar het bijhorende project nog niet is gedaan omdat dit project nog niet gestart is.
6748	Tkv Bovenmark Uiv-Galder-Breda	2.270	1.538	732	9.770	31-08-2022	De oorspronkelijke prognose is tot stand gekomen op basis van normbedragen, die gehanteerd worden in het kader van de Tweede Bestuursvereenkomst. In juli 2017 is een kostenraming gemaakt voor het schetsontwerp; deze raming valt een stuk hoger uit dan de oorspronkelijke prognose. Zie ook mededeling aan het AB 26 september 2018.
6763	EVZ Boomkikker Alphen-Chaam	670	430	240	615	31-12-2020	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
8455	Aankoop primaire waterkeringen	945	121	824	650	31-12-2020	
8462	Verbetering regionale keringen	29.450	23.212	6.238	80.561	31-12-2023	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
9322	Vervanging materieel	428	40	388	427	28-02-2020	
800077	rwzi Kaatsheuvel uitbreiding	70	1	69	691	31-12-2021	
800085	Conserv. betonw. RWZI Nieuwv.	1.750	806	944	1.506	30-06-2020	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800112	Vispassages Molenbeek	1.530	7	1.523	1.530	30-06-2021	
800147	Vervanging materieel WS 2017	1.100	752	348	1.101	28-02-2020	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800151	Baggeren Breda/Tilburg/Oosterh	1.900	923	977	1.900	31-12-2020	
800166	Vervangen SCADA RWZI Bath	25	26	-1	3.500	30-06-2025	

alle bedragen 1.000

Projectnummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2019	Restant krediet eind 2019	Verwacht verloop na 2019		Toelichting
					Prognose totale uitgaven	Verwachte ingebruikname datum	
800176	AWP 2.0 - Hoofdprojectnummer	77.800	35.912	41.888	87.970	31-12-2023	
800192	Renovatie Keenesluis	1.600	1.344	256	1.794	31-12-2020	
800200	No-regret maatreg Roode Vaart	9.103	2.647	6.456	11.133	31-12-2021	De scope van dit project is uitgebreid met een scheprad. De ontwerpbegroting van de inlaatvoorziening valt hoger uit t.o.v. het UVK. We zoeken naar een passende oplossing in overleg met de portefeuillehouder. De daadwerkelijke kosten zijn pas bekend na aanbesteding (de aanbesteding is gepland voor mei/juni 2020).
800209	Dijkversterking 14A	4.550	4.166	384	4.550	30-04-2020	
800214	Wateroverlast Vosdonk	2.500	545	1.955	3.007	30-06-2021	De kosten moeten nog geactualiseerd worden. Gezien de lange looptijd en de veranderende marktomstandigheden wordt een kredietoverschrijding verwacht.
800241	Waterberging West Brab linie	60	6	54	59	31-12-2021	
800249	Stedelijk wateropgave	5.500	4.854	646	5.589	26-02-2021	Het betreft een kleine overschrijding die mogelijk nog te voorkomen is.
800294	Nw Vossem. RWZI instand	3.875	486	3.389	3.875	31-12-2022	
800306	Maatregelen Waterakkoord	400	212	188	433	31-12-2020	Als gevolg van vertraging door grondaankoop en bestemmingsplanwijziging zijn extra kosten ontstaan.
800321	Ren.kl.zuiver.tech.object 2019	750	388	362	588	31-03-2020	
800332	Cruisjlandse Kreken fase 2	1.205	500	705	6.000	31-12-2023	De totale prognose van kosten en opbrengsten is voor realisatie van fase 2 en 3.
800337	Uitvoering NNP NRM	3.942	1.367	2.575	19.000	30-09-2023	Op dit moment is de totale investeringsprognose gebaseerd op aannames en bevat nog veel onzekerheden. Krediet wordt daarom gefaseerd aangevraagd. Eerst voor planuitwerking en daarna, als er betrouwbare cijfers zijn over de uitvoering, voor de realisatie.
800364	EVZ Reinierpolder Steenbergen	750	222	528	750	31-12-2021	
8462	Verbetering regionale keringen	29.450	23.212	6.238	80.561	01-01-2099	Het uitvoeringskrediet van het deelproject Mark Dintel Vliet wordt na vaststelling Voorkeurs Alternatief aangevraagd. ☐ Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800385	Ren. Slibgist. Dong&Waalwijk	100	74	26	5.666	30-06-2024	
800430	Verdroging W. Langstraat	3.260	1.022	2.238	14.080	30-06-2022	Zodra er duidelijkheid is over de realisatiekosten wordt krediet aangevraagd. Het huidige krediet was voor interne kosten en voorbereiding. Hier was nog geen realisatie in opgenomen.
800435	EVZ Boomkikker Breda	50	52	-2	548	31-12-2020	Versirekt krediet is alleen voor de voorbereiding en het krediet voor uitvoering wordt tzt aangevraagd.
800436	EVZ Boomkikker Gilze en Rijen	592	511	81	770	30-06-2020	Mogelijk extra kosten vanwege sanering verontreinigingen
800438	Aanp. objecten func. ontwerp	865	574	291	814	30-06-2020	
800443	Baggeren BoZ, GB, MD en SB	2.650	412	2.238	2.622	31-12-2021	
800447	Ren. Gem. Moerdijk-Niervaert	3.900	393	3.507	3.756	31-12-2020	
800451	Renovatie kl. kunstwerken 2019	900	399	501	900	31-10-2020	
800452	Renovatie kl. kunstwerken 2020	900	3	897	900	31-10-2021	

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2019	Restant krediet eind 2019	Verwacht verloop na 2019		Toelichting
					Prognose totale uitgaven	Verwachte ingebruikname datum	
800462	Bagg. Dintel tbv Vaarwegen2018	1.000	238	762	899	31-12-2020	
800464	Rep. schutssluis Roode Vaart	2.775	1.597	1.178	2.775	31-12-2020	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800467	EVZ Dintel Tonnekreek	63	22	41	632	30-11-2021	
800468	Gebr. handleiding ZB	750	245	505	750	31-12-2021	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800469	Bath RWZI instandh. silb	25	5	20	750	31-12-2024	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800470	Vervangen bedrijfswaterleid.	100	98	2	2.752	31-12-2023	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800472	Toegang Beveilig PS&RWZI	650	18	632	598	30-06-2020	
800474	Pilot EssDe Nieuwveer	350	418	-68	428	29-02-2020	De overschrijding wordt veroorzaakt doordat de (extra) subsidie niet is opgenomen in de bruto-kredietaanvraag. Dit is gemeld aan het algemeen bestuur in de adviesnota projecten van 12-07-2017. De netto-uitgaven blijven gelijk zoals bij aanvraag krediet (300.000 euro).
800486	Aamp. watersys. W'wijk	22.500	1.834	20.666	22.500	30-06-2021	
800491	Actieplan Veiligheid	2.400	1.366	1.034	2.132	31-12-2020	
800495	Cofinanciering POP3 water	1.210	-	1.210	660	31-07-2021	
800503	Vervangen WKK RWZI Bath	330	63	267	3.299	31-05-2022	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800504	Ren.Verv. WKK RWZI Dongemond	200	22	178	1.965	31-05-2022	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800505	Ren.Verv. WKK RWZI Waalwijk	800	72	728	800	31-12-2020	
800507	Markering Leidingtrace	750	116	634	716	31-10-2020	
800509	StrengRucph.Wilbr.Zegge.Schyf	800	578	222	5.534	30-09-2022	Dit betreft een gedeeltelijk uitvoeringskrediet om de eerste maatregelen uit te voeren en de voorbereiding af te ronden. Dit verklaart het verschil tussen krediet en prognose.
800510	Rev/Verv Puntbel. Nieuwveer	1.280	906	374	1.006	31-03-2020	
800511	2e toetsing reg. keringen	1.600	687	913	1.589	30-10-2020	De advies- en uitvoeringskosten EVZ Golfferrein zijn hoger dan geïmponeerd, maar blijven wel binnen 10% UVK
800513	EVZ Bleekloop	840	377	463	922	30-10-2021	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800515	Halsterlaag en Oudland	100	51	49	1.600	31-12-2022	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800516	Beekherstel/EVZ landgoed Riel	27	28	-2	253	30-06-2021	
800517	Ontwikkeling Tilburg West	300	256	44	1.166	31-12-2022	Tilburg is trekker van dit project. Zodra de definitieve kosten bekend zijn, wordt aanvullend krediet aangevraagd.
800523	Kwaliteitsimpuls legger	750	295	455	629	31-12-2020	
800530	Aanleg EVZ Terheijden-Zonzeel	100	121	-21	1.470	31-12-2022	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800534	Afv. RG Eitlen Ind. Hoeven	4.150	305	3.845	4.010	28-02-2021	

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2019	Restant krediet eind 2019	Verwacht verloop na 2019		Toelichting
					Prognose totale uitgaven	Verwachte ingebruikname datum	
800539	Insp.&herstel KB AWP-systeem	100	3	97	643	31-12-2026	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800547	RWZI Dinteloord cap	3.360	205	3.155	3.328	31-05-2021	
800565	EVZ Landstad de Baronie	-	-	-	-	31-10-2023	
800568	Zakelijk recht awp leidingen	100	81	19	1.476	31-12-2021	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800570	Uitbreiden compr. RWZI Batch	975	510	465	841	28-02-2020	
800573	PHARIO 2.0	560	29	531	329	31-12-2023	
800574	RG Emerweg mod. pompbedrijf	450	10	440	435	30-06-2020	
800576	Aanp. objecten funct	990	56	934	971	31-05-2021	
800577	Aanleg EVZ. WB Kibbelvaart EL	625	6	619	625	30-04-2023	
800581	Systeem herstel Markdal	1.030	130	900	1.028	31-08-2022	
800582	Cofinanciering POP3 water 2018	798	-	798	435	30-06-2022	
800583	Hydraulische uitbr. RWZI Bath	3.000	2	2.998	3.000	31-12-2021	
800589	Innovatielab	600	-	600	600	30-09-2020	
800591	Inr EVZ, B&K herstel Roosd	100	35	65	1.090	30-06-2022	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800593	Verduurzaming mobiliteit	50	25	25	475	31-07-2020	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800595	Verv. Silibleiding Dong&Waal	750	421	329	750	30-06-2020	
800596	Uitvoeringsprogramma PA/PI	450	100	350	4.450	31-12-2023	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800598	aanp. kunstw. vismigr. 19-21	4.300	351	3.949	4.300	31-12-2021	
800599	Automatiser en aanpas 6 stuwen	64	22	42	805	31-07-2021	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800600	NNP en B&K Vloeiweide Breda	770	21	749	770	31-03-2022	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800601	EVZ's en B&K Steenberg	100	25	75	3.900	31-12-2022	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800605	Systeemherstel Waterketen	5.000	747	4.253	5.000	31-12-2020	
800606	Margrietstraat te Boschhoofd	840	447	393	792	30-09-2020	
800618	Verv. leiding knp Hooipolder	1.110	118	992	868	31-12-2021	
800621	Groene Berging Woensdrecht	93	9	83	934	31-12-2021	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800624	EVZ Alphen-Chaam Baronie	1.640	30	1.610	1.625	31-10-2023	
800625	EVZ Baarle Nassau Baronie	510	33	477	510	31-10-2023	
800626	EVZ Etten-Leur Baronie	3.900	36	3.864	3.886	31-10-2023	
800627	EVZ Gilze en Rijen Baronie	3.700	34	3.666	3.684	31-10-2023	
800628	EVZ Zundert Baronie	450	25	425	445	31-10-2023	
800666	Baggeren inhaalslag vaarwegen	100	-	100	13.200	31-12-2025	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800693	Bestrijding blauwalgenverlast	900	184	716	899	30-06-2022	

Bijlage VIII: Jaarrekening 2019 GR Muskusrattenbestrijding

Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant Rekening 2019

	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Kosten			
Salarissen en sociale lasten	€ 1.511.874	€ 1.497.000	€ 1.366.443
Overige personeelslasten	€ 33.683	€ 59.800	€ 31.859
Personeel van derden	€ 57.529	€ 22.000	€ 155.031
Duurzame gebruiksgoederen	€ 24.610	€ 40.000	€ 21.120
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	€ 75.021	€ 80.000	€ 68.248
Energie	€ 1.056	€ 2.000	€ 1.170
Verzekering	€ 3.277	€ 4.600	€ 4.148
Onderhoud door derden	€ 44.375	€ 15.000	€ 15.421
Overige diensten door derden	€ 46.695	€ 51.500	€ 119.280
Doorbelasting administratieve ondersteuning	€ 7.500	€ 7.500	€ 10.000
Doorbelasting afdeling Onderhoud	€ 16.500	€ 58.000	€ 16.500
Doorbelasting dienstauto's	€ 302.982	€ 298.000	€ 176.762
Doorbelasting dienstkleding	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Doorbelasting ondersteunende beheerproducten	€ 288.129	€ 288.600	€ 272.243
Totaal kosten	€ 2.438.229	€ 2.449.000	€ 2.283.225
Opbrengsten			
Vergoeding beverrattenbeheer	€ 7.761	€ 25.000	€ 25.000
Onttrekking voorziening Sociaal Statuut	€ 82.940		
Nog te dekken door waterschappen	€ 2.347.528	€ 2.424.000	€ 2.258.225
Totaal opbrengsten	€ 2.438.229	€ 2.449.000	€ 2.283.225
Bijdrage per waterschap	782.509	808.000	752.742

Voorziening uitvoering personeelskosten Sociaal Statuut Noord-Brabant	
Het verloop van de voorziening in 2019 was als volgt:	
Stand voorziening 01-01-2019	762.714
Toevoeging rente 2019	€ 3.814
Toevoeging salarishoudingen seniorenregeling 2019	€ 21.422
Uitgekeerd in 2019	-/- € 123.092
Onttrekking voorziening 2019	-/- € 82.940
Stand voorziening 31-12-2019	581.917

<p>Toelichting jaarrekening GR Muskusrattenbestrijding 2019 Verschillen Rekening- Begroting</p>
<p>Kosten</p>
<p>Salarissen en sociale lasten (15.000,- nadeel)</p>
<p>Het nadelige verschil wordt veroorzaakt door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hogere salariskosten (€ 50.000,-). Vooruitlopend op de uitdiensttreding medio 2019 van een langdurig zieke medewerker is per 1 januari 2019 een medewerker aangetrokken (extra kosten € 11.000,-). Verder zijn per 1 december 2019 2 nieuwe medewerkers in dienst gekomen vooruitlopend op de uitdiensttreding van 2 medewerkers in 2020 (extra kosten € 5.000,-). In 2019 is de ongemaktoeslag verhoogd van € 44,- per maand naar € 144,- per maand (extra kosten € 34.000,-). - Hogere sociale lasten (€ 19.000,-) door verhoging van de premie ABP. - Lagere kosten IKB (€ 34.000,-) en gratificaties (€ 9.000,-). - Ten laste van de voorziening Sociaal Statuut werd € 13.000,- meer geboekt dan was begroot (voordeel). - Overige verschillen € 2.000,- nadeel.
<p>Overige personeelslasten (26.000,- voordeel)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Lagere studiekosten (€ 23.000,-). Voor het persoonsgebonden budget was € 1.000,- per medewerker begroot (totaal € 30.000,-). Er is slechts € 7.000,- besteed. - Lagere overige vergoedingen personeel (€ 1.000,- voordeel). - Geen kosten personeelsexcursie (€ 2.000,- voordeel).
<p>personeel van derden (36.000,- nadeel)</p>
<p>Begroot was € 22.000,-. De werkelijke kosten bedragen € 58.000,-. In 2019 is de Overeenkomst kosten voor gemene rekening met waterschap Scheldestromen voor de inzet van een adviseur met coördinerende taken met een jaar verlengd. In de begroting was ervan uitgegaan dat de adviesfunctie door een medewerker in dienst van het waterschap zou worden overgenomen. Onder de post Doorbelasting afdeling Onderhoud was hiervoor een raming van € 41.500,- opgenomen.</p>
<p>uurzame gebruiksgoederen (15.000,- voordeel)</p>
<p>In 2019 zijn 2 quads en 2 aanhangwagens aangeschaft.</p>
<p>Overige gebruiks- en verbruiksgoederen (5.000,- voordeel)</p>
<p>Het betreft voornamelijk de aanschaf van waadpakken, reddingsvesten, klemmen en fuiken.</p>
<p>Onderhoud door derden (29.000,- nadeel)</p>
<p>In 2019 kregen de aanhangwagens een grote onderhoudsbeurt en werden enkele bootstoelen en motoren vervangen.</p>
<p>Overige diensten door derden (5.000,- voordeel)</p>
<p>De kosten van datacommunicatie en reis- en verblijfkosten zijn beide € 2.000,- lager dan begroot.</p>
<p>oorbelasting dienstauto's (5.000,- nadeel)</p>
<p>De bijkomende kosten voor brandstof, onderhoud, houderschapsbelasting en verzekering zijn hoger dan geraamd.</p>
<p>oorbelasting afdeling Onderhoud (41.500,- voordeel)</p>
<p>In de begroting was geraamd € 16.500,- voor het afdelingshoofd en € 41.500,- voor een adviseur in dienst van het waterschap. De adviesfunctie is echter weer uitgevoerd door een medewerker van waterschap Scheldestromen. De kosten daarvan (€ 58.000,-) zijn verantwoord onder de post Personeel van derden.</p>
<p>oorbelasting ondersteunende beheerproducten (500,- voordeel)</p>
<p>Volgens de BBP methodiek, die bij waterschap Brabantse Delta gehanteerd wordt, worden de kosten van de ondersteunende beheerproducten op basis van bestede uren of directe kosten toegerekend aan de beheerproducten.</p>

Ondersteunend beheerproduct	Begroting	Rekening
Ontwikkeling, implementatie en onderhoud informatieplan (ICT)	€ 37.000,-,-	€ 38.200,-
Huisvesting	€ 15.400,-	€ 11.700,-
Centraal management	€ 3.300,-	€ 3.500,-
Personeelsbeleid en -beheer	€ 144.500,-	€ 152.000,-
Interne voorlichting	€ 12.800,-	€ 12.400,-
Algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning	€ 5.300,-	€ 4.000,-
Interne faciliteiten	€ 24.800,-	€ 21.400,-
Organisatiebeleid en -beheer	€ 3.200,-	€ 3.400,-
Financieel beleid	€ 8.500,-	€ 3.500,-
Meerjarenraming en begroting	€ 1.500,-	€ 1.600,-
Comptabiliteit	€ 13.500,-	€ 8.300,-
Bestuursprogramma en voorjaarsnota	€ 1.000,-	€ 2.400,-
KAM	€ 12.500,-	€ 18.700,-
Concerncontrol	€ 4.400,-	€ 3.500,-
Managements- en bestuursrapportages	€ 1.100,-	€ 3.500,-
Totale doorberekening	€ 288.600,-	€ 288.100,-

oorbelasting op basis van uren

De volgende ondersteunende beheerproducten worden doorgerekend op basis van de directe uren per primair beheerproduct.

- Ontwikkeling, implementatie en onderhoud informatieplan (ICT)
- Huisvesting
- Centraal management
- Personeelsbeleid en -beheer
- Interne voorlichting
- Algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning
- Interne faciliteiten

Hoe meer uren op het primaire beheerproduct geboekt worden hoe meer kosten van de ondersteuning worden toegerekend. De kosten van personeelsbeleid en -beheer en interne voorlichting worden gemaakt ten behoeve van alle medewerkers. Er wordt bij deze ondersteunende beheerproducten daarom gerekend met 30 fte. Van het kantoor, ICT en interne faciliteiten wordt uitsluitend door opzichters en de ingehuurd adviseur gebruik gemaakt. Hierbij wordt gerekend met slechts 2 fte's (2.800 uur). Ook voor Centraal management en Bestuurlijk en juridische ondersteuning wordt gerekend met 2 fte. Als voorbeeld volgt de berekening van interne voorlichting. In de jaarrekening 2019 bedroeg het totaal aantal directe uren op de eindproducten 463.000 uur. De kosten van de centraal management bedragen € 565.000,-, waarvan $(2.800/463.000) \times € 565.000,- = € 3.500,-$ aan de GR Muskusrattenbestrijding wordt toegerekend.

oorbelasting op basis van directe kosten

De volgende ondersteunende beheerproducten worden doorgerekend op basis van de directe kosten per primair beheerproduct.

- Organisatiebeleid en -beheer
- Financieel beleid
- Meerjarenraming en begroting
- Comptabiliteit
- Bestuursprogramma en Kadernota
- Concern control
- Management- en bestuursrapportages

Hoe meer directe kosten op het primaire beheerproduct worden geboekt des te meer kosten van de ondersteunende producten daaraan worden toegerekend. De directe kosten van het muskusrattenbeheer bedragen 1,54% van de totale directe kosten van alle primaire beheerproducten. Van de totale kosten van bijvoorbeeld het ondersteunend beheerproduct Financieel beleid wordt daarom 1,54% toegerekend aan de GR Muskusrattenbestrijding. In 2019 bedragen de kosten van het ondersteunend beheerproduct Financieel beleid: 1,54% van € 229.000,- = € 3.500,-.

Opbrengsten
Vergoeding beverrattenbeheer (17.200,- nadeel)
In 2019 zijn 170 velduren ingezet t.b.v. het beverrattenbeheer. In de begroting was uitgegaan van 600 velduren.
Voorziening uitvoering personeelskosten Sociaal Statuut Noord-Brabant
Uitgaande van 1,5% loonstijging, 2,0% rente en de nieuwe AOW leeftijd is per 31-12-2019 een voorziening van € 581.917,- nodig om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Op balansdatum bedraagt de voorziening € 664.857,-. Het teveel bedraagt € 82.940,- en wordt ten gunste van de exploitatie geboekt. Het voordeel is ontstaan doordat: <ul style="list-style-type: none"> - Een medewerker vervroegd uit dienst is gegaan. - Een medewerker een andere functie bij het waterschap heeft gekregen. - De pensioendatum minder snel wordt verhoogd door het pensioenakkoord 2019.
Bijdrage per waterschap (€ 25.500,- voordeel)
Per deelnemer bedraagt de bijdrage voor 2019 € 782.509,- ; begroot was € 808.000,- per deelnemer.

Bovenstaande toelichting heeft uitsluitend betrekking op de financiën. Over de uitvoering van de taak en de vangstgegevens wordt gerapporteerd in het jaarverslag 2019 Muskus- en beverrattenbeheer Brabantse waterschappen. Het jaarverslag wordt separaat aangeboden aan de deelnemers van de gemeenschappelijke regeling.

Aan het Algemeen Bestuur van
Waterschap Brabantse Delta

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Bijster 39
Postbus 3814
4800 DV Breda

T: +31 (0)76 525 00 00
F: +31 (0)76 525 00 50

breda@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het Algemeen Bestuur van waterschap Brabantse Delta

A. Verklaring over de in de jaarstukken 2019 opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van waterschap Brabantse Delta te Breda gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken 2019 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van waterschap Brabantse Delta op 31 december 2019 in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 18 december 2019 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de exploitatierekening 2019 per kostendrager;
- 2 de exploitatierekening 2019 naar kosten- en opbrengstensoorten over 2019;
- 3 de balans per 31 december 2019 en;
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het Controleprotocol, zoals door het Algemeen Bestuur op 18 december 2019 vastgesteld en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van waterschap Brabantse Delta zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.530.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit.

Wij zijn met het Algemeen Bestuur overeengekomen dat wij aan het Algemeen Bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 76.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in het Jaarstukken 2019 opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten het Jaarstukken 2019 andere informatie, die bestaat uit:

- jaarverslag, waaronder de verslag ter verantwoording van het financieel beheer, jaarverslag programma's en het jaarverslag verbonden partijen; en
- Bijlagen I tot en met VIII.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 109 lid 3 sub d van de Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

C Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het Algemeen Bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 18 december 2019 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om het waterschap in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het Algemeen Bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het Controleprotocol, zoals door het Algemeen Bestuur op 18 december 2019 vastgesteld, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat het waterschap in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het waterschap haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het waterschap de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van het waterschap, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van het waterschap. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met het Algemeen Bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Breda, 28 april 2020
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Was getekend,

drs. R. Opendorp RA

Waterschap Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor veilige dijken en kades, zuivert rioolwater, verbetert en bewaakt de kwaliteit van het oppervlaktewater en regelt de hoogte van het water in Midden- en West-Brabant. Bij de uitvoering van deze taken werken wij samen met inwoners, agrariërs, bedrijven en anderen. Hierbij houden we rekening met de belangen van de samenleving en bereiden ons voor op toekomstige ontwikkelingen.

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520, 4801 DZ Breda
T 076 564 10 00
info@brabantsedelta.nl
www.brabantsedelta.nl